

Till statsrådet Gunnar Lund

Genom beslut den 14 september 2000 bemyndigade regeringen statsrådet Britta Lejon att tillkalla en särskild utredare med uppgift att analysera och kartlägga de förändrade samhällsbehoven av ekonomisk statistik och med utgångspunkt från dessa göra en genomlysning av statistiken och särskilt nationalräkenskaperna.

Generaldirektör Svante Öberg förordnades som särskild utredare. Som utredningens experter förordnades programchef Ann-Marie Bråthén, kansliråd Monica Helander, ekonom Cecilia Hermansson, kansliråd Torbjörn Isaksson, professor Anders Klevmarken, prognoschef Hans Lindberg och rådgivare Alexander Nilson. Programchef Per Ericson har adjungerats som expert till utredningen.

Utredaren har knutit tre internationella experter till utredningen, nämligen *Administrerende direktør* Svein Longva, chef för *Statistisk sentralbyrå* i Norge, *Professor* Tim Holt, tidigare chef för *Office of National Statistics* (ONS) i Storbritannien, och *Director* Steven Landefeld, chef för *Bureau of Economic Analysis* (BEA) i USA.

Som huvudsekreterare anställdes ekonom Lena Hagman och som sekreterare avdelningsdirektör Cecilia Westström. Vidare har utredningen till sitt sekretariat knutit rådgivare Sigvard Ahlzén från Sveriges riksbank och anlitat som assistent Ulla Sörensen vid Statistiska centralbyrån.

Utredningen antog namnet Utredningen om översyn av den ekonomiska statistiken och överlämnar härmed sitt slutbetänkande Utveckling och förbättring av den ekonomiska statistiken (SOU 2002:118).

Stockholm i januari 2003

Svante Öberg

/Lena Hagman
Cecilia Westström
Sigvard Ahlzén

Innehåll

Sammanfattning	9
Summary	11
Lagförslag	13
1 Inledning.....	15
1.1 Direktiven.....	15
1.2 Arbetsmetoder	17
1.3 Utredningens tidigare betänkanden.....	23
1.4 Huvudbetänkandets disposition	24
2 Kartläggning av ekonomisk statistik.....	25
2.1 Sammanfattning av delbetänkandet "Behovet av ekonomisk statistik"	25
2.2 SCB:s budgetunderlag 2003–2005	26
2.3 Uppföljning av delbetänkandet.....	33
2.4 Framtida behov av statistik	34
3 Den ekonomiska statistiken.....	39
3.1 Statistiksystemet	39
3.2 SCB:s ekonomiska statistik.....	40
3.3 Förändrade produktionsförutsättningar	46

3.4	Valutaomräkning.....	58
	Appendix 1: Kort beskrivning av statistikprodukter inom den ekonomiska statistiken.....	64
	Appendix 2: Statistikansvar avseende officiell ekonomisk statistik.....	76
4	Ekonomisk statistik i tolv länder	79
4.1	Samlad bild av den ekonomiska statistiken i de tolv länderna.....	79
4.2	Sverige	92
4.3	Danmark	97
4.4	Finland	103
4.5	Norge	109
4.6	Frankrike.....	115
4.7	Storbritannien.....	120
4.8	Tyskland.....	126
4.9	Nederländerna	131
4.10	USA.....	137
4.11	Kanada.....	143
4.12	Australien.....	149
4.13	Nya Zeeland.....	155
5	Internationella bedömningar	161
5.1	Samlad bild av de internationella bedömningarna.....	161
5.2	En internationell bedömning av Sveriges ekonomiska statistik.....	165
5.3	EU:s handlingsplan för EMU-statistik.....	179
5.4	EU:s benchmarkingstudier	184

5.5	IMF:s syn på Sveriges ekonomiska statistik.....	196
6	Förbättringar av nationalräkenskaperna.....	203
6.1	Beräkningsrutiner för nationalräkenskaperna.....	203
6.2	Revideringar i nationalräkenskaperna.....	207
6.3	Kapitalstocksberäkningar i nationalräkenskaperna.....	216
6.4	Input-output-statistik.....	225
6.5	Metoder att redovisa produktivitet i offentlig sektor.....	238
6.6	Snabbindikator för BNP-tillväxten baserad på aktivitetsindex	255
6.7	Uppsnabbning av de kvartalsvisa nationalräkenskaperna....	260
6.8	Den svarta ekonomin.....	266
6.9	Nämnd för nationalräkenskaperna	277
6.10	Övriga förbättringar av nationalräkenskaperna	279
	Appendix: Utdrag ur Förordning (1988:137) med instruktion för Statistiska centralbyrån rörande nämnderna för byggnadsindex och konsumentprisindex	286
7	Förbättringar av den ekonomiska statistiken i övrigt	289
7.1	Behov av IT-statistik.....	289
7.2	Önskemål om ny statistik på ett antal områden	302
7.3	Förbättrad statistik om hushållens inkomster	310
7.4	Prisstatisik.....	313
7.5	Snabbare statistik	327
7.6	Statistikansvaret för finansräkenskaperna	340
7.7	Spridning	342
7.8	Säsongrensning.....	346
7.9	Långa tidsserier	350

7.10	Ekonomisk statistik ur ett könsperspektiv.....	353
7.11	Förstärkt analysverksamhet vid SCB.....	361
7.12	Stärka kontakterna med forsknings- och utbildningsvärlden.....	366
Appendix 1: Startår för tidsserier för ekonomisk statistik i Sveriges Statistiska Databaser.....		376
Appendix 2: NR:s publicering av tidsserier genom olika kanaler.....		379
8	Överväganden och förslag	383
8.1	Allmänna överväganden.....	384
8.2	Förbättrad statistik.....	394
8.3	Förbättrade arbetssätt och förändrad organisation.....	437
8.4	Kostnader och finansiering.....	455
Referenser.....		473
Bilaga 1 Direktiv.....		477
Bilaga 2 Kostnader för utredningens förslag.....		483

Sammanfattning

Utredningen om översyn av den ekonomiska statistiken föreslår i detta slutbetänkande ett nivålyft för den ekonomiska statistiken.

Den ekonomiska statistiken har på senare år kommit att användas allt mer för uppföljning av ekonomisk politik på både nationell nivå och EU-nivå, vilket ställer allt större krav på tillförlitlighet och snabbhet. Samtidigt har svårigheterna att ta fram en ekonomisk statistik av god kvalitet ökat genom de allt snabbare samhällsförändringarna.

De resurser som avsätts för officiell statistik i Sverige är internationellt sett förhållandevis små både i absoluta termer och i förhållande till landets storlek. Resurserna för den ekonomiska statistiken har dessutom minskat sedan början av 1990-talet trots särskilda satsningar på denna statistik.

Utredningens förslag omfattar både förbättrad statistik och förbättrade arbetssätt och förändrad organisation. Tyngdpunkten i förslagen ligger på en förbättring av nationalräkenskaperna (NR).

När det gäller förbättrad statistik föreslår utredningen bland annat att prisstatistiken, input-output-statistiken, IT-statistiken och kapitalstocksberäkningarna förbättras samt att den ekonomiska statistiken snabbas upp. Dessa krav kom starkast fram i den av utredningen genomförda kartläggningen av användarnas synpunkter på den ekonomiska statistiken.

Utredningen föreslår också förbättringar av statistiken över tjänstnäringarna, produktivitetsutvecklingen, den regionala utvecklingen, den offentliga sektorn, hushållens inkomster, priser på fastigheter och löner samt förbättrad redovisning av den svarta ekonomin och bättre valutakursomräkningar m.m. Vidare föreslås att långa tidsserier tas fram och att jämställdhetsperspektivet i statistikproduktionen stärks.

När det gäller förbättrade arbetssätt och förändrad organisation föreslår utredningen bland annat att analyskapaciteten och kompe-

tensen i nationalekonomi vid SCB förstärks. De flesta statistikbyråer i andra länder satsar mycket mer på analys än vad SCB gör.

Vidare bör samarbetet utvecklas mellan nationalräkenskaperna och både primärstatistiken och användarna. En nämnd för nationalräkenskaperna bör inrättas och s.k. *Service Level Agreements* med viktiga användare utarbetas. Dokumentation och information om revideringar behöver också förbättras. SCB bör vidare överväga att samla datainsamlingen till en avdelning och att se över nationalräkenskapernas organisation.

En strategisk plan för förbättringar av den ekonomiska statistiken baserad på utredningens förslag bör utarbetas och planen bör följas upp årligen.

De totala kostnaderna för utredningens förslag uppgår till ca 64 miljoner kronor. Förslagen motsvarar 80–90 helårspersoner, varav ca 20 helårspersoner skulle vara mer direkt knutna till nationalräkenskaperna och övriga sysselsatta med underlag till nationalräkenskaperna eller andra delar av den ekonomiska statistiken. Förbättringarna bör i första hand finansieras inom ramen för reformutrymmet för nya satsningar inom statsbudgeten och i andra hand genom omprioriteringar inom närmast berörda departements anslag. Förslagets fördelning på departement och år framgår av nedanstående sammanställning.

Kostnader för utredningens förslag per departement Miljoner kr

	Förändring under året			Nivåhöjning av kostnaderna 2006
	2004	2005	2006	
Finansdepartementet	20,4	27,6	6,7	54,6
Näringsdepartementet	5,2	2,6	-0,7	7,2
Socialdepartementet	0,7	0,6	1,3	2,6
Summa	26,4	30,8	7,3	64,4

Samtidigt med utredningen överlämnar SCB ett underlag för fördjupad prövning. Det tar också upp förbättringar av den ekonomiska statistiken. I budgetunderlaget finns en bilaga, som ger en samlad bild av utredningens och budgetunderlagets förslag.

Summary

In this final report, the *Commission on the Review of Economic Statistics* proposes a substantial improvement of economic statistics.

In recent years, economic statistics have been used increasingly for following up economic policy on the national level as well as the EU level, thus placing greater demands on reliability and timeliness. Simultaneously, accelerating changes in society cause growing difficulties producing economic statistics of good quality.

In international comparison, resources allocated for official statistics in Sweden are relatively small, both in absolute terms and in relation to the size of the country. Since the beginning of the 1990s, resources for economic statistics have also declined, despite specific efforts for these statistics.

The Commission's proposals include improved statistics, as well as improved ways of working and a review of the organisation. The proposals emphasise a need for improvement of the National Accounts.

Concerning improved statistics, the Commission proposes that price statistics, input-output statistics, IT-statistics and measures of capital stocks should be improved. Economic statistics should also be produced more quickly. These demands were most evident in the user survey that was carried out by the Commission.

The Commission also proposes improvements in statistics on the service sector, productivity growth, regional developments, the public sector, household income, real estate prices and wages, as well as better coverage of the hidden economy and improved exchange rate calculation. In addition, it is proposed that longer time series be developed, and that the perspective of gender in statistics production be strengthened.

Regarding improved ways of working and ways to change the organisation, the Commission proposes that analysis and competence in economics at Statistics Sweden be strengthened. The ma-

jority of national statistical institutes in other countries use much more resources for analysis than does Statistics Sweden.

Moreover, cooperation should be developed between National Accounts and primary statistics as well as the users. A Board for National Accounts should be set up, and service level agreements with important users should be drawn up. Documentation and information on revisions also need to be improved. Statistics Sweden should also consider unifying data collection in one department, and reviewing the organisation of National Accounts.

A strategic plan for improvements of economic statistics based on the proposals of the Commission should be drawn up and followed up yearly.

The total cost for proposals of the Commission amounts to about SEK 64 million. The proposals would correspond to 80–90 persons annually, of which about 20 persons annually would be directly linked to the National Accounts and the others would be engaged with the input to the National Accounts or other parts of economic statistics. Improvements should firstly be financed within the limits of new reforms in the Government budget and secondly by a reconsideration of priorities of appropriations within those government ministries most concerned. The proposals have been assigned to government ministries as shown in the table below.

The Commission's proposals by government ministry
SEK million

	Annual Change			Level of increased costs in 2006
	2004	2005	2006	
Ministry of Finance	20.4	27.6	6.7	54.6
Ministry of Industry, Employment and Communications	5.2	2.6	-0.7	7.2
Ministry of Health and Social Affairs	0.7	0.6	1.3	2.6
Total	26.4	30.8	7.3	64.4

At the same time as this report is published, Statistics Sweden will submit a budget request. Proposals for improvements of economic statistics are also taken up. The supporting documents for the budget request include an appendix containing the proposals from the Commission as well as the proposals in the budget request.

Lagförslag

Förslag till förordning om ändring i förordningen (1988:137) med instruktion för Statistiska centralbyrån

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (1988:137) med instruktion för Statistiska centralbyrån

dels att det skall införas två nya paragrafer, 17 a § och 26 a §, av följande lydelse,

dels att 14, 18 och 24 §§, skall ha följande lydelse,

dels att rubriken närmast före 14 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Nämnderna för byggnadsindex, konsumentprisindex

Föreslagen lydelse

Nämnderna för byggnadsindex, konsumentprisindex **och nationalräkenskaper**

14 §

Till centralbyrån är knutna en nämnd för byggnadsindex och en nämnd för konsumentprisindex.

Till centralbyrån är knutna en nämnd för byggnadsindex, en nämnd för konsumentprisindex *och en nämnd för nationalräkenskaperna.*

17 a §

Nämnden för nationalräkenskaper skall handlägga frågor om beräkningar av nationalräkenskaper och därvid avgöra frågor av principiell natur rörande tillämpningen av de grunder som gäller för beräkning av nationalräkenskaperna samt främja en utveckling av metoderna för beräkningarna av nationalräkenskaper.

18 §¹

Nämnden för konsumentprisindex består av en ordförande och åtta andra ledamöter. Nämnden utser inom sig en vice ordförande. För varje ledamot finns en ersättare.

Nämnden för konsumentprisindex *och nämnden för nationalräkenskaper* består av en ordförande och åtta andra ledamöter. Nämnderna utser inom sig en vice ordförande. För varje ledamot finns en ersättare.

24 §

Ordföranden och de andra ledamöterna i nämnderna förordnas av centralbyrån för högst tre år. I nämnden för konsumentprisindex förordnar dock regeringen en av de andra ledamöterna.

Ordföranden och de andra ledamöterna i nämnderna förordnas av centralbyrån för högst tre år. I nämnden för konsumentprisindex *och i nämnden för nationalräkenskaper* förordnar dock regeringen en av de andra ledamöterna.

Vad som nu har sagts om ledamöter gäller också deras ersättare.

26 a §

Bland de åtta ledamöter i Nämnden för nationalräkenskaper som utses av centralbyrån förordnas en efter förslag från Riksbanken och en efter förslag av Konjunkturinstitutet. Av de övriga ledamöterna skall tre besitta sådan vetenskaplig skicklighet, att de sammantaget har kompetens inom områdena nationalekonomi och statistik.

Vad som nu har sagts om ledamöter gäller också deras ersättare.

¹ Senaste lydelse 2002:656.

1 Inledning

Regeringen beslutade i september 2000 att en utredning skall göras av den ekonomiska statistiken och utsåg generaldirektör Svante Öberg att som särskild utredare genomföra denna. I detta inledande kapitel sammanfattas först direktiven till utredningen (avsnitt 1.1). Därefter redovisas arbetsmetoder, utredningens tidigare betänkanden, och huvudbetänkandets disposition (avsnitten 1.2–1.4).

1.1 Direktiven

Den särskilde utredaren skall enligt direktiven analysera och kartlägga de förändrade samhällsbehoven av ekonomisk statistik. En bred genomlysning skall göras av tillståndet i statistiken och då särskilt nationalräkenskaperna. I utredarens uppdrag ingår också att studera statistiken i andra länder. Utredaren skall lämna förslag till förändringar av den svenska ekonomiska statistiken och ange behov av fortsatta utvecklingsinsatser.

I bakgrunden till uppdraget anges att den ekonomiska statistiken och i synnerhet nationalräkenskaperna har vuxit i betydelse de senaste åren. En viktig orsak till detta är att ekonomisk-politiska mål i allt större utsträckning anges i kvantitativa termer. Regeringens mål för t.ex. utgiftstak, den offentliga sektorns sparande samt sysselsättning och arbetslöshet kräver statistik av hög kvalitet för avstämning. Direktiven pekar också på att penningpolitiken, som styrs utifrån ett inflationsmål, är beroende av en tillförlitlig beskrivning av den ekonomiska utvecklingen.

Ytterligare orsaker till översynen tas upp i direktiven. En sådan är EU:s växande behov av jämförbar statistik för bl.a. beräkningar av medlemsavgifter, strukturfonder och kvalificeringskrav för EMU. Därutöver konstateras att de finansiella marknaderna noga följer publiceringen av ekonomisk statistik och att kraftiga reaktioner

kan förekomma som påverkar räntor och växelkurser. Vidare konstateras att kvalitetskraven har skärpts i takt med statistikens ökade betydelse. Detta gäller särskilt de kvartalsvisa nationalräkenskaperna, som är ett viktigt underlag för den ekonomiska politiken.

Direktiven pekar också på att förutsättningarna för att mäta den ekonomiska utvecklingen har förändrats. Ett konkret exempel på en försämring är omläggningen av utrikeshandelsstatistiken efter EU-medlemskapet. Andra försvarande faktorer är den tekniska utvecklingen, globaliseringen, avregleringar samt strukturförändringar inom industrin. Varor och tjänster relaterade till informationsteknologin introduceras i snabb takt samtidigt som kvalitets- och prisförändringar är svåra att särskilja.

Direktiven uppmärksammar även företagens svårigheter att lämna uppgifter enligt statistikens avgränsningar och definitioner. Bortfall är ett växande problem. Samtidigt ger den nya informationstekniken nya möjligheter som kan underlätta uppgiftslämnandet och förbättra uppgifternas kvalitet och användbarhet.

I direktiven konstateras vidare att statistikproduktionen i mycket hög grad påverkas av krav från EU. Ungefär 90 procent av den ekonomiska statistiken, bl.a. nationalräkenskapssystemet, påverkas av EU:s regelverk. SCB:s resurser har i stor utsträckning inriktats på att genomföra nödvändiga anpassningar till olika förordningar. Därmed har utrymmet för att uppfylla nationella behov begränsats. Nya statistikkrav kan bli aktuella för att åstadkomma bättre underlag för EU:s viktigare mål och EMU.

Direktiven tar också upp problem som rör den ekonomiska fördelningspolitiken. Brister i såväl nuvarande mätmetoder och definitioner som tillgången på data försvarar utvärderingen av den ekonomiska politiken. Analyser ur ett könsperspektiv är enligt direktiven heller inte möjliga.

Utredaren skall börja med att kartlägga de förändrade samhällsbehoven samt fastställa användarnas behov och då särskilt beakta nationalräkenskaperna inklusive primärstatistiken. Behovet av ökad aktualitet skall belysas.

Vidare skall utredaren göra en grundlig genomlysning av nationalräkenskapssystemet och kraven på primärstatistiken, inklusive producentpriser, tjänsteproduktion och den dolda ekonomin. Beräkningsrutinerna skall beskrivas, inklusive avstämningar, kalender- och säsongskorrigerings samt revideringspolicy. Även förändrade

produktionsförutsättningar samt alternativa källor och produktionsmetoder skall belysas.

Utredaren skall analysera hur produktiviteten mäts i näringslivet och offentlig sektor. Detta är enligt direktiven en fråga av stor vikt, vilket belyses av den ekonomiska debatten om bl.a. IT-användningens effekter på produktiviteten och en gynnsammare relation mellan tillväxt och inflation än tidigare.

Utredaren skall också belysa mät- och definitionsproblem i fördelningsstatistiken. Direktiven tar upp problem i inkomstbegreppet och hushållens sammansättning. Könsperspektivet skall också beaktas.

Utredningen skall omfatta jämförelser med andra länder och redovisa erfarenheter och lösningar. Utredaren skall dessutom låta utländsk expertis bedöma de svenska nationalräkenskaperna.

Utredaren skall föreslå förändringar och fortsatta utvecklingsinsatser samt göra en tydlig prioritering av olika statistikbehov. Förslagen skall redovisas med kostnader och möjlig finansiering.

Arbetet skall genomföras i nära kontakt med viktiga statistikanvändare som Konjunkturinstitutet och Riksbanken. Berörda organisationer och företag skall beredas möjlighet att lämna synpunkter på förslagen. Justitiedepartementet och Finansdepartementet skall fortlöpande informeras.

Uppdraget skall redovisas etappvis. Senast den 1 mars 2001 skall en kartläggning av användarbehoven presenteras. En ambition skall vara att huvudparten av förändringarna skall vara möjliga att genomföra senast den 1 januari 2004. Uppdraget skall redovisas slutligt senast den 31 december 2002¹. Direktiven återges i sin helhet i bilaga 1.

1.2 Arbetsmetoder

Experter och sekretariat

Utredningen om översyn av den ekonomiska statistiken har letts av en särskild utredare, generaldirektör Svante Öberg vid Statistiska centralbyrån (SCB). Han har tidigare varit bl.a. chef för ekonomiska avdelningen och statssekreterare vid Finansdepartementet, chef för Konjunkturinstitutet och rådgivare vid Internationella valutafonden (IMF) i Washington.

¹ Utredningen har i november 2002 anmält till Justitiedepartementet att huvudbetänkandet är försenat en månad för att möjliggöra en samordning med den fördjupade prövning av verksamheten som SCB enligt regeringsbeslut (Ju2002/4724) fått i uppdrag att göra.

Regeringen utsåg en grupp experter att bistå utredningen: Prognoschef Hans Lindberg vid Konjunkturinstitutet, rådgivare Alexander Nilson vid Riksbanken, kansliråd Monica Helander vid Justitiedepartementet, kansliråd Torbjörn Isaksson vid Finansdepartementet, professor Anders Klevmarken vid Uppsala universitet, ekonom Cecilia Hermansson vid FöreningsSparbanken samt programchef Ann-Marie Bråthén vid SCB. Per Ericson, nuvarande programchef på statistikprogrammet för nationalräkenskaper vid SCB, har adjungerats som expert.

Utredaren har i enlighet med direktiven knutit internationella experter till utredningen: Svein Longva, Tim Holt och Steven Landefeld. *Administrerande direktör* Svein Longva är chef för *Statistisk sentralbyrå* i Norge. *Professor* Tim Holt, *University of Southampton*, har tidigare varit chef för *Office for National Statistics (ONS)*, som är den centrala statistikmyndigheten i Storbritannien. *Director* Steven Landefeld är chef för *Bureau of Economic Analysis*, som bl.a. ansvarar för framtagandet av USA:s nationalräkenskaper.

Utredningens sekretariat har bestått av tre personer: Lena Haggman, Cecilia Westström och Sigvard Ahlzén. Ekonom Lena Haggman var tidigare prognoschef vid Industriförbundet. Avdelningsdirektör Cecilia Westström, Statistiska centralbyrån, var senast verksam på prisprogrammet. Dessa båda är förordnade av regeringen. Sigvard Ahlzén, rådgivare vid Riksbanken och tidigare chef för bankens avdelning för finansiell statistik, har varit utlånad från Riksbanken under hela utredningstiden.

Från vänster: Sigvard Ahlzén, Lena Hagman, Svante Öberg, Per Ericson, Monica Helander, Hans Lindberg, Alexander Nilson, Cecilia Hermansson, Cecilia Westström, Torbjörn Isaksson. Infällda Ann-Marie Bråthén och Anders Klevmarken.

Från vänster: Svein Longva, Svante Öberg, Steven Landefeld och Tim Holt.

Kontakter och samarbete med myndigheter och departement

Arbetet skulle enligt direktiven bedrivas i nära kontakt med Konjunkturinstitutet och Riksbanken. Justitiedepartementet och Finansdepartementet skulle fortlöpande informeras om hur arbetet fortskrider. Det har underlättats av att dessa myndigheter och departement har ingått i expertgruppen.

I de frågor som har att göra med mät- och definitionsproblem i fördelningsstatistiken har utredningen haft ett nära samarbete med Statistiska centralbyrån, Socialstyrelsen, Konsumentverket, Boverket, Finansdepartementet och Socialdepartementet.

Utredningen har under hela utredningstiden haft nära kontakter med berörda statistikprogram vid Statistiska centralbyrån.

Intervjuer och annan informationsinhämtning

För att få underlag för en beskrivning och analys av användarbehoven har ett stort antal intervjuer genomförts under perioden november 2000 till januari 2001. Representanter för drygt 30 departement, myndigheter, organisationer, finansiella företag och den akademiska världen har intervjuats. Intervjuerna har dokumenterats och därefter stämts av. Utredningen har dessutom begärt att få skriftliga synpunkter från fyra statistikanvändare med särskild tyngd – Finansdepartementet, Näringsdepartementet, Konjunkturinstitutet och Riksbanken – samt från SCB:s program för nationalräkenskaper.

Intervjuer har också genomförts med samtliga berörda programchefer inom SCB både före och efter de externa intervjuerna.

Dessutom har utredningen kartlagt andra krav och synpunkter som är av intresse för utredningen. EU:s handlingsplan för EMU-statistik (*EMU Action Plan*) är ett viktigt sådant dokument, som anger EU:s finansministrars krav på uppsnabbning och förbättring av den ekonomiska statistiken. EU-arbetet med att ytterligare förbättra statistiken inom EU (benchmarkingstudier m.m.) har följts noga. Internationella valutafondens (IMF) bedömning av den svenska ekonomiska statistiken, vilken redovisades i september 2001, har också studerats.

Utredningen har vidare gått igenom protokoll från Vetenskapliga rådet och relevanta programråd knutna till SCB, användar- och leveransundersökningar och SCB:s budgetunderlag.

Under hela utredningstiden har ett omfattande samarbete bedrivits med berörda statistikprogram vid SCB, vilka har försett utredningen med information och underlag.

Seminarier och konferenser

Utredningen har genomfört ett stort antal seminarier och konferenser under utredningstidens gång för att diskutera olika delar av utredningsuppdraget.

Den 10 november 2000 arrangerade utredningen tillsammans med Justitiedepartementet och Finansdepartementet ett seminarium under rubriken "Den nya ekonomin och statistiken" med inledningar av företrädare för Finansdepartementet, Riksbanken, Industriförbundet, FöreningsSparbanken och SCB.

Utredningen arrangerade också ett seminarium om beräkningsmetoder för produktiviteten den 15 december 2000. Tre olika metoder för beräkning av produktiviteten i den offentliga sektorn presenterades av forskare Erik Mellander, Industrins Utredningsinstitut, chefekonom Richard Murray, Statskontoret, och programansvarig Pontus Roos, Institutet för Hälso- och Sjukvårdsekonomi.

Ett seminarium om delbetänkandet *Behovet av ekonomisk statistik* (U 2001:34) anordnades tillsammans med Justitiedepartementet den 29 maj 2001. Ett frukostmöte på samma tema ordnades för massmedia den 21 september 2001.

En tvådagars konferens arrangerades den 10–11 oktober 2001. På konferensen presenterade Lena Hagman från utredningens sekretariat en översikt av den svenska ekonomiska statistiken, Bent Thage, *Danmarks Statistik*, redovisade IMF:s bedömning av den svenska ekonomiska statistiken, Klaus Reeh, Eurostat, presenterade EU:s benchmarkingstudier av den kortperiodiska ekonomiska statistiken. Forskare Erik Mellander presenterade ett utredningsförslag om produktivitetens utvecklingen i den offentliga sektorn och konsult Åke Lönnqvist presenterade en rapport om förbättringar av input-output-statistiken. Två av utredningens internationella experter, Steven Landefeld och Tim Holt, deltog i seminariet och den förre redovisade läget i USA när det gäller utvecklingen av prisindex och produktivetsmätningar för den privata tjänstesektorn.

Den 8 mars 2002 ordnades ett seminarium på temat "Framtida behov av statistik". Fyra personer, Stefan Fölster, Svenskt Närings-

liv, Irma Rosenberg, SBAB, Gunnar Wetterberg, SACO och Eva Hagsten, SCB, bidrog med skriftliga underlag inför seminariet.

Den 30 augusti hölls ett seminarium om ekonomisk statistik ur ett könsperspektiv med deltagare från Finansdepartementet, Näringsdepartementet, Medlingsinstitutet, Statistiska centralbyrån och Linköpings universitet. Inför seminariet fanns ett underlag utarbetat av Lena Johansson och Pehr Sundström vid SCB.

En ny tvådagarskonferens anordnades den 3–4 oktober 2002. Vid konferensen redovisades ett antal expertrapporter som utredningen beställt. Tomas Lindström presenterade en rapport om IT-investeringarnas betydelse för produktivitetstillväxten i Sverige, Erik Melander presenterade en metod för produktivetsberäkningar i den offentliga sektorn, Lars-Erik Öller redovisade en revideringsstudie av nationalräkenskaperna i Sverige och utlandet och Sven Öhlén presenterade en utredning om möjligheterna att använda aktivitetsindex som underlag för en BNP-flash. De tre utländska experterna Steven Landefeld, Tim Holt och Svein Longva deltog i konferensen och redovisade sin bedömning av den svenska ekonomiska statistiken. Svante Öberg presenterade utredningens preliminära förslag.

Internationella jämförelser

Utredningen skulle enligt direktiven jämföra den svenska ekonomiska statistiken med motsvarande statistik i andra länder. Studieresor har i detta syfte gjorts till elva länder. Erfarenheterna har sammanfattats i sammanställningar för respektive land och redovisas i kapitel 4.

Utredningen har dessutom engagerats i ett europeiskt benchmarkingprojekt som Statistiska centralbyrån och Eurostat (EU:s statistikkontor) har initierat. Projektet har omfattat den kortperiodiska ekonomiska statistiken och innefattar dels en jämförelse mellan EU och USA, dels jämförelser inom EU. Svante Öberg har varit ordförande i den arbetsgrupp som genomförde arbetet. Nio EU-länder samt Eurostat, ECB och OECD har deltagit i arbetsgruppen. Från utredningen har även Sigvard Ahlzén deltagit. Resultatet av projektet redovisas i kapitel 5.

Underlag för internationella jämförelser har utredningen också hämtat från EU:s handlingsplan för EMU-statistik (EMU Action Plan) och den studie av den svenska statistiken som IMF redovisade i september 2001. Underlagen redovisas i kapitel 5.

Slutligen har utredningens utländska experter gjort en bedömning av den svenska ekonomiska statistiken i ett internationellt perspektiv. Rapporten redovisas översatt till svenska i sin helhet i kapitel 5.

Uppdrag

Utredningen har lagt ut ett antal utrednings- och forskningsuppdrag på externa experter där särskild sakkunskap har krävts. Chefekonom Richard Murray har utrett produktivetsberäkningar i statliga myndigheter. Professor Lars-Erik Öller och Karl-Gustav Hansson vid SCB har gjort en studie av revideringarna i nationalräkenskaperna i Sverige och utlandet. Professor Björn Gustafsson har skrivit underlag om konsumtionsenhetsskalor. Sven Öhlén vid SCB har gjort en studie om Aktivitetsindex. Konsult Åke Tengblad har utrett metoder för att täcka svart ekonomi i statistiken. Fil.dr. Tomas Lindström har gjort en studie av IT-användningens effekter på produktiviteten. Programchef Ann-Marie Bråthén har skrivit en dokumentation om beräkningsrutinerna för nationalräkenskaperna. Samtliga dessa arbeten finns som bilagor till utredningen. Dessutom har forskarna Erik Mellander och Pontus Roos för utredningen utrett metoder för beräkning av produktivitet i offentlig sektor.

1.3 Utredningens tidigare betänkanden

Utredningen har under utredningstiden publicerat två delbetänkanden: *Behovet av ekonomisk statistik* (SOU 2001:34) och *Förbättrad statistik om hushållens inkomster* (SOU 2002:73).

Utredningen skulle enligt direktiven inledas med en behovsstudie. Den har resulterat i betänkandet *Behovet av ekonomisk statistik* (SOU 2001:34). I detta betänkande redovisades en omfattande kartläggning av användarnas synpunkter på den ekonomiska statistiken. Betänkandet har utgjort en grund för det fortsatta arbetet. En sammanfattning av betänkandet återfinns i kapitel 2.

Enligt direktiven skulle utredningen också belysa mät- och definitionsproblem i den ekonomiska fördelningsstatistiken, analysera inkomstbegreppen i nationalräkenskaperna och den ekonomiska fördelningsstatistiken samt belysa hur inkomstmått på ett rättvisande sätt kan justeras för hushållens sammansättning. Dessa frå-

gor har behandlats i betänkandet *Förbättrad statistik om hushållens inkomster* (SOU 2002:73).

1.4 Huvudbetänkandets disposition

Betänkandet inleds i kapitel 2 med en kort sammanfattning av utredningens första delbetänkande. I detta kapitel finns också en översikt över SCB:s budgetunderlag för 2003–2005 samt ett avsnitt om framtida behov av ekonomisk statistik.

I kapitel 3 beskrivs det svenska statistiksystemet med inriktning på den ekonomiska statistiken. Vidare förs en diskussion om förändrade produktionsförutsättningar och problem som hänger samman med omräkning av data i utländsk valuta till svenska kronor.

I kapitel 4 och 5 redovisas hur produktionen av den ekonomiska statistiken är uppbyggd i Sverige och de elva länder som utredningen har besökt samt hur den svenska ekonomiska statistiken står sig i ett internationellt perspektiv.

Kapitel 6 innehåller utredningens diskussioner om förbättringar i nationalräkenskaperna i ett antal olika avseenden och i kapitel 7 återfinns motsvarande diskussioner avseende andra förbättringar i den ekonomiska statistiken som utredningen bedömt som angelägna.

I kapitel 8 slutligen återfinns utredningens överväganden och förslag inklusive uppskattningar av kostnader och förslag till finansiering.

2 Kartläggning av ekonomisk statistik

I kapitel 2 sammanfattas utredningens första delbetänkande¹, som kartlägger behoven av ekonomisk statistik i Sverige. Användarnas synpunkter, som sammanställts i betänkandet, har tjänat som ett viktigt underlag för utredningens fortsatta arbete. Vidare ges en översikt av SCB:s budgetunderlag för åren 2003–2005 vad gäller förbättringar av den ekonomiska statistiken. I budgetunderlaget framkommer att SCB i flera fall föreslår förbättringar som användarna framfört som önskemål till utredningen. Kapitel 2 redogör också för den uppföljning av delbetänkandet som utredningen gjorde, både bland användarna och bland berörda statistikområden inom SCB. Kapitlet avslutas med ett avsnitt som tar upp frågan om hur SCB skulle kunna bygga upp en beredskap inför framtida behov av ekonomisk statistik.

2.1 Sammanfattning av delbetänkandet "Behovet av ekonomisk statistik"

Utredningen om översyn av den ekonomiska statistiken har fått i uppdrag att belysa hur den ekonomiska statistiken bättre skulle kunna anpassas till samhällets ökande och förändrade behov. Den ekonomiska statistiken utgör ett allt viktigare underlag för ekonomisk analys och politik. Kraven på statistikens kvalitet har ökat samtidigt som förutsättningarna att mäta den ekonomiska utvecklingen försämrats.

Som en första del av uppdraget har utredningen gjort en kartläggning av behoven av svensk ekonomisk statistik utifrån ett brett användarperspektiv. Det finns på vissa punkter en bred enighet bland användarna om vilka förbättringar av statistiken som är mest angelägna. Det gäller exempelvis vilken typ av statistik som saknas

¹ SOU 2001:34 *Behovet av ekonomisk statistik*.

och är mest väsentlig att få fram. Det gäller också kvalitetsförbättringar i ett antal avseenden.

Utredningen bedömer att det är särskilt angeläget att utveckla statistiken på fyra områden. Det gäller prismätningar för den privata tjänstesektorn, IT-statistik, en input-output-undersökning samt kapitalstocksberäkningar. Det är de områden som oftast återkommer i intervjuer med användarna. Det är också de områden som i första hand behöver förbättras för att man bättre skall kunna analysera produktivitetens utvecklingen och betydelsen av de förändringar i samhällsekonomin som brukar hänföras till den nya ekonomin.

Det finns också ett antal andra områden som har nämnts i intervjuerna med statistikanvändarna. Det gäller regional statistik, lönestatistik samt statistik över statens finanser, hälso- och sjukvård m.m. Utredningen avsåg enligt delbetänkandet att i det fortsatta arbetet mer ingående analysera och diskutera möjligheterna att tillgodose behoven på dessa områden.

Utredningen menar vidare enligt delbetänkandet att det redan på dåvarande stadium av utredningsarbetet framstod som särskilt angeläget att snabba upp den ekonomiska statistiken på vissa områden. Utredningen konstaterade att den uppsnabbning av den kortperiodiska ekonomiska statistiken, som följer av den handlingsplan för EMU-statistik, *EMU Action Plan*, som Ecofinrådet antog i september 2000, är nödvändig att genomföra. Utredningen avsåg enligt delbetänkandet att därutöver i det fortsatta arbetet pröva möjligheterna att ta fram preliminära nationalräkenskaper lika snabbt som i USA.

Det finns enligt användarna även en rad andra aspekter på den ekonomiska statistiken som borde förbättras. Det gäller snabbheten på andra områden än de nämnda, tillförlitligheten, detaljeringsgraden, tidsseriernas längd, jämförbarheten mellan olika statistikprodukter, jämförbarheten internationellt, tillgängligheten samt presentationen. Utredningen avsåg enligt delbetänkandet att i det fortsatta arbetet även diskutera möjligheterna att tillgodose dessa behov.

2.2 SCB:s budgetunderlag 2003–2005

SCB:s budgetunderlag för perioden 2003–2005 överlämnades till regeringen den 22 februari 2002. SCB tog i budgetunderlaget upp ett antal angelägna utbyggnader. Några av förslagen har tagits upp i

tidigare budgetunderlag och vid kontakter med användarna ansågs de fortfarande vara mycket angelägna. Nya utbyggnadsförslag redovisades också. Det var därför relativt stora ambitionshöjningar som redovisades.

De förslag SCB tog upp baserades på omfattande kontakter med statistikanvändare, bl.a. i de elva programråd som SCB har inrättat för att åstadkomma en så god anpassning som möjligt till efterfrågan på statistik. Förslagen har också i de flesta fall presenterats för och diskuterats med företrädare för olika departement, bl.a. i de kontakter SCB:s generaldirektör har haft med statssekreterarna vid dessa departement.

I det följande redovisas utdrag ur budgetunderlaget avseende den ekonomiska statistiken och som berör utredningens område. SCB redovisar förslag till förbättringar av den anslagsfinansierade statistiken. Förslagen avser såväl ny statistik som utveckling av befintlig statistik.

Det bör observeras att SCB i januari 2003 samtidigt med detta betänkande överlämnar ett nytt budgetunderlag för åren 2004–2006, ett s.k. underlag för fördjupad prövning. Detta underlag har dock inte varit tillgängligt under utredningens arbete. I underlaget för fördjupad prövning finns tabeller som ger en samlad överblick över förslagen i både detta betänkande och budgetunderlaget.

Förslag på Finansdepartementets område

Den ekonomiska statistiken svarar för merparten av den anslagsfinansierade statistiken. En mycket viktig produkt är nationalräkenskaperna (NR), som avspeglar den ekonomiska verksamheten i dess helhet. Flera statistikprodukter har som ett av sina huvudsyften att ge underlag till NR. Till andra tunga statistikprodukter hör konsumentprisindex och utrikeshandelsstatistiken. Under år 2002 kommer statistikansvaret för näringslivets investeringar att överföras från SCB till Konjunkturinstitutet.

SCB producerar vidare en omfattande statistik över inkomster och konsumtion, baserad på både totalräknade register och särskilda undersökningar, samt, på uppdragsbasis, över förmögenheter. Detta arbete har alltmer inriktats på att ge underlag till Finansdepartementets beräkningar av de fördelningspolitiska och budgetmässiga effekterna av olika alternativ vad gäller skatter och bidrag. De stora uppdragen kommer också från Finansdepartementet och

avser sådant statistiskt underlag som inte finansieras via anslag. Förslagen för år 2003 är en fortsättning på detta arbete och avser både sådant som nu görs som uppdrag och sådant som är en ytterligare utveckling av statistik och simuleringsmodeller.

För den ekonomiska statistiken erhöll SCB förstärkningar om 10 mkr per år för åren 2001–2003. Fr.o.m. år 2004 reduceras förstärkningen till 3 mkr/år. Förstärkningarna avsåg förbättring av statistiken över tjänstenäringarna, fortsatta EU-anpassningar, kvalitetsförbättringar och uppdatering av det longitudinella inkomstregistret LINDA. För år 2002 erhöles ytterligare förstärkningar om 5,3 mkr för fortsatt EU-anpassning samt för livsmedelskonsumtionsundersökningar.

Tabell 2.1. Anslag och uppdrag för den ekonomiska statistiken inom Finansdepartementets område
Miljoner kr

	1999	2000	2001	2002
Anslag ¹	163,1	162,4	175,7	185,0
Uppdrag	2,4	5,1	3,9	..
Uppdrag från myndigheter under departementet	18,8	21,7	15,7	..

1) Exkl. tidsförskjutningar

Önskemålen och kraven på att utveckla och förbättra den ekonomiska statistiken är omfattande. En samlad redovisning av behoven finns i delbetänkandet Behovet av ekonomisk statistik (SOU 2001:34) från Utredningen om översyn av den ekonomiska statistiken. Utredningen om översyn av konsumentprisindex (KPI) lämnade sitt slutbetänkande, *Konsumentprisindex* (SOU 1999:124), i slutet av 1999. I budgetpropositionen år 2001, bilaga 4, redovisas "Nya riktlinjer för konsumentprisindex" baserade på denna utredning samt Konjunkturinstitutets följdutredning om bostadsposten i KPI. Genomförandet av dessa nya riktlinjer ställer krav på ett antal utvecklingsaktiviteter inom KPI.

Förbättring av nationalräkenskaperna (NR) och de nya riktlinjerna för KPI står i fokus för de olika förslagen avseende den ekonomiska statistiken. Förslagen omfattar först och främst en aktionsplan

för prisstatistiken som syftar både till att förbättra tillförlitligheten i NR:s BNP-mätningar av den ekonomiska tillväxten och till att implementera de nya riktlinjerna för KPI. Vidare innefattar förslagen ett antal ytterligare förbättringar av NR avseende bättre statistiktäckning, värderegleringskonton m.m. Delar av dessa förslag sammanhänger med EU-anpassning. Det gäller medel till det harmoniserade indexet för konsumentpriser (HIKP), producentprisindex, köpkraftspariteter och vissa förslag rörande nationalräkenskaperna. Arbetet har i de flesta fall redan påbörjats år 2002.

SCB lämnar också förslag som avser generella förbättringar av den ekonomiska statistiken. Förslagen gäller kvalitetsförbättringar, förbättrad tidsserieanalys, valutaomräkning och förbättrade statistiska klassifikationer. Dessutom föreslås förbättringar av kapacitetsutnyttjandestatistiken och ett utredningsarbete avseende utökad publicering av statistik om den offentliga sektorns finanser.

Kraven ökar på statistik över inkomster, konsumtion och förmögenheter. Förbättringar har i flera fall klarats tillfälligt genom uppdragsfinansiering. En rad av de förslag som framförs för år 2003 avser mera bestående förbättringar i form av statistik och databaser, bl.a. som underlag för Finansdepartementets beräkningar av hur olika alternativ för skatter och bidrag slår totalt och fördelningsmässigt. Utbyggnaderna behövs i första hand för att utveckla möjligheterna att simulera konsekvenserna av olika politiska åtgärder.

På bostadsområdet läggs förslag om förbättrad statistik vad avser innehåll och kvalitet på ett par viktiga områden, nämligen bostads- och hyresundersökningar (BHU) samt intäcks- och kostnadsundersökningen (IKU). Ett par förslag avser bättre presentation och tillgänglighet genom ny publikation med statistik över boende och ny databas över bostadsområden.

Dessutom äskas ökade resurser för kvalitetssäkring av de beräkningar SCB gör i systemet för statsbidrag och inomkommunal utämning. SCB lämnar också förslag vad gäller gratis kommunstatistik.

Förslagen på Finansdepartementets område uppgår sammantagna till 45,2 mkr år 2003, varav 1,4 mkr avser utökade insatser för EU-harmonisering. Av förslagen är 8,1 mkr tillfälliga. Det bör också noteras att anslaget vad avser den ekonomiska statistiken enligt gällande beslut minskar med 7 mkr år 2004. SCB avser att inkomma med en särskild skrivelse till regeringen för att kunna påbörja förbättringarna av prisstatistiken redan i år.

Förslag på Näringsdepartementets område

SCB producerar sysselsättningsstatistik från tre källor: arbetskraftsundersökningarna, AKU, den företagsbaserade kortperiodiska sysselsättningsstatistiken, FS, och den registerbaserade arbetsmarknadsstatistiken, RAMS. Var och en av dessa källor har sina styrkor och svagheter och kompletterar därmed varandra. AKU och FS ger snabb kortperiodisk sysselsättningsstatistik ur ett individ- respektive företagsperspektiv. De är dock urvalsbaserade och statistiken kan inte redovisas med finare uppdelningar. RAMS är totalräknad och möjliggör koppling mellan individ och företag/arbetsställe. Denna statistik kan redovisas med finare uppdelningar. Nackdelen är att RAMS blir tillgänglig med lång eftersläpning.

SCB bedriver arbete med övergripande analys av behov av jämställdhetsstatistik och medverkar i utvecklingsarbete inom området jämställdhetsstatistik såväl nationellt som internationellt. Därutöver genomför SCB på uppdrag av Regeringskansliet tidsanvändningsundersökningar. På uppdragsbasis genomför SCB även medarbetarundersökningar.

Tabell 2.2. Anslag och uppdrag för den ekonomiska statistiken inom Näringsdepartementets område
Miljoner kr

	1999	2000	2001	2002
Anslag	67,5	70,3	57,9	59,4
Uppdrag från departementet	0,3	19,9 ¹	0,6	..
Uppdrag från myndigheter under departementet	68,8	58,6	70,3	..

¹ Avser bl.a. tidsanvändningsundersökning för 15 miljoner kr.

I AKU har en successiv urvalsförstärkning för regional redovisning och EU-anpassning pågått under 2001. Den senare har inneburit att intervjuerna har förlängts och att de tilläggsfrågor som tidigare ofta lades till i frågorna i AKU inte längre får plats. Det finns därför ett stort behov av en parallell nationell AKU för tilläggsundersökningar. Förslagen till utbyggnader gäller för RAMS uppsnabbning och utveckling av ytterligare statistik och för FS utökning med egna företagare, mer information om avgångar, lönesummestatistiken

som regional tillväxtindikator m.m. SCB önskar framledes anslagsfinansiering för en samlad nationell medarbetarundersökning.

SCB har i sitt remissvar på förslaget till ett svenskt system för statistik om informations- och kommunikationsteknik instämt i att den svenska IKT-statistiken behöver utvecklas och samordnas. SCB föreslår att SCB skall få ett övergripande ansvar för IKT-statistiken samt ansvar att samordna denna. SCB föreslår vidare att SCB skall få ansvaret för att utveckla och producera både den del av IKT-statistiken som kan betecknas som sektorövergripande och den del som ingår i SCB:s statistikansvar. Med dessa utgångspunkter upprepar SCB de förslag angående IKT-statistiken som SCB redovisade i sitt remissvar.

Ökade krav på integrering av ett jämställdhetsperspektiv inom alla politikområden och förbättrad statistik för detta medför att området behöver utvidgas. SCB föreslår en förstärkning av grundanslaget för jämställdhetsstatistik samt att särskilda resurser avsätts för framställning av en lärobok respektive en sammanfattande analyspublikation av jämställdhetsläget i Sverige.

Förslagen på Näringsdepartementets område uppgår sammanlagt till 19,5 mkr år 2003, varav 0,1 mkr avser EU-harmonisering. Av förslagen är 3,9 mkr tillfälliga.

Förslag på Socialdepartementets område

Sverige hör till det fåtal länder inom OECD, vilka ännu inte producerar hälsoräkenskaper. SCB föreslår att ett förberedelsearbete för produktion av dessa "satelliträkenskaper" till nationalräkenskaperna intensifieras under 2003. SCB föreslår också en förbättrad statistisk beskrivning av offentligt finansierad verksamhet som delvis utförs i privat regi.

**Tabell 2.3. Vissa förslag till förbättringar, utbyggnader och nya produkter
Tusental kronor**

	Förändring			Nivåhöjning
	2003	2004	2005	till 2005
<i>Finansdepartementet</i>				
Utbyggn av SCB:s fördelningsmodellproj (FASIT)	1 500	0	0	1 500
Prel. inkomststat. i inkomst o förmögenhet	300	0	0	300
Urvalsförstärkning hushållens ekonomi	1 000	0	0	1 000
Kapacitetsutnyttj.stat o kortperiodisk ind.enkät	400	0	0	400
Svart arbete o värderegleringskonton i NR	1 050	-1 050
Utbyggnad av omsättningsstatistiken				
i inrikeshandelsstatistik	500	0	0	500
Utbyggn. med aug-enkät i näringslivets invest.	600	0	0	600
Förmögenhetsstatistik för hushåll	1 000	0	0	1 000
Databasen FRIDA	700	0	0	700
Fördelningseffekter offentlig konsumtion	500	0	0	500
Utveckling av prisstatistiken	13 000	-1 100	-3 600	8 300
Gratis kommunstatistik	4 200	-2 000	0	2 200
Rederistatistik	500	0	0	500
Hushållens icke-vinstdrivande org.	400	0	0	400
Den offentliga sektorns finanser	300	-300
Förbättrad kvalitet i ekonomisk statistik	7 500	0	0	7 500
Tidsserieanalys	3 000	0	0	3 000
Uppsnabbning av EU-statistik	1 000	500	500	2 000
Valutaomräkning	500	0	-500	0
Standardarbete	750	0	250	1 000
<i>Näringsdepartementet</i>				
Utökning av kvartalsstat. sysselsättning	1 900	-550	0	1 350
Uppsnabbning av registerbaserad arbetsmarknadsstatistik (RAMS)	900	-400	0	500
Utveckling av stat. från jämställdhetssynp	2 700	300	-1 000	2 000
Företags- och arbetsställedemografi (FAD)	1 000	-300	0	700
Snabb lönesummestatistik	1 700	-500	0	1 200
IKT-statistik	7 170	-770	0	6 400
<i>Socialdepartementet</i>				
Hälsoräkenskaper	500	-500
Offentligt finansierad verks. i privat regi	1 900	0	0	1 900

Anm. I tabellens tre första kolumner anges förändring av kostnader i tusental kronor för respektive förslag och år och i den fjärde kolumnen den resulterande nivåhöjningen år 2005.

2.3 Uppföljning av delbetänkandet

För att få synpunkter inför utredningens fortsatta arbete inbjöds våren 2001 användare att lämna synpunkter på utredningens första delbetänkande *Behovet av ekonomisk statistik* (SOU 2001:34). Dels inbjöds de att lämna skriftliga synpunkter på utredningens överväganden i delbetänkandet, dels inbjöds de 30-tal användare, som hade deltagit i kartläggningen av användarnas behov, till ett seminarium, som hölls den 29 maj. Justitiedepartementet och statssekreterare Hans-Eric Holmqvist stod som värd för seminariet.

Vid seminariet inledde utredaren Svante Öberg med en presentation av delbetänkandet och utredningens överväganden för det fortsatta arbetet.

Vissa av de användarbehov som framkommit menade Svante Öberg kommer att kunna lösas vid SCB under utredningens gång, vilket underlättas av att utredaren även är generaldirektör för SCB. Exempel på områden där arbete redan inletts med att tillgodose användarnas önskemål är dokumentation, spridning, prisindex m.m. (Se vidare kapitel 6 och 7).

Vid seminariet fördes en diskussion om behoven på ett antal områden. Vissa användare ville betona behoven på flera områden, såsom behovet av mikrodata inom förmögenhetsstatistiken, förklaringar av diskrepanser i statistiken, hälsoräkenskaper, produktivitetmätningar inom offentlig sektor, att fanga ny produktion i ekonomin, m.m.

Representanter från SCB fick vid seminariet möjlighet att kommentera användarnas synpunkter. Utredningen avsåg dessutom att mer grundligt och systematiskt gå igenom användarnas synpunkter med berörda vid SCB. Detta arbete genomfördes under maj och juni 2001. Utifrån denna genomgång framgick att vissa behov redan åtgärdats eller var på väg att åtgärdas vid SCB. Vissa användarsynpunkter tydde vidare på missförstånd eller brister i informationen, som kan redas ut. Både delbetänkandet och uppföljningen av betänkandet har utgjort viktiga underlag för den fortsatta verksamhetsplaneringen vid SCB.

Några användare valde att även lämna skriftliga synpunkter på utredningens överväganden: Riksbanken, Socialstyrelsen, Nutek, SIKA, IFAU samt Arbetslivsinstitutet. Dessa skriftliga yttranden har ingått i underlaget för utredningens fortsatta arbete. De synpunkter som framkom hade till stora delar karaktären av förtydliganden och utvecklingar av de synpunkter som redan framförts i del-

betänkandet. Dessutom uttryckte användarna stöd för utredningens överväganden.

Utifrån uppföljningen av delbetänkandet drog utredningen slutsatsen att användarna i hög grad ställer sig bakom utredningens överväganden och att vissa användare vill betona de områden som är särskilt angelägna för dem som enskilda användare. Utredningen fann därför stöd för att fokusera på de områden som utredningen pekat ut i sitt första betänkande, men också för att beakta de ytterligare synpunkter som framförts av användare under utredningens gång.

Utredningen ansåg det väsentligt att i det fortsatta arbetet få synpunkter från både användare och producenter av statistiken. Möjligheter till detta gavs bland annat vid de konferenser och seminarier som utredningen arrangerade under utredningens gång. Utredningen har vidare löpande informerat Programrådet för ekonomisk statistik om det pågående arbetet och varit öppen för synpunkter. Utredningen har också löpande hållit ledningen för SCB:s avdelning för ekonomisk statistik informerad om det pågående arbetet. Samarbetet mellan utredningen och personal vid SCB har fungerat konstruktivt och fört arbetet framåt.

Sammantaget har utredningen genom den omfattande kartläggningen i det första delbetänkandet och det fortsatta arbetet erhållit en mycket bra bild av användarnas behov av ekonomisk statistik och i vilken utsträckning den nuvarande statistiken fyller dessa behov. Denna kunskap ligger bakom de överväganden och förslag, som redovisas i kapitel 8.

2.4 Framtida behov av statistik

Utredningen har i uppgift att belysa hur den ekonomiska statistiken bättre kan anpassas till samhällets ökande och förändrade behov och användarnas syn på framtida ekonomisk statistik. I utredningens första delbetänkande Behovet av ekonomisk statistik (SOU 2001:34) beskrivs användarnas olika behov av förbättringar och förändringar i statistiken. Dessa behov beskrivs utifrån en rad olika aspekter: tillförlitlighet, aktualitet, detaljeringsgrad, jämförbarhet etc. Användarna identifierade också områden där statistik saknas helt eller delvis. Dessa nya behov motiveras bl.a. utifrån förändringar i samhällsutvecklingen och omvärlden som redan inträffat eller pågått en längre tid: växande tjänsteproduktion, IT-revolu-

tionen, nya strukturer inom och mellan företag, internationalisering, avregleringar, privatiseringar, nya normer för den ekonomiska politiken, m.m.

Dessa brister och luckor i statistiken visar att statistiken har kommit på efterkälken i ett samhälle i snabb förändring. Ett tydligt exempel är diskussionen om den s.k. nya ekonomin. Beskrivningen av samhället blir i vissa viktiga avseenden ofullständig och ålderstigen. Detta kan ha många orsaker. Det är svårt att förutse nya behov, i synnerhet på lite längre sikt. Användarna i behovsstudien tog även de upp områden där behovet redan uppstått medan exempel på renodlade framtida behov inte finns med i någon högre grad.

Utredningen tillfrågade därför fyra personer om synpunkter på framtida behov av statistik och anordnade ett seminarium i detta ämne den 8 mars 2002. De fyra personerna var Stefan Fölster, Svenskt Näringsliv, Irma Rosenberg, SBAB, Gunnar Wetterberg, SACO och Eva Hagsten, Statistiska centralbyrån. De tre första är vana statistik användare och Eva Hagsten är projektledare för ett under år 2001 vid SCB inrättat projekt "Statistik om den nya ekonomin". Deras bidrag har använts vid utarbetandet av detta avsnitt.

Att långt i förväg förutse nya statistikbehov är mycket svårt. Den viktigaste frågan är i stället hur man kan organisera verksamheten för att snabbt kunna mäta nya behov när de uppstår. Därvid måste man ställa sig frågor som: vilket förhållningsätt till och beredskap för förändringar i statistikproduktionen bör finnas hos statistikproducenten? Med vilka medel kan förändrade behov snabbast identifieras och implementeras? Vad krävs organisatoriskt, kunskapsmässigt och operationellt? De statistikansvariga myndigheterna och SCB i synnerhet måste, menade flera av de vid seminariet deltagande personerna, bli mer framåtblickande och kontinuerligt arbeta med uppgiften att anpassa den statistiska beskrivningen i takt med samhällsutvecklingen.

Ett sätt är att arbeta med omvärldsanalyser i en organiserad form med fokus på frågor som kan komma att innebära behov av förändrad eller ny statistik. Det kräver god kompetens inom det ekonomiska området och om samhällsutvecklingen i stort, men även om den tekniska utvecklingen. Dessutom är en internationell utblick viktig. Det behövs sannolikt särskilda resurser knutna till den ekonomiska statistiken för att klara detta.

Särskilt viktigt för att fånga upp förändringar är kontakter med omvärlden. Statistikanvändarna är en viktig kunskapskälla. Programråd och andra användargrupper kan på ett mer tydligt sätt an-

vändas för mer framåtblickande analyser. Andra typer av användargrupper, breda såväl som nischade, kan bildas vid behov. Olika branschorganisationer kan vara lämpliga för fördjupade diskussioner. Särskilda användarstudier som den utredningen har genomfört kan göras av SCB med längre intervall och inriktade på framtidsfrågor. Forskarvärlden är också en kunskapskälla som kan användas i detta sammanhang på ett organiserat sätt.

En stor resurs för att fånga förändringar är den producerande personalen. I det dagliga arbetet och i kontakterna med uppgiftslämnare och användare framkommer mycket information om behov av förändringar i statistiken. Denna kunskap bör kunna tas tillvara på ett organiserat sätt och viss behovsanalys bör vara en naturlig del av den löpande verksamheten. En sådan modell kräver sannolikt kompetensutveckling och i viss utsträckning rekrytering av annan kompetens än i dag. En förstärkning av den analytiska kompetensen torde vara nödvändig liksom generella kompetensinsatser och inslag av ny kompetens i olika delar av organisationen.

Producenterna är också i vissa fall användare av statistik. Detta är tydligt när det gäller nationalräkenskaperna. I detta beräknings- och sammanställningsarbete identifieras brister, t.ex. på IT- och tjänsteområdena, som också bör ingå i en helhetsbild om förändringsbehoven. Även vid presentation av statistiken kan många frågor om bristande beskrivning av nya företeelser uppmärksammas av media och andra användare. I vissa länder åtföljs publiceringen av nationalräkenskaperna av seminarier med utomstående intressenter. Ett sådant forum skulle även kunna användas för diskussioner om nya behov.

SCB har inrättat en analysfunktion vid avdelningen för ekonomisk statistik. Det kan vara en lämplig enhet för styrning och samordning av arbetet kring framtidsfrågor på det ekonomiska statistikområdet. Det ovan nämnda projektet Statistik om den nya ekonomin har fått i uppgift att analysera tillgången på och behovet av sådan statistik som kan belysa det nya i ekonomin.

När problemet med brister i den statistiska beskrivningen av nya företeelser uppstår kan en lösning, i varje fall på kort sikt, vara att söka efter en ersättning för den information som saknas. Information kan också finnas "dold" i olika databaser och inte blivit förädlad eller synliggjord. Den eftersökta statistiska beskrivningen kanske kräver en kombination av data från olika källor.

En beredskapsåtgärd för att underlätta okända framtida statistikbehov kunde vara att upprätthålla långa tidsserier med primärdata

som relativt lätt går att göra uttag ur och kombinera ihop med varandra så att de ger svar på nya frågeställningar. Sverige har förutom data från löpande undersökningar en omfattande datakälla i olika administrativa register med i många fall närmast unika möjligheter att kombinera data med hjälp av id-begrepp och anknytningar.

Upprätthållande av stora databaser och långa tidsserier kan samtidigt te sig resurskrävande om syftet är användning för eventuella framtida behov. Så länge det inte rör sig om omfattande datainsamling bör dock kostnaderna vara måttliga. Ett större problem kan vara att de stora förändringarna i samhället innebär att relevanta jämförelser över tiden är svåra att göra.

Möjligheterna att kunna möta framtida behov som nu inte är kända kan också underlättas genom andra åtgärder som förbättrad tillgång till data från företag och myndigheter och utveckling av nya metoder. Tillgången till data och en ökad flexibilitet i datainhämtandet kan underlättas genom anpassningar av redovisningssystemen i privat och offentlig sektor. Förenklad och billigare datainhämtning genom användning av modern teknik gör också statistiksystemen mer flexibla.

En grov bild av vilka tendenser som kan medföra krav på ny statistik kan vara en annan utgångspunkt för att identifiera nya insatser. Exempel på sådana tendenser kan vara den fortsatta globaliseringen, förändrad stabilitetspolitisk regim som följd av ett EMU-medlemskap, den accelererande tekniska utvecklingen och tjänstenäringarnas expansion.

För en statistikmyndighet finns problem behäftade med de olika ansatser som diskuterats. En grundläggande fråga gäller resurserna. Mer och snabbare statistik är svårt att åstadkomma inom oförändrade ramar. Även ur det här diskuterade perspektivet finns det därför skäl att granska möjligheterna att ta bort existerande statistik och ersätta gammal med ny statistik. Det kan ske genom nedläggning av undersökningar eller genom att datainsamlingen fortsätter för att hålla tidsserierna intakta, men att bearbetningen upphör. Nedläggning av existerande statistik bjuder dock nästan alltid motstånd från någon användargrupp. Dessutom är statistikproduktionen inom det ekonomiska området till allra största delen uppbyggd av olika EU-åtaganden.

Slutsatser

Svårigheten att kunna se in i framtiden och i förväg kunna identifiera nya behov av statistik innebär att ansträngningarna måste inriktas dels på kunskapsinhämtning och analys av omvärlden, dels på understödjande och förebyggande insatser i statistiksystemen när det gäller åtkomst och inhämtning av data från uppgiftslämnarna samt lagring och åtkomst av inhämtade data och registerdata.

En nödvändig kontinuerlig omvärldsanalys innebär bevakning av den ekonomiska utvecklingen och av samhällsutvecklingen i stort. En sådan analys kan inte inskränka sig till att enbart fokusera på svenska förhållanden utan måste i olika omfattning även ha ett internationellt perspektiv. Ett sådant arbete kräver en kompetent organisation. Särskilt avdelade resurser med bred ekonomisk och statistisk kompetens torde behövas inom en analysfunktion, som leder och samordnar arbetet med att identifiera nya krav på förändringar i statistiken. Strategier för kunskapsinhämtning från omvärlden och från den interna organisationen måste tas fram.

När det gäller understödjande och förebyggande åtgärder i statistiksystemen är åtkomsten av data av vikt. Åtgärder bör vidtas så att uttag och möjligheter att kombinera data i olika databaser och register underlättas. Därmed kan förutsättningarna öka för att redan existerande data kan ge svar på nya frågor. En annan åtgärd är att göra statistiksystemen flexibla så att insamling av nya data snabbare kan introduceras. En anpassning av redovisningssystemen i privat och offentlig sektor är en väg. Användning av modern teknik vid datainsamling gör också statistiksystemen mer flexibla.

3 Den ekonomiska statistiken

I detta kapitel beskrivs kortfattat det svenska statistiksystemet med särskild inriktning på den ekonomiska statistiken (avsnitt 3.1) samt omfattningen av och resurserna för SCB:s ekonomiska statistik (avsnitt 3.2). Vidare redovisas hur produktionsförutsättningarna har förändrats i samband med den tekniska utvecklingen, globaliseringen, strukturella förändringar i näringslivet m.m. (avsnitt 3.3). Problem i samband med valutaomräkning redovisas i avsnitt 3.4.

3.1 Statistiksystemet

Sverige har ett decentraliserat statistiksystem där ca 25 olika myndigheter är s.k. statistikansvariga myndigheter med ansvar för olika delar av den officiella statistiken. SCB har samordningsansvaret för den officiella statistiken och för internationell rapportering.

För den ekonomiska statistiken är det SCB som har ansvar för huvuddelen. Det gäller bl.a. nationalräkenskaper, priser, korttidsindikatorer för industrin, räkenskaper för kommunerna, utrikeshandel, företagsstatistik och sysselsättning. Riksbanken, Finansinspektionen, Medlingsinstitutet, Institutet för tillväxtpolitiska studier, Konjunkturinstitutet, Riksgäldskontoret och Ekonomistyrningsverket har ansvar för andra delar av den ekonomiska statistiken, se appendix över hur statistikansvaret fördelas.

Det decentraliserade statistiksystemet infördes i Sverige 1994¹. Det innebar att ansvaret för vissa delar av statistiken, vilka tidigare hade legat på SCB, lades ut på andra myndigheter. För den ekonomiska statistiken var förändringarna inte så stora. Konjunkturinstitutet fick ansvaret för hushållens inköpsplaner (HIP) samt investerings- och kommunenkäter (ansvaret för de två senare har emellertid senare flyttats tillbaka till SCB). Konjunkturinstitutet är

¹ Bakgrunden till denna förändring redovisas i SOU 1994:1 *Ändrad ansvarsfördelning för den statliga statistiken*.

dessutom producent när det gäller den s.k. Konjunkturbarometern. Vid decentraliseringen fick dåvarande NUTEK ansvaret för statistik avseende nyföretagande, konkurser och utlandsägda företag. Tidigare hade Finansinspektionen fått ansvar för finansmarknadsstatistiken, där finansräkenskaperna ingår.

Riksbanken är en myndighet direkt under riksdagen och ligger därmed utanför det officiella statistiksystemet. Riksbanken har uppdragit åt SCB att svara för produktionen av statistik över tjänstehandeln med utlandet och vissa andra delar av betalningsbalansen samt av statistik avseende bankernas balansräkningar, värdepapper samt in- och utlåningsräntor. För huvuddelen av dessa områden övergår statistikproduktionen till SCB under 2003.

Ansvaret för statistiken över offentliga sektorns finanser är uppdelat på flera myndigheter. Det finns ingen utpekad myndighet med samlat ansvar för statistik över offentliga sektorns finanser. Ekonomistyrningsverket (ESV) ansvarar för den statliga sektorns finanser. Riksgäldskontoret publicerar statistik om statens upplåning. SCB samlar in och sammanställer data över socialförsäkringssystemet och kommunernas räkenskaper. SCB gör också beräkningarna av hela den offentliga sektorn inom ramen för nationalräkenskaperna.

Ansvaret för lönestatistik flyttades 2001 över till det då nybildade Medlingsinstitutet¹. Under 2002 lades en rapport² fram där ansvaret för olika delar av IT-statistiken föreslås fördelas mellan ett antal olika myndigheter, däribland SCB.

3.2 SCB:s ekonomiska statistik

Vid SCB:s avdelning för ekonomisk statistik arbetar ca 300 personer. Avdelningen är uppdelad i nio ämnesområden: nationalräkenskaper, industri, tjänstenärings, finansmarknad, priser, industriindikatorer, utrikeshandel, forsknings- och informationsteknik samt offentlig ekonomi. Dessutom finns program/funktioner för företagsregister, statistiska metoder, analyser och IT-utveckling.

Kostnaderna för den ekonomiska statistiken uppgick 2001 till ca 128 miljoner kr. I detta belopp ingår kostnaderna för all anslagsfinansierad verksamhet vid avdelningen för ekonomisk statistik.

¹ SOU 1998:141 *Medling och lönebildning*. Slutbetänkande från Utredningen om ett förstärkt förlikningsmannainstitut.

² SIKAs Rapport 2001:5 *IKT-statistik. Förslag till ett svenskt system för statistik om informations- och kommunikationsteknik*.

Kostnader används här som ett mått på de resurser som har stått till förfogande.

Ekonomisk statistik i en något vidare mening produceras också av andra avdelningar vid SCB. Kostnaderna för de delar av arbetsmarknadsstatistiken som också kan räknas till den ekonomiska statistiken uppgick 2001 till 58 miljoner kr. Denna del av statistiken omfattar arbetskraftsundersökningarna, statistik som grundas på kontrolluppgifterna, företagsbaserad sysselsättningsstatistik, statistik om vakanser och uppbörsstatistik. Även vid avdelningen för befolknings- och välfärdsstatistik framställs ekonomisk statistik (inkomst- och förmögenhetsstatistik, hushållens ekonomi (HEK), hushållsbudgetundersökningen (HBS)), liksom vid avdelningen för miljö- och regionalstatistik (byggnadsprisindex, faktorprisindex för byggnader samt statistik över boende, byggande och bebyggelse). Kostnaderna för dessa avdelningars delar av den ekonomiska statistiken uppgick 2001 till 17 respektive 14 miljoner kr. För en kort beskrivning av några av de viktigaste statistikprodukterna hänvisas till appendix.

Resurserna för den ekonomiska statistiken har ökat under 1990-talet, men det beror huvudsakligen på att statistikproduktion har förts över till SCB.

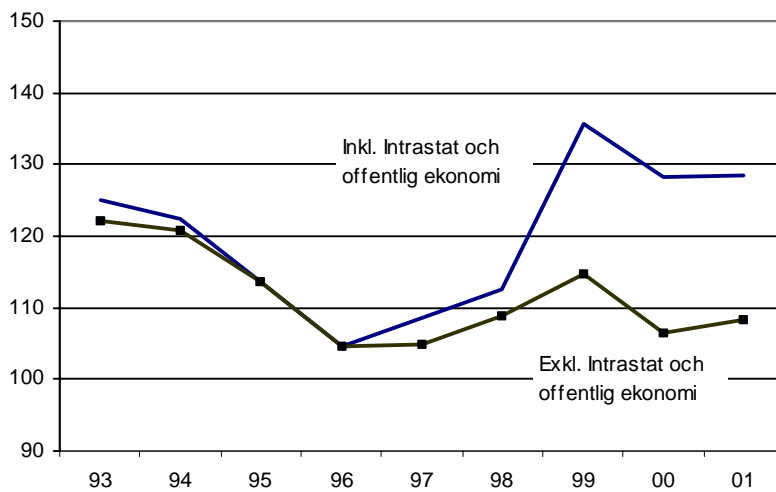
År 1999 överfördes ansvar och medel (ca 16 miljoner kr) för produktionen av statistik över export till och import från EU, den s.k. Intrastat-undersökningen, till SCB från Tullverket. I samband med en omorganisation 1997 flyttades programmet för offentlig ekonomi till avdelningen för ekonomisk statistik, vilket innebär att kostnaderna för avdelningen ökade med ca 4 miljoner kr. Om man följer de statistikprodukter som avdelningen för ekonomisk statistik producerade i början av 1990-talet över tiden kan man se att resurserna räknat i fasta priser har minskat med ca 14 miljoner kr till 2001, vilket motsvarar 11 procent. Antalet arbetade timmar har minskat med 20 700 sedan 1993, vilket motsvarar 9 procent. Se diagram 3.1 och 3.2.

De tre största områdena inom den ekonomiska statistiken är nationalräkenskaper, priser och utrikeshandel. Tillsammans svarar de för över hälften av kostnaderna inom avdelningen för ekonomisk statistik. Bortsett från medel för Intrastat-undersökningen som har tillförts SCB har kostnaderna för statistik över utrikeshandeln varit relativt oförändrade under perioden. Även kostnaderna för statistik över priser har, sett över perioden som helhet, varit oförändrade med en nedgång fram till 1997 och en uppgång därefter i fasta pri-

ser. Nationalräkenskaperna har ökat kontinuerligt sedan 1993 och förbrukade 2001 drygt 70 procent mer resurser än åtta år tidigare. De flesta andra ämnesområden/program har fått se sin resursanvändning (uttryckt som kostnader) minska sedan 1993, se diagram 3.4. Till stora delar beror detta på en nödvändig och medveten omprioritering inom SCB och inom den ekonomiska statistiken.

I samband med att Sverige ingick i EES-avtalet 1994 och blev medlem i EU 1995 blev den svenska statistiken en del av det europeiska statistiksystemet. EU:s förordningar inom statistikområdet blev därmed gällande som en del i svensk lagstiftning. Det har inneburit att betydande insatser har fått göras för att implementera då gällande och därefter beslutade EU-förordningar inom ramen för totalt sett minskande reala resurser. Detta innebar bl.a. en fullständig omläggning av nationalräkenskaperna till det Europeiska Nationalräkenskapssystemet (ENS 95). En annan viktig förändring var att Intrastat-förordningen trädde i kraft i samband med medlemskapet 1995.

Diagram 3.1. Kostnader för ekonomisk statistik på SCB.
Miljoner kr, 2001 års pris- och kostnadsnivå

Anm. Den prickade kurvan är i möjligaste mån jämförbar över tiden. Kurvan är justerad för:

- Intrastat fördes över från Tullverket till SCB år 1999 (16 milj. 1999 och 2000 resp. 15 milj. 2001).
- Programmet för offentlig ekonomi flyttades till avdelningen för ekonomisk statistik 1997 (3-4 milj. årligen fr.o.m. 1997).
- Under 1993 gjorde SCB investeringsenkäter för 2,3 milj.
- Under 2000 och 2001 utfördes prismätningar i Öresundsregionen för 1,3 respektive 1,4 milj. kr.

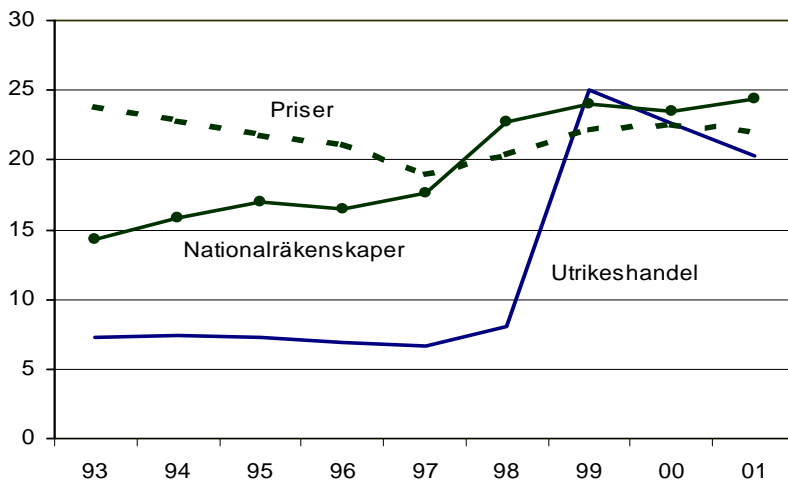
Kostnaderna i löpande priser har deflaterats med SCB:s lönekostnader (60 procent) och konsumentprisindex (40 procent).

Diagram 3.2. Antal arbetade timmar för ekonomisk statistik på SCB

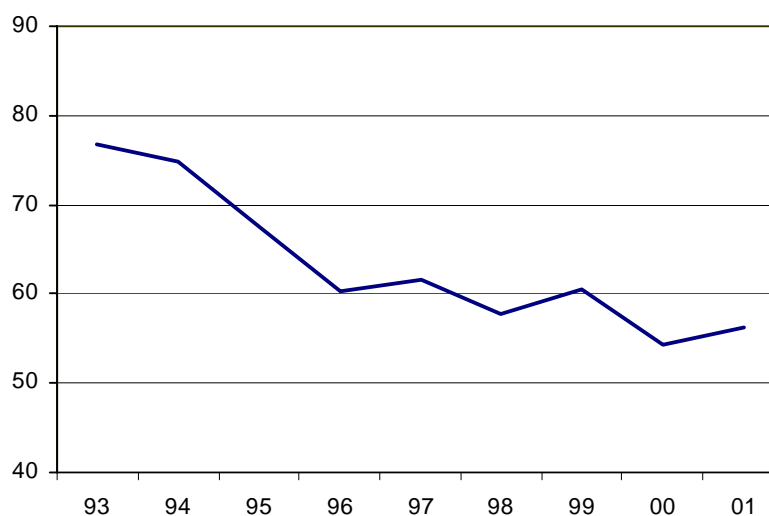
Anm. Intrastatundersökningen, offentlig ekonomi, investeringsenkäten, Öresunds-uppdraget ingår ej. Intervjuartimmar ingår ej eftersom det bara finns uppgift om dem från 1997. År 2000 uppgick intervjuartimmarna till 18 000, varav ca 85 procent hänförde sig till KPI.

Diagram 3.3. Kostnader för delar av den ekonomiska statistiken
Miljoner kr, 2001 års pris- och kostnadsnivå

Anm. I utrikeshandeln ingår kostnader för Intrastat sedan 1999. I priser ingår inte Öresundsområdet. Kostnaderna i löpande priser har deflaterats med SCB:s lönekostnader (60 procent) och konsumentprisindex (40 procent).

Diagram 3.4. Kostnader för den övriga ekonomiska statistiken
Miljoner kr, 2001 års pris- och kostnadsnivå

Anm. Kostnaderna i löpande priser har deflaterats med SCB:s lönekostnader (60 procent) och konsumentprisindex (40 procent).

3.3 Förändrade produktionsförutsättningar

I utredningsdirektiven konstateras att samtidigt som behoven av ekonomisk statistik har ökat, har förutsättningarna att mäta den ekonomiska utvecklingen förändrats. Den allt snabbare tekniska utvecklingen, globaliseringen, konkurrensfrämjande avregleringar på ett flertal områden och strukturförändringar inom näringslivet är faktorer som försvårar den statistiska mätningen. Nya varor och tjänster och kombinationer av varor och tjänster relaterade till informationsteknologin introduceras i snabb takt samtidigt som kvalitets- och prisförändringarna i många fall är svåra att särskilja. Verksamhetsformer förändras, både inom och mellan näringsgrenar och samhällssektorer. Om statistiken inte förmår att spegla detta skapas en missvisande bild av den ekonomiska utvecklingen.

Globaliseringen av näringslivet och de snabba förändringarna av strukturen mellan och inom företag innebär också att företagen har svårt att lämna underlag enligt statistikens avgränsningar och definitioner. Bortfall är också ett stort och växande problem på vissa områden. Sådana mätproblem i den ekonomiska statistiken är inter-

nationellt kända. Informationssamhället erbjuder emellertid också nya möjligheter när det gäller uppgiftsinhämtande och kvalitetskontroll. Informationstekniken kan användas för att underlätta uppgiftslämnandet för företagen och därigenom förbättra uppgifternas kvalitet och användbarhet.

Enligt direktiven skall utredningen belysa förändrade produktionsförutsättningar, särskilt vad gäller insamling av uppgifter, och diskutera alternativa källor och produktionsmetoder. Inom SCB pågår arbete inom dessa områden. Den följande diskussionen i detta avsnitt bygger till stor del på dessa erfarenheter. Utredningen har också tagit del av erfarenheter och utvecklingstendenser från de länder som utredningen har studerat (se kapitel 4).

Omvärldsförändringar och effekter på statistikverksamheten

Det svenska näringslivets struktur förändras i snabb takt. Ett antal olika fenomen, mer eller mindre besläktade med och kopplade till varandra, medför att de begrepp, klassifikationer och standarder som är statistikinsamlingens hjälpmedel blir föråldrade eller irrelevanta. Många av de förändrade förutsättningarna hänger ihop med globaliseringsprocessen, men det finns också en rad andra förändrade förutsättningar som spelar in.

Det svenska näringslivets ökande samhörighet med utländska aktörer (närstående företag, kunder, leverantörer, etc.) har pågått under lång tid. Detta fenomen har vuxit i betydelse de senaste åren, framför allt genom att även tjänstesektorn har blivit internationaliserad på ett helt annat sätt än tidigare. För mindre än tio år sedan var tjänstesektorn i stort sett helt hemmamarknadsbaserad. Nu ingår även tjänsteföretag i stora globala koncernbildningar med transaktioner över gränserna i en ständigt ökande omfattning. Samtidigt har även tillverkningsindustrins internationalisering ökat genom gränsöverskridande uppköp, samgåenden och andra former av expansion. Denna globaliseringstrend påverkar möjligheten att samla in statistiska data på flera olika sätt.

Globaliseringsprocessen innebär bl.a. att förändringstakten i näringslivsstrukturen har ökat väsentligt. Ombildningar, utflyttningar, nedläggningar och skapande av nya företag sker i ett tempo som är så snabbt att statistikinsamlingen inte hinner anpassas i tillräcklig utsträckning. Man kan inte från en undersökningsomgång till en annan vara säker på att ett och samma undersökningsobjekt (med

samma identitet) har samma innehåll i form av verksamhet. Det innebär en ökad risk för både över- och undertäckning i statistiken. Koncerner kan, även om verksamheten totalt sett är oförändrad, skifta verksamheter mellan de olika ingående juridiska enheterna, så att de har bytt bransch och storleksklass flera gånger mellan två urvalsdragningar. Riskerna för över- och undertäckning eller att man helt enkelt undersöker fel företag har därmed ökat väsentligt.

Dessutom innebär den höga förändringstakten att nomenklaturer och klassifikationer snabbt blir föråldrade. När nya varor och tjänster introduceras finns ingen plats för dessa i existerande nomenklaturer. Det finns en växande risk att statistiken inte förmår att belysa nya fenomen för att standarder och klassifikationer inte kan anpassas till de nya förutsättningarna i tillräckligt snabb takt. När nomenklaturer och klassifikationer väl ändras uppstår dessutom besvärande brott i tidsserier.

I takt med att produkterna som företagen erbjuder förändras föråldras också den gamla indelningen i varor och tjänster, som har varit en av grundbultarna i de flesta olika klassifikationer och standarder. De moderna produkterna är komplexa och innehåller ofta både varor och tjänster. Värdet av produkten bestäms av denna kombination. De basstationer som Ericsson tillverkar består exempelvis av en varudel men också av en tjänstedel i form av alla de specialiserade och kundanpassade programvaror som behövs för att stationen skall fungera. Det gör det svårt att fördela värdena i produktions- respektive utrikeshandelsstatistiken på vad som är varor och vad som är tjänster.

Problemen ställs på sin spets när globala koncerner skickar komponenter till dessa komplicerade produkter mellan enheter i olika länder och när värderingen och klassificeringen kan vara helt avhängig av i vilket skede av produktionsprocessen produkten eller de enskilda komponenterna befinner sig när de passerar gränsen.

Blandningen av varor och tjänster gör också att mätningar av priser och produktivitet försvåras. När produkterna är individuellt anpassade till kundens behov är det mycket svårt att mäta kvantiteter och priser "per styck". Det behövs förfinade prismättningsmekanismer för att spegla prisutveckling i förhållande till kvalitetsutveckling. På samma sätt kan det vara med vissa produktivetsmått. När volymerna är svärmätta blir begrepp som producerad volym per arbetad timme också svärmätta. Även här finns det behov av mer förfinade mått och mätmetoder.

En annan effekt av globaliseringen är att de stora företagen ofta har en global organisation och tänker globalt. Statistiken, med nationalräkenskaperna som slutprodukt, är nationellt fokuserad. Det innebär att det är produktion, sysselsättning etc. i Sverige som är det primära intresset. För företag som är globalt organiserade är det ett växande problem att rapportera data som är nationellt avgränsade. Problemet för statistiken är uppenbart när det gäller t.ex. data avseende produktion och import/export. Ett begrepp som ordergång kan också förlora sin relevans om produktionen senare visar sig ske i utlandet.

Den ökande specialiseringen, vilken innebär att de globala koncernerna koncentrerar vissa verksamheter till vissa länder beroende på konkurrensfördelar som tillgång till utbildad arbetskraft, löneläge etc., gör också att klassifikationer som bransch kan förlora en del i intresse. Det är naturligtvis fortfarande av intresse att mäta vilka aktiviteter som utförs i Sverige, men när dessa utförs i ett större, globalt sammanhang faller en del av bilden bort om man snävt inriktar sig på aktiviteten i sig.

Om exempelvis forskning koncentreras till Sverige medan tillverkning och utveckling av de produkter som är resultatet av denna forskning läggs någon annanstans, kommer det i statistiken att se ut som om det svenska näringslivet i stor utsträckning består av forskning. Detta är då i sig sant, men det vore naturligtvis mer intressant om man kunde koppla ihop detta faktum med vilken aktivitet som nyttjar forskningsresultaten. Det kan alltså bli nödvändigt att se över och komplettera begrepp som bransch för att få en relevant analysmöjlighet av det svenska näringslivet.

Specialiseringen gör också att det blir allt svårare att bestämma aktiviteten. Den svenska textilindustrin består i dag i princip av design- och utvecklingsföretag, som har som affärsidé att tillverka och sälja kläder. Designen och utvecklingen sker i Sverige, medan själva tillverkningen av kläderna läggs ut på entreprenad i ett land med lägre produktionskostnader. Hur skall då aktiviteten i det svenska företaget beskrivas? Är detta ett tillverkande företag eller ett tjänsteföretag? Var går gränsen för den ena eller den andra klassificeringen? Denna typ av specialisering har blivit allt vanligare.

Även denna globaliseringseffekt gör att statistikens begrepp och klassifikationer blir irrelevanta för uppgiftslämnarna. Många undersökningar är antingen inriktade på enskilda branscher eller använder branschanpassade blanketter för att få in detaljerad information som är relevant för olika branscher. Den nu beskrivna effekten av

specialiseringen innebär också att denna typ av datainsamling blir svår att vidmakthålla, då det kan finnas företag som kommer att hänföras till en viss bransch utan att de för den skull med nödvändighet uppvisar de egenskaper som ett "typföretag" i branschen uppvisar.

För att möta dessa förändrade förutsättningar måste statistikinsamlingen anpassas. Nomenklaturer och standarder måste anpassas till ett globaliserat näringsliv där varor och tjänster produceras blandade. Det måste emellertid också finnas beredskap och förutsättningar att göra ad hoc-artade undersökningar som baseras på andra begrepp än de gängse klassifikationerna för att kunna mäta och spegla de nya produkter etc. som kommer fram. Företagsregistret måste i högre grad anpassas till de snabba strukturförändringar som sker och förmedla dessa ut i statistikproduktionen. Kunskaperna hos statistikproducenterna om företagens och koncernernas sammansättning och förändring måste utvecklas. Begrepp som bransch måste anpassas och kanske kompletteras för att ge vettiga analysmöjligheter. Den strikta uppdelningen i varor och tjänster kan inte vidmakthållas utan måste ersättas eller kompletteras med ett statistiksystem som kan belysa helheten i företagens verksamhet utan dubbelräkningar eller undertäckning.

De ökade svårigheterna att statistiskt mäta olika företeelser innebär i många fall också ökade svårigheter för uppgiftslämnarna. Uppdelningen på vara/tjänst eller svenskt/utländskt kan i många fall kräva ett merarbete för uppgiftslämnarna. I vissa fall blir det nödvändigt med uppskattningar eller särskilda beräkningar. Samtidigt rationaliserar företagen sin administration. Uppgiftslämnarkostnaderna kommer därmed i fokus. En effekt är ett ökat motstånd mot att lämna statistikuppgifter till myndigheterna med ökande bortfall och ökande kostnader för uppföljning som resultat. Därmed försämras kvaliteten i de olika statistiska undersökningarna och i slutändan även i nationalräkenskaperna.

För att öka villigheten att lämna efterfrågade uppgifter måste kraven anpassas till den uppgiftslämnarkapacitet som finns och till vilka uppgifter som finns tillgängliga hos företagen. Det kan till och med vara nödvändigt att företagsanpassa uppgiftsinsamlandet till enskilda företags förutsättningar, i stället för att som i dag försöka tvinga in alla uppgiftslämnare i de mallar som de färdiga blanketterna anvisar.

När det gäller individuellt anpassat uppgiftslämnande är det viktigast att börja med de största och mest betydelsefulla uppgiftsläm-

narna. Den svenska ekonomin, och därmed också statistiken, är i stor utsträckning beroende av ett mindre antal mycket stora företag. Om man kan lösa de problem som de förändrade produktionsförutsättningarna medför för dessa företag, och samtidigt säkerställa kvaliteten och konsistensen i dessa företags data, är mycket vunnet. Ett sådant arbete med de största företagen har initierats på SCB och påbörjats i begränsad omfattning.

Samtidigt är det viktigt att arbeta med uppgiftslämnarfrågor på två fronter. För att minimera riskerna för bortfall och hålla nere uppgiftslämnarbördan är det också viktigt att arbeta för ett förenklat och standardiserat uppgiftslämnande för små och medelstora företag så att inte bördorna på dessa blir orimligt stora. Det är också tydligt att behovet av information om små företag som en särskild grupp ökar, vilket gör att det inte är sannolikt att önskemålen om data för denna grupp av företag kommer att minska i någon avsevärd omfattning, snarare tvärtom. En möjlighet kan dock vara att i större utsträckning täcka in småföretagen via annan tillgänglig information, t.ex. registerdata i stället för via enkäter även om informationen inte blir lika komplett och detaljerad. Enkäter kan också utformas något enklare och vara mindre omfattande för småföretag. Undersökningarna kan också göras mindre frekventa.

Krav på ad hoc-artade och företagsanpassade undersökningar innebär även speciella krav på de system som skall användas för utveckling av elektroniska insamlingssystem. Tillgången till beskrivande data (metadata) om företaget och de variabler man efterfrågar blir en allt viktigare faktor. Med ett väl utbyggt metadatasystem kan datainsamlingsprocessen automatiseras i högre grad än vad som är möjligt i dag. Elektroniska blanketter kan genereras med hjälp av metadata, vilket minskar behovet av IT-relaterade arbetsmoment. Detta kan göra det möjligt att effektivt klara av t.ex. företagsanpassad uppgiftsinsamling och ad hoc-artade undersökningar.

Svårigheterna att mäta den ekonomiska utvecklingen och samla in relevant underlag förändras ständigt. En tillbakablick visar att det finns ett stort ackumulerat behov av att anpassa statistiken till effekterna av tjänstesamhället, globaliseringen etc. Samtidigt förändras de tekniska möjligheterna oavbrutet i snabb takt. Det är därför viktigt att kontinuerligt arbeta med dessa frågor.

Pågående arbete vid SCB

Mot bakgrund av de ovan beskrivna problemen med att samla in underlag enligt statistikens nuvarande avgränsningar och definitioner samt det växande problemet med bortfall är det av stor vikt att noga utvärdera de möjligheter och fördelar som informationstekniken kan erbjuda. SCB bedriver sedan två år tillbaka ett projekt med syfte att samordna utvecklingen av elektroniska inrapporteringsalternativ för i första hand företag. Utbredningen av Internet gör att det i dag finns förutsättningar för att nå de flesta företag via Internetbaserade insamlingssystem. Förutsättningarna för att använda elektroniska alternativ varierar dock mellan företagen och pappersbaserade blanketter kommer under lång tid framöver att finnas kvar även om den totala volymen kommer att minska.

SCB:s uppgiftsinsamling kan delas in i två huvudgrupper: administrativ datainsamling och direktinsamling. Administrativ datainsamling står volymmässigt för den största delen av SCB:s datainsamling och avser uppgifter som hämtas från redan befintliga register. Direktinsamling avser uppgifter som i olika former samlas in direkt från uppgiftslämnaren.

SCB strävar efter att i så stor utsträckning som möjligt utnyttja administrativt material som finns hos andra myndigheter. Detta görs i dag t.ex. i företagsstatistiken där standardiserade räkenskapsutdrag från Riksskatteverket (RSV) används för företag med färre än 50 anställda. För att kunna bibehålla och vidareutveckla användandet av administrativt material är det förutom att tillgången till data finns kvar, dels viktigt att SCB är medvetet om och helst kan påverka innehåll och förändringar i det administrativa materialet så att inte kvaliteten försämras, dels att även dataleverantören är medveten om materialets betydelse för statistikändamål. En metod kan vara att skriva kontrakt med de viktigaste dataleverantörerna om informationsätaganden och former för SCB:s inflytande på informationsinnehållet i registren.

För att uppnå en effektiv och säker dataöverföring mellan myndigheter är det viktigt att kommunikationen standardiseras. Det myndighetsgemensamma spridnings- och hämtningsystemet (SHS) förväntas här få stor betydelse. På sikt är förhoppningen att även företag kan hämta och lämna uppgifter via standardiserad SHS-kommunikation. SCB bedriver för närvarande provverksamhet med SHS. För närvarande använder SCB ett antal elektroniska överföringsmetoder för direktinsamling:

- Elektroniska formulär baserade på specialanpassade program, webbläsare eller Excel
- Filöverföring via Internet
- TDE – Touch Tone Data Entry. Insamling via telefon
- Faxskanning. Blanketten faxas till SCB där den hanteras direkt av skanningsystemet

I SCB:s plan för utveckling av system för elektronisk datainsamling finns ca 60 företagsbaserade undersökningar med. SCB uppskattar antalet blanketter som årligen skickas ut till företag till ca 790 000. I dag finns system för elektronisk datainsamling utvecklade för ca 15 undersökningar som vänder sig till företag, kommuner och organisationer. Därutöver finns ett minst lika stort antal undersökningar som använder Excel för sin insamling. Exempel på företagsundersökningar med Internetbaserade system är den månatliga elenergiundersökningen, sjuklöneaviseringar och yrkesregistret. Inom företagsstatistiken rapporterar en stor mängd företag in statistikunderlaget via Excelblanketter. Pågående utvecklingsarbete omfattar bl.a. nya system för finansmarknadsstatistiken och delar av betalningsbalansstatistiken, vilka SCB övertar från Riksbanken 2003.

Till de mer omedelbara och uppenbara fördelarna med elektronisk insamling hör minskad risk för fel. Återkontakter med uppgiftslämnarna på grund av felaktigheter i lämnat underlag är en tidskrävande och dyr process för både SCB och uppgiftslämnare. Utöver minskat behov av återkontakter förväntas detta leda till ökad kvalitet i statistikunderlaget. Elektronisk datainsamling kan även snabba upp insamlingsprocessen och därmed på sikt möjliggöra en snabbare publicering av statistiken. Internetbaserade system ger även möjlighet till en bättre återrapportering till uppgiftslämnaren. En sådan återrapportering kan bestå av olika typer av nyckeltal som är av intresse för uppgiftslämnaren. Ju mer individualiserad denna information kan utformas desto större blir mervärdet för uppgiftslämnaren.

Det är viktigt att uppgiftslämnaren erbjuds en valfrihet vid rapporteringen. Valfriheten i sig förväntas påverka viljan att lämna uppgifter positivt. Det som passar för ett litet företag är nödvändigtvis inte det mest optimala för ett stort företag. Exempel på detta är företag som sänder in underlaget via filer. Större företag kan här ha önskemål om att använda filöverföringsprogram som finns integrerade i deras egna IT-system. För ett mindre företag är ofta ett stöd för filöverföring via webbläsaren det mest optimala. Lika viktigt är

att ta hänsyn till de olika överföringsmetodernas lämplighet för olika typer av uppgiftsinlämning. TDE är t.ex. inte lämpligt om antalet uppgifter som skall lämnas är stort. Vidare måste hänsyn tas till uppgiftslämnarens möjlighet att vara uppkopplad mot Internet under hela inrapporteringsprocessen. För viss uppgiftsinlämning av omfattande art där kanske flera enheter inom företaget skall lämna uppgifter bör alternativ där uppgifterna kan sparas lokalt användas.

SCB uppskattar att det totala uppgiftslämnararbetet för företag, kommuner och organisationer uppgick till ca 950 000 timmar 2001. Erfarenheter visar att elektroniska blanketter i sig inte ger någon dramatisk minskning av den tid som uppgiftslämnaren behöver lägga ned på uppgiftslämnandet. Betydande effektivitetsvinster uppnås först om delar av statistikunderlaget kan hämtas från uppgiftslämnarnas egna informationssystem.

Det finns olika ansatser för denna typ av insamling. Direktkoppling dator till dator är svår att tillämpa vid statistisk datainsamling. Ett alternativ som därför prövats på SCB och i internationella utvecklings- och forskningsprojekt är att ge uppgiftslämnaren möjlighet att kontrollera och komplettera de automatiskt inlästa uppgifterna innan de sänds till SCB. Rent praktiskt går det till så att automatiskt inlästa värden överförs till en elektronisk blankett som granskas och kompletteras av uppgiftslämnaren innan den sänds in. I Sverige finns goda förutsättningar för att skapa kopplingar mellan uppgifter i ekonomiska redovisningssystem och statistiska variabler i en elektronisk blankett tack vare att många företag använder den s.k. BAS-kontoplanen.

Det finns också ett standardiserat filformat (SIE) som stöds av många redovisningssystem. SIE-formatet kan användas för att hämta data från redovisningssystem till en elektronisk blankett. Försök som SCB har genomfört inom ramen för TELER-projektet (*Telematics for Enterprise Reporting*) visar att ca 70 procent av variablerna i resultatredovisningsdelen i företagsstatistiken var möjliga att koppla till redan befintliga data hos uppgiftslämnarna. SCB:s erfarenheter och erfarenheter från andra statistikbyråer visar dock att denna typ av koppling blir relativt kostsam att underhålla för både insamlare och uppgiftslämnare. Vid förändringar uppstår ofta ett uppgraderingsbehov av programvaran hos uppgiftslämnarna. Det finns därför ett behov av mer standardiserade format och programvaror som stödjer detta format.

På det internationella planet finns stora förhoppningar om att XBRL (*eXtensible Business Reporting Language*) skall bli den stan-

dard som används för finansiell rapportering. XBRL är en branschspecifik tillämpning av XML (*eXtensible Markup Language*), som i dag har brett stöd från alla ledande IT-företag och programvaruleverantörer. En av de ledande aktörerna för XBRL har varit den amerikanska revisorsorganisationen (AICPA), som tidigt såg ett behov av att snabba upp företagens finansiella rapporteringsprocess, inte minst för att möta ökade krav på utökad och snabbare information till aktiemarknaden. I dag får företagen lägga ner mycket arbete på att framställa rapporter för olika mottagare. Med XBRL kan denna process standardiseras. Med XBRL skapas också förbättrade möjligheter att söka information tack vare att XML-formatet innehåller beskrivande data (metadata).

I Sverige har ett arbete startats för att driva på XBRL-utvecklingen. Den grupp som bildats innehåller både företag och myndigheter. Det är revisionsbyråbranschen via föreningen FAR som tillsammans med bl.a. Patent- och registreringsverket (PRV) och Riksskatteverket (RSV) tagit initiativet till en XBRL-utveckling i Sverige. SCB deltar i detta arbete för att utreda vilka möjligheter XBRL kan ge vid statistikrapportering. Om en bred acceptans för XBRL kan uppnås är det troligt att det utvecklas en svensk XBRL-taxonomi. På Europainivå pågår inom statistiksektorn ett arbete där diskussioner förs med leverantörer av stora affärs- och redovisningssystem (SAP, PeopleSoft, Oracle m.fl.) för att påverka dessa att utveckla gränssnitt för XBRL. Ett första tänkbart tillämpningsområde som diskuteras är betalningsbalansstatistiken.

Ett utvecklingsarbete har startat under ledning av Eurostat i syfte att genomföra en revision av EU:s näringsgrensstandard, NACE. Målet är att till 2007 ha utvecklat ett modernt klassifikationssystem som återspeglar den ekonomiska verkligheten. SCB kommer att delta i detta arbete. SCB kommer samtidigt att utveckla en ny svensk näringsgrensindelning (SNI 2007) baserad på NACE. SCB kommer även att delta i en översyn av den aktivitetsanknutna produktklassificeringen CPA och den svenska versionen (SPIN 2007) som innehåller specifika svenska underindelningar. Mot bakgrund av att strukturen i näringslivet under de senaste decennierna förändrats i snabb takt med förskjutning från traditionell industri till mer kunskapsintensiva sektorer har det också gjorts försök med att ta fram alternativa klassifikationssystem som komplement till den centrala aktivitetsklassifikationen.

Några exempel från andra länder

Erfarenhetsutbyte med andra länder visar att den elektroniska insamlingen och i synnerhet den automatiska insamlingen är i sin inledande fas. Ingen statistikbyrå har uppnått en omfattande automatik i sin direktinsamling. När det gäller administrativ datainsamling ligger de nordiska länderna långt fram i utvecklingen.

I Norge levererar staten och kommunerna statistikuppgifter enligt ett standardiserat system, KOSTRA. Systemet är i full drift sedan 2001 och innebär att rapporteringen sker elektroniskt på ett standardschema via Internet. KOSTRA innebär att de egna räkenskapssystemen är länkade till blanketterna. Statistisk centralbyrå har fått ca 20 miljoner kr för att under en fyraårsperiod utreda elektronisk uppgiftsinsamling från företagen.

I Finland används direktinsamling enbart från stora företag medan småföretagen täcks via register m.m. I Finland finns en lång tradition av samarbete mellan myndigheter och flera intressanta utvecklingsprojekt pågår. Ett av dem är *Easy Pay* där en Internet-portal för arbetsgivare kommer att kunna användas för utbetalning av löner. När denna tjänst tas i drift kommer underlaget till ett antal myndigheter att kunna genereras automatiskt. Ett annat projekt är *email-enabled receiver/responder system* (eMeRr) vars syfte är att skapa en standardiserad meddelandestruktur inom statsförvaltningen. Projektet har stora likheter med SHS. För direktinsamlingen används egna system eller en gemensam operatör (TYVI).

I Nederländerna medverkar statistikbyrån (CBS) i EDH-projektet (*Electronic Governmental Services*). EDH-projektets mål är att minska uppgiftslämnarbördan genom ett samarbete mellan skattemyndigheten, socialförsäkringsmyndigheten och statistikbyrån. Projektets ansats är att förändra processerna hos uppgiftslämnare, insamlare och programvaruleverantörer för att därmed effektivisera datarapporteringen för alla inblandade parter.

Strävan att effektivisera datainsamlingen mer generellt har lett till att många statistikbyråer centraliserat hela eller merparten av insamlingen till en gemensam avdelning som är skild från den vidare bearbetningen och sammanställningen av de olika statistikprodukterna. Av de länder som utredningen har studerat är detta fallet i Australien, Kanada, Nederländerna, Nya Zeeland och Storbritannien. Förändringar i samma riktning pågår i Norge. Verksamheterna skiljer sig innehållsmässigt mellan länderna, men omfattar i regel utskick av enkäter, påminnelser och mottagande samt registrering

av svar. I Kanada utförs även vissa kontroller och kontakter med uppgiftslämnarna. Storbritannien har utvecklat ett effektivt skanningssystem för den ekonomiska statistiken.

När det gäller strävanden efter individuellt anpassat uppgiftslämnande med fokus på de viktigaste rapportörerna finns flera exempel från andra länder på hur en sådan verksamhet kan utvecklas och drivas. Utredningen har sett de tydligaste exemplen i Australien, Kanada, Nya Zeeland och Storbritannien. I alla dessa länder finns särskilda organisatoriska enheter som har ansvar för kontakterna med storföretagen. Statistikinsamlingen sker normalt inte från dessa enheter utan personalen har kontaktansvar och träffar regelbundet företrädare för företagen. Man diskuterar uppgiftslämnarfrågor och kartlägger också företagets struktur och förändringar i denna och i verksamheten. Detta är information som återförs till den egna organisationen och bl.a. kan leda till ändringar i företagsregistret. I Kanada har kontaktpersonerna också visst utrymme att förhandla t.ex. avseende tiden för rapportering.

Denna typ av verksamhet är mest omfattande i Australien där 30 personer tar hand om ca 600 företag. I Kanada har sju personer ansvaret för ca 80 företag. Målsättningen är att verksamheten skall byggas ut och omfatta de 300 största företagen vilka svarar för 10 procent av BNP.

Avslutande kommentarer

Den ekonomiska statistiken står inför stora utmaningar när det gäller att kunna beskriva den ekonomiska utvecklingen på ett rättvisande sätt. Globalisering, avregleringar och omstruktureringar nationellt och internationellt medför att klassificeringssystem snabbt blir föråldrade liksom traditionella uppdelningar mellan varor och tjänster. Internationella företag möts av rapporteringskrav på nationell nivå. Nya behov av beskrivningar av ekonomin kan inte tas fram med nuvarande struktur på den insamlade informationen.

Förändringar krävs på många områden. Bransch- och produktindelningar måste anpassas till förändringar i näringslivets struktur. Företagsregister måste anpassas till nya förhållanden och göras mer flexibla. Kopplingar mellan företag blir viktigare. Metoder för att skilja svensk och utländsk verksamhet åt är viktigt att utveckla. Uppgiftslämnarna måste ägnas mer uppmärksamhet. De stora, och därmed statistiskt viktiga, företagen måste bli föremål för särskilda

ansträngningar när det gäller statistikförsörjningen både avseende snabbhet och kvalitet. Uppgiftslämnarbördan för småföretagen bör mildras med hjälp av alternativa informationskällor, enklare och mindre frekventa undersökningar m.m.

Elektronisk insamling har en stor potential för att effektivisera och underlätta datainsamlingsprocessen. SCB har i likhet med övriga nordiska länder en omfattande administrativ datainsamling och har startat utvecklingen av Internetbaserade system för direktinsamling. Elektroniska blanketter är dock bara första steget i en process för att underlätta företagets uppgiftslämnande. För att uppnå en ökad grad av effektivisering krävs att metoder för automatisk insamling och användning av administrativa data vidareutvecklas och att standardiserade programvaror och dataformat tas fram. Flera lovande utvecklingsansatser på europeisk nivå pågår och SCB följer utvecklingen noggrant. För att klara kraven på ad-hoc-artade och företagsanpassade undersökningar behöver system för beskrivande data (metadata) utvecklas. Även här förväntas utvecklingsarbete på EU-nivå kunna bidra med standardiserade lösningar.

Det är viktigt att en central statistikmyndighet som SCB har en kontinuerlig och framåtblickande verksamhet när det gäller att tackla de problem som diskuterats i detta avsnitt och att tillvarata de nya tekniska möjligheter som ständigt kommer fram och som kan underlätta statistikinsamlingen.

3.4 Valutaomräkning

I utredningens intervjuer som redovisats i delbetänkandet *Behovet av ekonomisk statistik*, (SOU 2001:34), framkom från flera håll tveksamheter till hur omräkningen från utländsk till svensk valuta sker i systemet för producentprisindex (PPI). Man understryker behovet av konsistens när det gäller valutaomräkning i utrikeshandelsstatistiken, PPI-systemet och deflateringen i nationalräkenskaperna. Dessa synpunkter har föranlett utredningen att analysera dessa frågor. Utredningen har tagit del av den interna diskussion vid SCB som förekommit och de slutsatser som denna lett till.

Tidigare har ett internt SCB-projekt på en bredare basis undersökt problemen kring valutaomräkning i den ekonomiska statistiken. En arbetsrapport¹ presenterades 1997. Utredningen har gått igenom detta arbete och de slutsatser som presenterades. I SCB:s

¹ Valutaomräkningsprojektet – intern slutrapport, SCB april 1997.

budgetunderlag för 2003–2005 har frågan på nytt aktualiserats och förslag finns om utredningsaktiviteter under de närmaste åren. Valutaomräkningsfrågor är också föremål för överväganden i det utredningsarbete som SCB redovisat i regeringsuppdraget att analysera praktiska frågor vid ett eventuellt senare deltagande i EMU.

Problem i statistiken

Valutaomräkningar är ett osäkerhetsmoment i den ekonomiska statistiken. Om omräkning från utländsk valuta till svenska kronor görs på olika sätt hos uppgiftslämnarna vid rapporteringen till SCB eller om SCB:s antaganden om valutaomräkningsmetod är felaktiga uppkommer fel i statistiken. Hur stora dessa fel är och hur allvarliga de är beror dels på storleken på transaktionerna, dels på storleken på valutakursrörelserna.

Den teoretiskt korrekta omräkningskursen är den rådande växelkursen på transaktionsdagen. Varje annan kurs ger upphov till inkonsistenser av varierande storlek i det statistiska systemet. Av praktiska skäl skall eller kan i vissa fall andra kurser användas, t.ex. tullkurs i utrikeshandelsstatistiken (se nedan). Dessa skall ses som approximationer av rådande växelkurser vid transaktionstillfället.

I den projektrapport som presenterades 1997 beskrivs omfattande problem och brister. Effekterna av felaktiga valutaomräkningar och antaganden kan ge allvarliga fel i statistiken under perioder när valutakursförändringarna är kraftiga och går i en riktning. Under mer stabila förhållanden bedöms dock den sammantagna effekten ha marginell betydelse på makroekonomiska aggregat.

Rapporten visar att med undantag för utrikeshandeln och prisstatistiken var kunskapen inom SCB om valutaomräkning i den egna statistiken mycket liten. Ingen särskild metod rekommenderas, anvisningar saknas och man vet inte hur valutaomräkningen görs hos uppgiftslämnarna.

I rapporten redovisas också resultatet av en enkät till uppgiftslämnarna avseende statistikprodukterna leverans och order, företagens utländska tillgångar och skulder, investeringsenkäten, import- och exportpriser, utrikeshandel, industristatistiken samt den årliga finansstatistiken för företag. Frågor ställdes bl.a. om vilken kurs som används vid omräkning från utländsk valuta till svenska kronor samt om förekomsten av valutasäkring.

Sammantaget för alla tillfrågade, exklusive rapportörerna till utrikeshandeln, uppgavs i 40 procent av de besvarade enkäterna en acceptabel valutaomräkningsprincip. I 20 procent av enkäterna uppgavs att valutasäkrade värden används. För utrikeshandeln följdes Tullverkets anvisningar endast i begränsad utsträckning. Hälften av företagen använde godkända metoder. 18 procent av företagen, de flesta storföretag, uppgav att de använde valutasäkrade kurser. En rad andra modeller för valutaomräkning förekom enligt enkäten.

Projektet rekommenderade fortsatt arbete på ett antal områden, bl.a. fortsatta diskussioner med rapportörer och Tullverket, undersökning av bokföringsregler, utarbetande av rekommendationer och anvisningar till rapportörerna, uppskattning av storleken på felet och implikationerna på centrala NR-aggregat samt utvecklande av metoder för central estimering av värden som rapporteras enligt felaktiga omräkningsprinciper. Merparten av de rekommenderade åtgärderna har inte kommit till stånd, delvis på grund av resursbrist.

Valutaomräkning i utrikeshandelsstatistiken och PPI

Inom SCB har ett fortsatt arbete skett avseende i första hand omräkningsprinciperna i utrikeshandelsstatistiken. Bestämmelserna (reglerade i EU-förordningar) för valutaomräkning av utrikeshandeln med varor är olika för transaktioner med länder utanför EU (Extrastat) och för transaktioner med andra EU-länder (Intrastat). För Extrastathandeln, för vilken uppgifter samlas in av Tullverket via tulldeklarationer, gäller att den s.k. tullkursen¹ skall användas vid import. Vid export skall tullkursen eller dagskursen vid tidpunkten för exporten användas. För Intrastathandeln, för vilken uppgifter samlas in av SCB direkt från företagen, gäller att rapportören skall använda antingen tullkursen eller dagskursen för leveransen. Enligt en tilläggsförordning för Intrastat kan ett medlemsland tillämpa särskilda bestämmelser för valutaomräkning.

Som framgår av redovisningen i föregående avsnitt avviker företagen i stor utsträckning från de gällande reglerna för valutaomräkning. Företagen använder i stället valutasäkrade kurser, koncernkurser, olika egenkonstruerade snittkurser etc. Tillämpningarna kan också variera inom koncerner och företag. Användningen av den

¹ Tullverkets valutakurser återfinns på www.tullverket.se och baseras på Nordea:s säljkurser den näst sista onsdagen i månaden före mät månaden. Vid kursändringar över 5 procent kan kurserna revideras under mät månaden.

s.k. tullkursen ger upphov till fel i statistiken av varierande storlek beroende på hur mycket dessa kurser avviker från den ideala omräkningskursen, dvs. växelkursen vid transaktionstillfället.

I Intrastatsystemet finns utrymme att välja nya omräkningskurser eftersom varje medlemsland, enligt förordningen, har rätt att tillämpa egna bestämmelser.

Reglerna för valutaomräkning i Extrastatsystemet återfinns i tulllagstiftningen. Möjligheterna att förändra dessa regler har inte undersökts. I Extrastatsystemet rapporteras transaktioner löpande under månaden, vilket innebär att en genomsnittskurs för månaden inte alltid finns tillgänglig. Det är viktigt att det finns en samordning av reglerna i Extrastat och Intrastat eftersom rapportörerna ofta rapporterar i båda systemen. En lösning på problemen med valutaomräkning i utrikeshandeln vore att all rapportering sker i utländsk valuta. SCB kunde sedan göra omräkningen på ett lämpligt och enhetligt sätt.

Det pris som samlas in i PPI-systemet skall definitionsmässigt avse det under månaden för varan genomsnittligt fakturerade priset. I export- respektive importledet faktureras priset ofta i utländsk valuta. Företaget har i dessa fall frihet att rapportera i utländsk valuta eller att själv räkna om till svenska kronor. Enligt den enkät som refererats i föregående avsnitt faktureras minst 55 procent av importvarorna i PPI-undersökningarna i utländsk valuta. Motsvarande siffra för exportvarorna är minst 42 procent. Rapporteringen i utländsk valuta till SCB uppgår till 28 procent för importen och 8 procent för exporten. Företagen gör enligt enkäten i stor utsträckning omräkningar själva.

Enkäten visar att också dessa omräkningar sker på många olika sätt: valutasäkrade kurser, dagskurser, tullkursen, olika snittkurser och andra förutbestämda kurser. SCB ger inga rekommendationer eller anvisningar och känner inte till hur omräkningarna går till. Den riktiga omräkningsprincipen vore att använda genomsnittskursen för mätperioden. Detsamma gäller för SCB:s omräkning av den rapportering som sker i utländsk valuta. SCB använder emellertid tullkursen. Denna princip följs för att uppnå harmonisering med utrikeshandeln.

En harmonisering av sättet att hantera valutaomräkning i olika delar av statistiken är väsentlig för nationalräkenskaperna, eftersom PPI:s index används för deflatering av utrikeshandelsstatistiken. Nationalräkenskaperna skulle emellertid helst vilja att transaktionskurs användes. Harmoniseringen av valutaomräkningen i utrikes-

handeln respektive producentpriserna störs emellertid av att reglerna inte är enhetliga (olika metoder tilläts i utrikeshandeln) samt att tillämpningen av reglerna inte följs.

Förutsättningarna för ett eventuellt senare deltagande i EMU

SCB har på regeringens uppdrag analyserat praktiska frågor vid ett eventuellt senare deltagande i EMU. SCB omfattas av s.k. full euro-option, vilket innebär att företag har rätt att lämna uppgifter i euro till statistiken under övergångsperioden, dvs. från inträdet i EMU till dess att den svenska kronan upphör att vara lagligt betalningsmedel.

Två valutor skall alltså kunna hanteras samtidigt i statistiksystemet. Det kräver en anpassning till två valutor när det gäller bl.a. blanketter, anvisningar och IT-system. SCB:s ambition är att klara omräkning mellan valutorna automatiskt i databaserna och att i viss omfattning kunna redovisa statistiken i både kronor och euro redan under övergångsperioden. I publikationerna kommer statistiken däremot i allmänhet att redovisas endast i kronor under övergångsperioden.

Det finns ett flertal rekommendationer för konvertering av historiska data. De viktigaste är att originaluppgifter i svenska kronor inte får ändras, att historiska data konverteras med det fasta omräkningstalet med eller utan hänsyn till växelkurser beroende på om uppgifterna skall användas nationellt eller internationellt, att konverterade uppgifter från svenska kronor till euro skall förses med beteckningar som anger hur konverteringen är gjord samt att klassgränser i statistik, t.ex. gränser mellan inkomstklasser, konverteras exakt med omräkningstalet och avrundas enligt fastställda regler.

SCB kommer att informera företag och organisationer som berörs av uppgiftslämnande i kronor och euro om hur uppgifterna kommer att behandlas. Informationen kommer att gälla omräkning av företagens uppgifter i euro till svenska kronor under övergångsperioden.

Avslutande kommentarer

Valutaomräkningar är ett osäkerhetsmoment i den ekonomiska statistiken. Användandet av felaktiga valutakurser ger fel i statistiken. Under vissa omständigheter kan felen bli mycket stora. Olika förfaranden i olika statistikgrenar ger också upphov till inkonsistenser i statistiken. De problem som finns beror på hanteringen både inom SCB och hos företagen.

Ett grundläggande problem är avsaknaden av regler och anvisningar för hur rapportörerna skall räkna om värden till svensk valuta (med undantag för utrikeshandeln). Detta innebär att valutaomräkningar sker på en mängd olika sätt. Bristen på kunskap om hur omräkningarna går till skapar också en osäkerhet om problemens storlek.

Den enkät som genomfördes 1997 ger en bild av ett antal problem, som borde undersökas vidare och i många fall åtgärdas. De mer ingående studierna av problemen inom utrikeshandelsstatistiken och PPI-systemet samt inkonsistensen i denna statistik visar att även när det finns regler (utrikeshandelsstatistiken) uppkommer många frågor kring reglernas utformning och tillämpning.

SCB:s budgetunderlag för 2003–2005 innehåller ett förslag till ett nytt projekt för att i första hand ta upp de frågor som kom fram i den rapport som presenterades 1997 och de frågor som aktualiserats i utredningsarbetet om den ekonomiska statistiken. Inför ett eventuellt svenskt deltagande i EMU aktualiseras också en rad problem som har med valutaomräkning att göra. Om Sverige går med i EMU reduceras problemens omfattning, men de kommer fortfarande att finnas för de delar av utrikeshandeln och priserna som avser relationer med länder utanför EMU-området.

Appendix 1

Kort beskrivning av statistikprodukter inom den ekonomiska statistiken

Företagsstatistik för industri-, bygg- och tjänsteföretag

Företagsstatistiken belyser näringslivets (exkl. den finansiella sektorn) struktur med avseende på exempelvis lönsamhet, tillväxt, utveckling, finansiering och produktion. Statistiken baseras huvudsakligen på räkenskaper för företag med mer än 50 anställda, vilket motsvarar ungefär 6 000 företag. Information om mindre företag erhålls från administrativa register. Statistiken tas fram årligen och publiceras ca 18 månader efter referensåret. För några branscher finns data tillbaka till 1968. För några branscher finns tidsserier från 1951.

Branschundersökningar inom tjänstesektorn

Undersökningar av intäkter fördelat på intäktslag och kunder i olika tjänstebanscher görs intermittent med mellan ett och fem års mellanrum, beroende på bransch. Data över post- och telekommunikationer samt transporter samlas in varje år. Informationen används huvudsakligen i nationalräkenskaperna. Statistiken tas fram årligen och publiceras ca 18 månader efter referensåret. Tidsserier saknas.

Industrins förbrukning av inköpta varor och tjänster

Statistiken beskriver industriföretagens insatser av produkter och tjänster i den egna produktionen. Undersökningen genomförs enligt ett treårigt rullande schema, dvs. en tredjedel av industrin undersöks varje år. Undersökningar för bygg- respektive tjänstesektorn planeras. Statistiken ingår i den officiella statistiken, men har hittills inte publicerats.

Industrins varuproduktion

Statistiken beskriver värden och volymer för det som produceras inom industrin. Undersökningen görs bland industriföretag med fler än 20 anställda. Statistiken tas fram årligen. Preliminära data publiceras 8-9 månader efter referensåret och definitiva data kommer 18 månader efter referensåret.

Industrins produktion, order, leveranser, lager och kapacitetsutnyttjande

Statistiken omfattar data över industrins produktionsvolym, industrins leverans- och orderläge, industrins lager och industrins kapacitetsutnyttjande. Industrins produktionsvolym bygger på olika uppgifter för olika branscher. Till största delen används leveranser, men ibland används produktionsvolym och i mindre utsträckning arbetade timmar. Leveranser mäts som summan av försäljningsvärdet av egentillverkade varor netto (exkl. indirekta skatter och avgifter). Ordergången omfattar värdet av varor av egen tillverkning m.m. som beställts under månaden. Lageruppgifterna fördelas på fyra typer: insatsvaror, varor i arbete, färdiga varor av egen tillverkning och färdiga varor av främmande tillverkning. Kapacitetsutnyttjandet avser det faktiska utnyttjandet i procent av tekniskt möjligt utnyttjande.

En gemensam undersökning används för datainsamlingen. Produktionsvolym, order och leveranser samlas in månadsvis. Lager och kapacitetsutnyttjande ingår var tredje månad. Resultaten redovisas för omkring 60 branscher eller aggregat utom för kapacitetsutnyttjande där det är 12. Samtliga företag med mer än 200 anställda ingår i undersökningen och bland övriga företag görs ett urval. Totalt ingår 2 500 företag. Resultaten publiceras knappt 50 dagar efter referensmånaden respektive omkring 55 dagar efter kvartalsskiftet. Tidsserier finns från 1990.

Näringslivets investeringar

Undersökningen visar företagens verkställda investeringar och investeringsplaner. Undersökningen genomförs tre gånger om året, i februari, maj och oktober. Investeringarna redovisas fördelade på bransch samt ca 15 olika investeringsobjekt. Innevarande år redo-

visas per kvartal och nästföljande år per kvartal. Undersökningen täcker större delen av näringslivet. Samtliga företag med mer än 200 anställda ingår och bland övriga företag görs ett urval. Totalt undersöks ca 6 500 företag. Resultaten från februarienkäten redovisas i början av mars, majenkäten i början av juni och oktoberenkäten i mitten av november. Tidsserier finns från 1990.

Omsättning inom tjänstesektorn

Statistiken visar omsättningen i detalj- och partihandeln samt större delen av tjänstesektorn. Bland de större företagen görs urvalsundersökningar, medan uppgifter om de mindre företagen hämtas från skattemyndighetens momsredovisningar. Omsättningen för detaljhandeln redovisas varje månad ca sex veckor efter referensmånaden. Resultat för partihandeln och tjänstesektorn redovisas varje kvartal, sex till åtta veckor efter referenskvartalet. Tidsserier för försäljning i den egentliga detaljhandeln finns från 1955. Mer detaljerade tidsserier finns från 1990.

Omsättning – SCB:s momsregister

I momsregistret finns omsättningsuppgifter på företag. Uppgifterna kan sammanställas och fördelas på olika branscher, region (riket, län och kommunnivå) och storleksgrupp. Omsättningen hämtas från företagens momsdeklarationer via Riksskatteverket. Den skattepliktiga omsättningen beräknas utifrån redovisad skatt, medan den skattefria och exporten tas i ursprungligt skick. Alla företag som bedrivit verksamhet någon gång under året och som har inlämnat en momsdeklaration ingår i statistiken. Uttag ur databasen kan beställas.

Utrikeshandel

Statistiken visar värde och volym av Sveriges export och import fördelat på ca 10 500 varor och världens alla länder. För handel med länder utanför EU används data från Tullverket. Efter Sveriges EU-inträde 1995 samlas data om handeln med EU-länder in genom en särskild undersökning. Alla företag som har export eller import som överstiger 1,5 miljoner kr under de senaste 12 månaderna ingår i undersökningen.

Resultat över totalt värde för export och import publiceras 25 dagar efter månadsskiftet. Detaljerade uppgifter om vara och land publiceras 70 dagar efter referensmånaden. Volym- och prisindex på varugrupper publiceras 80 dagar efter referenskvartalet. Tidsserier finns från 1995.

Konsumentprisindex

Konsumentprisindex (KPI) mäter hur konsumentpriserna igenomsnitt utvecklas och är det vanligaste måttet på inflationstakten. Utifrån KPI beräknas även underliggande inflation, harmoniserat index för konsumentpriser (inom EU), nettoprisindex (KPI minus indirekta skatter plus subventioner) och prisbasbeloppet. Priserna samlas in av intervjuare i butiker under den vecka den 15 infaller. Priser som är desamma över hela landet, t.ex. alkohol, samlas in per telefon eller med hjälp av blankett. KPI publiceras ca 15 dagar efter referensmånadens slut. Tidsserier finns tillbaka till 1830 för KPI totalt och på varugrupper till 1980.

Prisindex i producent- och importled (producentprisindex)

Prisindex i producent- och importled (PPI) mäter utvecklingen av de priser som erhålls av svenska producenter samt de priser som betalas av svenska importörer. Priser samlas in för hemmamarknad, export respektive import och index beräknas för varugrupper på dessa marknader liksom för produktionen totalt (hemmamarknad plus export ger producentprisindex) samt för varutillförseln totalt (hemmamarknad plus import ger prisindex för inhemsk tillgång). Statistiken samlas in månadsvis från 1 200 företag. Publicering sker ungefär 25 dagar efter månadsskiftet. Tidsserier finns från 1990.

Köpkraftsparitetsundersökningen (internationella prisnivåjämförelser, PPP)

Sveriges prisnivå jämförs med resten av Europa i form av index både på total nivå och för olika delgrupper, t.ex. livsmedel. PPP används också för att jämföra olika länders BNP, eftersom en omräkning med de vanliga växelkurserna inkluderar andra ovidkommande faktorer än prisnivån. Undersökningen görs i samarbete

mellan ländernas statistikbyråer och EU:s statistikorgan Eurostat. Prismätningarna som görs i Sverige omfattar ca 2 200 produkter. Resultaten publiceras av Eurostat närmare två år efter referensåret. Tidsserier finns från 1993.

Aktivitetsindex

Aktivitetsindex är en indikator på BNP-tillväxten och mäter den volymmässiga förändringen av aktiviteten i ekonomin. Aktivitetsindex är en sammanvägning av uppgifter om industrins produktion, arbetade timmar i offentlig sektor, detaljhandelsomsättning samt export och import av varor. Statistiken tas fram varje månad och publiceras knappt 50 dagar efter månadens utgång. Tidsserier finns från 1993. Aktivitetsindex är ej officiell statistik.

Nationalräkenskaper

Nationalräkenskaperna (NR) sammanfattar och beskriver Sveriges ekonomiska aktiviteter och utveckling. Beskrivningen omfattar produktionen av varor och tjänster, inkomstbildning, omfördelning och inkomstanvändning, kapitalbildning samt transaktioner med utlandet. Det finns även uppgifter över antal sysselsatta och arbetade timmar.

Uppgifterna redovisas både för kvartal och för helår. Kvartals-NR innehåller uppgifter främst om produktion och användning. Årsvisa NR görs mer fullständiga och detaljerade och innehåller dessutom inkomster och sparande för de institutionella sektorerna. NR utgår från en stor mängd statistik som sammanställs i kontoform. Kvartals-NR publiceras 70 dagar efter kvartalsskiftet utom efter andra kvartalet då publicering sker efter knappt 40 dagar. Års-NR publiceras efter 11 månader. Tidsserier finns på detaljerad nivå från 1993 och på mer aggregerad nivå från 1980. Försörjningsbalans m.m. finns från 1950.

Finansräkenskaper

Finansräkenskaperna visar var i samhällsekonomin finansiella överskott och underskott uppstår, hur överskotten placeras och hur underskotten finansieras. Finansräkenskaperna belyser till exempel utveck-

lingen i hushållssparandet och i hushållens finansiella förmögenhet. Statistiken bygger på uppgifter för de olika samhällssektorerna, bl.a. finansmarknads-, kommun- och företagsstatistik. Finansräkenskaper tas fram kvartals- och årsvis. Kvartalsdata publiceras efter tre månader och årsdata inom fem månader efter årsskiftet. Tidsserier finns från 1996 på kvartal och 1995 på år.

Värdepappersfonder

Statistiken över värdepappersfonder visar förändringar i fondernas tillgångar och skulder. Även antalet fondandelar, fondandelsvärde, placering av likvida medel, belopp för sålda och inlösta fondandelar samt hur fondernas tillgångar är fördelade. Uppgifterna samlas in kvartalsvis av samtliga värdepappersfonder som står under tillsyn av Finansinspektionen. Statistiken publiceras 7–8 veckor efter kvartals-skiftet. Tidsserier finns från 1991.

Aktieäggande

Aktieägarstatistiken visar olika samhällssektors innehav av aktier i noterade bolag samt deras röstandelar i bolagen. Statistiken belyser även olika samhällssektors ägande på olika marknadsplatser, de största utländska ägarländerna och aktieägarnas fördelning efter ålder och kön. Statistiken grundar sig på VPC:s register och tas fram två gånger om året. Resultaten publiceras 7–10 veckor efter halv- respektive helårsskiftet. Tidsserier finns från 1983.

Räkenskapssammandrag för kommuner (kommunernas finanser)

Statistiken beskriver ekonomin i Sveriges 289 kommuner vad gäller drift, investeringar, resultat- och balansräkning, ansvarsförbindelser, externa utgifter och inkomster samt de kommunägda företagen. Totalt finns runt 3 000 variabler. Preliminära data över resultat- och balansräkning tillsammans med nyckeltal publiceras i maj året efter räkenskapsåret. Definitiva siffror, som också visar hur resurserna används, publiceras i september året efter räkenskaps-året. Tidsserier finns från 1998.

Inkomstfördelning

Undersökningen Hushållens ekonomi (HEK) visar hur inkomsterna fördelas bland hushållen och hur stora inkomster olika typer av hushåll har. I inkomsterna ingår bl.a. lön, företagarinkomst, sjukpenning, föräldrapenning, pension, inkomst av kapital och bidrag. Data samlas in med hjälp av telefonintervjuer och administrativa register för ca 15 000 individer (hushåll). Statistiken samlas in årligen och publiceras 17 månader efter referensåret. Tidsserier finns från 1997.

Hushållsbudgetundersökningar

Hushållsbudgetstatistiken (HBS) redovisar hushållens konsumtion av varor och tjänster för att belysa konsumtionsstandard hos olika typer av hushåll. Under två veckor (fördelat över hela året) för hushållen kassabok över samtliga utgifter. Större utgifter för t.ex. bostad, semester och bil samlas in vid ett tillfälle för den senaste 12-månadersperioden. Via register insamlas uppgifter om inkomst, fastighetsskatt m.m. Urvalet år 2003 består av 4 000 individer samt de personer som ingår i samma hushåll som urvalspersonerna. Undersökningen har gjorts intermittent, men planeras att göras årligen från 2003. Sedan mitten av 90-talet finns resultat för 1995, 1996, 1999, 2000 och 2001.

Inkomst och förmögenhet

Inkomst- och förmögenhetsundersökningen innehåller uppgifter om inkomster, avdrag, skatter, förmögenhet och sociala ersättningar för hela Sveriges befolkning. Statistiken bygger på deklarationsuppgifter från Riksskatteverket och redovisas bl.a. efter kommun, kön och ålder. Resultaten publiceras ungefär 1,5 år efter referensåret.

Arbetskraftsundersökningar

I arbetskraftsundersökningarna (AKU) får man fram hur många som är sysselsatta respektive arbetslösa samt en mängd annan information om befolkningen sett ur arbetsmarknadens perspektiv,

t.ex. yrke, arbetstid, om man har barn, nationalitet, civilstånd och kommun. AKU görs med hjälp av telefonintervjuer och varje månad intervjuas knappt 22 000 personer. På kvartal och år framställs mer detaljerad statistik. Resultaten publiceras två veckor efter månads-skiftet. Tidsserier finns från 1987. För arbetskraftsstatus, arbetslösa, de som ej ingår i arbetskraften och veckoarbetstid finns tidsserier från 1976.

Löner

Lönestatistiken mäter ersättningen man får för utfört arbete och uttrycks för en given tidsenhet, t.ex. kronor per timme eller månad. *Konjunkturlönestatistiken* görs varje månad för olika sektorer (privat, statlig, kommunal och landsting) och belyser lönenivåns utveckling. Den årliga lönestatistiken, den s.k. lönestrukturstatistiken, ger information om lönernas utveckling, spridning och struktur för män och kvinnor, yrkes- och utbildningsgrupper, näringsgrenar och regioner. Konjunkturlönestatistiken publiceras ca två månader efter referensmånaden och har för arbetare i privat sektor funnits sedan 1973 uppdelat på näringsgren. Lönestrukturstatistiken publiceras ca fem månader efter referensåret. Timlön efter näringsgren finns från 1992 (månadslön från 1993). För tillverkningsindustrin finns serier från 1952 respektive 1947. Lönestrukturstatistik finns från 1992.

Arbetskostnadsindex

Arbetskostnadsindex beskriver den totala arbetskostnadens utveckling över tiden. I arbetskostnadsindex ingår lön för arbetad och ej arbetad tid, kontanta ersättningar och andra förmåner samt arbetsgivaravgifter enligt lagar och avtal. AKI beräknas månadsvis och data samlas in i undersökningen över konjunkturrella löner. Preliminära indextal publiceras nio veckor efter mätperiodens slut och definitiva indextal sex månader senare. Tidsserier finns från 1994. För industriarbetare har AKI funnits sedan 1973.

Lönesummor

Vid SCB finns två produkter från vilka lönesummestatistik tas fram, "den kontrolluppgiftsbaserade lönesummestatistiken" (LSUM) och "lönesummor, arbetsgivaravgifter och preliminär A-skatt" (LAPS) från skattedeklarationerna. Den kontrolluppgiftsbaserade lönesummestatistiken (LSUM) bygger på information från de kontrolluppgifter (KU), som arbetsgivare och andra utbetalare varje år redovisar till inkomsttagare och skattemyndigheter inför deklarationen. Uppgifterna från kontrolluppgifterna hämtas via Riksskatteverket (RSV) och SCB får härigenom uppgifter om kontant bruttolön, preliminär A-skatt, skattepliktiga förmåner och sociala ersättningar. Via identiteterna personnummer, organisationsnummer och arbetsställe-nummer på kontrolluppgifterna kan även det utbetalande företags sektortillhörighet liksom arbetsställets näringsgren och belägenhet m.m. hämtas för alla anställningar som ägt rum. Tidsserier finns från 1985. De fullständiga resultaten finns tillgängliga 14 månader efter referensårets slut.

Den andra produkten som mäter lönesummor, "Lönesummor, arbetsgivaravgifter och preliminär A-skatt" (LAPS), hämtas från skattedeklarationerna. Även LAPS är en totalundersökning och baseras på 230 000 skattedeklarationer från företag varje månad. LAPS belyser kvartalsvis nivå och utveckling av aggregerade lönesummor, arbetsgivaravgifter och preliminär A-skatt och redovisas främst efter näringsgren och sektor. Dessa öveförs på datafiler från Riksskatteverket. Uppgifterna publiceras knappt två månader efter kvartalets slut och revideras påföljande kvartal. Tidsserier på total nivå finns från 1988.

Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik (RAMS)

Den registerbaserade arbetsmarknadsstatistiken (RAMS) ger årlig information om sysselsättning, pendling, personal- och näringsstruktur. Statistiken är totalräknad och kan brytas ner till låg regional nivå. Statistiken baseras på arbetsgivarnas kontrolluppgifter och de egna företagens självdeklarationer. Därmed är det möjligt att redovisa personer efter branscher, sektorer, företagsstorlekar m.m. Dessutom kan företagen beskrivas utifrån de anställdas egenskaper, t.ex. kön, utbildning och ålder. Enskilda personer, företag och arbetsställen kan också följas över tiden. Statistiken publiceras drygt ett

är och tre månader efter referensårets slut. Tidsserier finns från 1985.

Sysselsättning

Kortperiodisk sysselsättningsstatistik mäter hur antalet anställda på olika delar av arbetsmarknaden förändras samt frånvaro och personalomsättning. Resultaten presenteras efter sektor, näringsgren, storleksklass, län och kön. Uppgifterna samlas in kvartalsvis från ett urval om 19 500 arbetsställen i den privata sektorn. I den offentliga sektorn undersöks 5 800 arbetsställen. Resultaten presenteras mellan sex och sju veckor efter kvartalets slut. Tidsserier i databaserna finns från 1993.

Vakanser

Undersökningen om vakanser beskriver efterfrågesidan på arbetsmarknaden i form av antalet lediga jobb och vakanser. Ett ledigt jobb definieras som att arbetsgivaren har påbörjat extern rekrytering av en medarbetare men ännu inte tillsatt jobbet. De lediga jobben delas upp i bemannade och obemannade. Vakanser avser obemannade lediga jobb som kan tillträdas omedelbart. Undersökningen görs kvartalsvis till ett urval (25 000) av arbetsställen i privat och offentlig sektor. Resultaten presenteras ca två månader efter kvartalets slut och redovisas efter sektor, bransch, arbetsställestorlek och region. Tidsserier finns från år 2000.

Bostadsbyggande och ombyggnad

Bostadsbyggnadsstatistiken finns både på kvartal och år. Kvartalsstatistiken avser bostadslägenheter i påbörjade och färdigställda hus. Årsstatistiken avser bostadslägenheter i färdigställda hus. Den preliminära kvartalsstatistiken skall ge snabbinformation om bostadsbyggandets utveckling med avseende på påbörjade och färdigställda bostadslägenheter fördelat på olika hustyper. Den årliga statistiken skall belysa nytillskottet av bostäder mer detaljerat med avseende på lägenheternas och husens utformning samt beskriva regionala och kommunala variationer. Uppgifter finns tillgängliga för alla år

och kvartal sedan 1975. Framställningstid för kvartalsstatistiken är 6–8 veckor, för årsstatistiken 4–5 månader.

Statistiken över ombyggnad och rivning av flerbostadshus mäter främst antalet lägenheter och nettoförändring av lägenhetsantalet, lägenhetstyper i ombyggda respektive rivna hus samt bostadsarea i ombyggda hus. Kvartalsstatistiken avser bostadslägenheter i påbörjade och färdigställda ombyggda hus. Årsstatistiken avser bostadslägenheter i färdigställda ombyggda hus och påbörjade lägenheter i rivna hus. Framställningstid för kvartalsstatistiken är 6–8 veckor, för årsstatistiken 4–5 månader. Uppgifter finns tillgängliga för alla år och kvartal sedan 1989.

Bygglövsstatistiken

Bygglövsstatistiken omfattar alla nybyggda hus innehållande bostäder och lokaler. Syftet med statistiken är att den tillsammans med annan statistik om bl.a. sysselsättning och orderingång skall utgöra en konjunkturindikator för byggsektorn. Statistiken redovisar antal bygglövsprojekt, m² bruttoarea, antal bostadslägenheter samt antal fritidshus. Indelningsgrunderna är byggnadstyp (bostadshus, lokalhus) samt kvartal för bygglövsbeslut/byggnmälan. Statistiken indelas efter län, storstadsområden och kommungrupper efter antal invånare. Uppgifterna avser det senaste kvartalet, tidigare uppgifter för innevarande år samt de tre föregående åren. Statistikinsamlingen påbörjades januari 1996. Undersökningen genomförs löpande och publiceras kvartalsvis. Bygglövsstatistiken för bostäder och lokaler publiceras varje kvartal i Statistiska meddelanden. Fr.o.m. kvartal 3 1999 är dessa tillgängliga via SCB:s webbplats på Internet som s.k. "webb-SM". Bygglövsstatistiken finns i Sveriges statistiska databaser fr.o.m. kvartal 4 2000.

Outhyrda bostadslägenheter

Statistiken över outhyrda bostadslägenheter i flerbostadshus belyser antalet outhyrda lägenheter som är lediga till uthyrning. Statistiken belyser även antalet övriga outhyrda lägenheter (och anledningen till att de är outhyrda) samt lägenhetsbeståndets struktur. Undersökningen om outhyrda lägenheter har bedrivits av SCB sedan mitten av 1970-talet. Statistiken publiceras i Statistiska med-

delanden, som normalt utkommer i juni respektive november, dvs. ca 2,5 månader efter mättidpunkten. Resultaten läggs också in i Sveriges statistiska databaser.

Fastighetspriser

Fastighetsprisstatistiken avser att ge en allmän information om omsättningen på fastighetsmarknaden och om priser och prisutvecklingen på försålda småhus, hyreshus, industrienheter, obebyggd tomtmark samt jord- och skogsbruksenheter. Tidsserier kan erhållas fr.o.m. 1957 för småhus, hyreshus och lantbruk (lantbruken fr.o.m. 1938 på riksnivå) och fr.o.m. 1981 för industrier och obebyggd tomtmark. Rapporterna avser kvartal resp. år. Fastighetsprisstatistik för småhus redovisas även månatligen i form av pressmeddelanden.

Appendix 2

Statistikansvar avseende officiell ekonomisk statistik

Statistikprodukt	Ansvarig myndighet
Företagsstatistik för industri-, bygg- och tjänsteföretag	SCB/ES
Industriproduktionens utveckling	SCB/ES
Industrins leveranser och order	SCB/ES
Industrins lager	SCB/ES
Industrins kapacitetsutnyttjande	SCB/ES
Näringslivets investeringar	SCB/ES
Omsättning inom tjänstesektorn	SCB/ES
Utrikeshandel	SCB/ES
Konsumentprisindex	SCB/ES
Prisindex i producent- och importled	SCB/ES
Köpkraftspariteter	SCB/ES
Nationalräkenskaper	SCB/ES
Finansräkenskaper	Finansinspektionen
Aktieägarstatistik	Finansinspektionen
Finansiella företag utom försäkringsföretag	Finansinspektionen
Försäkringsföretag inkl. understödsföreningar	Finansinspektionen
Internationella företag	Institutet för tillväxt- politiska studier
Konkurser och offentliga ackord	Institutet för tillväxt- politiska studier
Nytableringar	Institutet för tillväxt- politiska studier
Kommunernas finanser	SCB/ES
Statlig upplåning och statsskuld	Riksgäldskontoret
Taxering	Ekonomistyrnings- verket
Utfallet av statsbudgeten	Ekonomistyrnings- verket
Inkomst och förmögenhet	SCB/BV
Inkomstfördelningsundersökningen	SCB/BV
Hushållsbudgetundersökningen	SCB/BV
Hushållens inköpsplaner	Konjunkturinstitutet

Arbetskraftsundersökningar	SCB/AM
Löner och arbetskostnader	Medlingsinstitutet
Lönesummor	SCB/AM
Sysselsättning, förvärvsarbete och arbetstider	SCB/AM
Vakanser och arbetslöshet	SCB/AM
Bostadsbyggande och ombyggnad	SCB/MR
Bygglövsstatistik för bostäder och lokaler	SCB/MR
Intäkter, kostnader och outhyrt i flerbostadshus	SCB/MR
Byggnadskostnader	SCB/MR
Fastighetspriser och lagfarter	SCB/MR
Bostads- och hyresuppgifter	SCB/MR
Fastighetstaxeringar	SCB/MR
Byggnadsprisindex samt faktorprisindex för byggnader	SCB/MR

4 Ekonomisk statistik i tolv länder

I detta kapitel redovisas hur produktionen av den ekonomiska statistiken är uppbyggd i Sverige och de elva länder, som utredningen har besökt under arbetets gång. Kapitlet inleds i avsnitt 4.1 med en samlad bild av vad utredningen har funnit vid sina studieresor. Därefter följer tolv avsnitt 4.2–4.13 med redogörelser för statistiksystemen i de tolv länderna. Det första länderavsnittet avser Sverige. Det finns med för att det skall vara lättare att förstå de följande elva avsnitten och för att utredningen i engelsk översättning skall bli mer användbar i andra länder. Uppgifter om befolkning och BNP avser 2001 och är hämtade från OECD:s publikation *Main Economic Indicators*, september 2002. Uppgifterna om BNP avser löpande priser omräknat till USD.

4.1 Samlad bild av den ekonomiska statistiken i de tolv länderna

Utredningen har i enlighet med sina direktiv besökt elva länder under arbetets gång för att studera hur de har organiserat sin verksamhet och för att få idéer till hur verksamheten skulle kunna förändras i Sverige. De elva länderna är Danmark, Finland, Norge, Frankrike, Storbritannien, Tyskland, Nederländerna, USA, Kanada, Australien och Nya Zeeland. Denna typ av lärande jämförelser (*benchmarking*) har varit en mycket viktig och värdefull del av utredningens arbete.

Utredningen har vid besöken koncentrerat sig på två frågor. Den första är de fem områden, som vid kartläggningen av användarnas behov av ekonomisk statistik framstod som särskilt angelägna att utveckla. Det gäller prismätningar för den privata tjänstesektorn, IT-statistik, input-output-statistik, kapitalstocksberäkningar och uppsnabbning av den ekonomiska statistiken. Den andra frågan är nationalräkenskaperna. Därutöver har utredningen samlat in infor-

mation om statistiksystemen i de olika länderna, det nationella statistikinstitutets plats och organisation, resurser för officiell statistik och nationalräkenskaper, hanteringen av produktivitetens utvecklingen i den offentliga sektorn m.m.

Inriktningen vid studiebesöken har varit att få underlag för förbättringar av den svenska ekonomiska statistiken. Med denna inriktning framstår lätt den svenska ekonomiska statistiken i en ofördelaktig dager. På områden där Sverige har problem har andra länder kunnat lösa problemen. De andra länderna kan emellertid ha andra problem, som Sverige har funnit lösningar på. Det framgår inte av utredningens genomgång. Som framgår av redovisningen i kapitel 5, står sig den svenska ekonomiska statistiken relativt väl i en internationell jämförelse, samtidigt som det finns viktiga förbättringsområden.

Avsnittet inleds med två delavsnitt om resurser: ett för officiell statistikproduktion och ett om resurser för nationalräkenskaper. Det tar sedan upp vissa organisatoriska frågor som centraliserat/decentraliserat statistiksystem, uppgiftsplikt och svarsprocent, intern organisation och analysverksamhet. Sist i avsnittet tas de statistikområden upp, som utredningen särskilt har fokuserat på: priser i tjänstesektorn, IT-statistik, input-output-statistik och kapitalstockar.

Resurser för statistikproduktion

Utredningen har gjort jämförelser av de resurser som avsätts för de nationella statistiksystemen i Sverige och i de övriga länder, som utredningen har besökt. Sådana jämförelser är förknippade med en hel del problem. Det har att göra med att de nationella statistiksystemen och redovisningsprinciperna skiljer sig åt mellan länderna.

Alla länder har inte något klart avgränsat som de benämner officiell statistik. De centrala nationella statistikinstitutens roll skiljer sig åt, en del länder har centraliserade och andra har decentraliserade statistiksystem. Omfattningen av den verksamhet vid det centrala nationella statistikinstitutet som avser annat än officiell statistik skiljer sig också. Statistiska centralbyrån är i detta sammanhang speciell genom att så stor del av intäkterna kommer från uppdrag. Vidare skiljer sig länderna med avseende på vilka resurser som ingår i redovisningen, exempelvis om intervjuare och resurser för folk-

räkning ingår eller inte i personalantalet och om lokalkostnader och lönebikostnader ingår i de redovisade kostnaderna.

Utredningen har i möjligaste mån tagit hänsyn till sådana skillnader för att få siffrorna jämförbara. I de redovisade uppgifterna om antalet anställda i de nationella statistikinstituterna i tabell 4.1 ingår uppdragsfinansierade resurser och intervjuare. Däremot är resurser för folkräkning exkluderade liksom resurser för speciella verksamheter som kan förekomma i vissa nationella statistikinstitut. Sälunda har avseende resurser folkbokföring (Storbritannien) och högre utbildning (Frankrike) exkluderats. I uppgifterna i samma tabell om antalet anställda som arbetar med officiell statistik (eller motsvarande) ingår samtliga sådana resurser i respektive land, dvs. anställda dels i det nationella statistikinstitutet, dels resurser i andra myndigheter. Uppdragsfinansierad verksamhet i de nationella statistikinstituterna har exkluderats liksom resurser för befolkningsräkning och speciella verksamheter (se ovan). Resurser utanför de nationella statistikinstituterna har i vissa fall uppskattats av utredningen (se notapparaten till tabell 4.1).

Jämförelsen visar att resurserna för den officiella statistiken varierar mycket mellan länderna. Det beror dels på hur stort landet är, vilket har betydelse för möjligheterna att finansiera statistikverksamheten, dels på hur högt landet har prioriterat den officiella statistiken.

De studerade länderna kan indelas i fem grupper med avseende på storlek:

1. USA är störst med 285 miljoner invånare
2. Frankrike, Storbritannien och Tyskland med 60–82 miljoner invånare
3. Australien, Kanada och Nederländerna med 16–31 miljoner invånare
4. Sverige med 9 miljoner invånare
5. Danmark, Finland, Norge och Nya Zeeland med 4–5 miljoner invånare

I Sverige uppgick kostnaderna för SCB:s anslagsfinansierade verksamhet samt kostnaderna för officiell statistik vid de övriga 23 statistikansvariga myndigheterna till ca 620 miljoner kronor 2001, vilket motsvarar 0,27 procent av BNP. Denna verksamhet sysselsatte närmare 1 100 anställda, vilket motsvarar 0,12 anställda per tusen invånare, se tabell 4.1.

Tabell 4.1. Antal anställda för officiell statistikproduktion 2001

	Antal anställda nationellt statistiskt institut	Antal anställda officiell statistik	Befolk- ning	Antal anställda per tusen invånare	Antal anställda NR
Sverige	1 369	1 094 (1)	8,9	0,12	38
Danmark	625	625 (2)	5,4	0,12	40
Finland	1 099	1 099 (2)	5,2	0,21	34
Norge	1 040	990	4,5	0,22	27
Frankrike	6 400	9 228	59,2	0,16	200
Storbritannien	3 957 (3)	6 122	59,8	0,10	85
Tyskland	2 700	9 000	82,3	0,11	110
Nederländerna	2 592	2 592	16,0	0,16	80
USA	13 907 (4,5)	38 000 (6)	285,0	0,13	100
Kanada	8 500 (7)	8 500 (2)	31,1	0,27	345
Australien	3 069 (4)	3 069 (2)	19,6	0,16	55
Nya Zeeland	965 (4)	965 (2)	3,9	0,25	42

1) Uppgiften är baserad på en uppskattning av kostnaderna för produktion av officiell statistik hos statistikansvariga myndigheter inkl. SAM och SCB (620 miljoner kronor). Detta har ställts i relation till hur många anställda SCB finansierade med sitt anslag 2001, under antagandet att statistikproduktionen är liknande vid de olika myndigheterna.

2) För dessa länder har antagits att det antal anställda som finansieras av uppdragsintäkter hos det nationella statistikinstitutet kan kvittas mot antalet anställda som tar fram officiell statistik hos andra producenter.

3) ONS, Storbritanniens nationella statistikinstitut, har utöver statistikproduktion även ansvar för folkbokföring. Denna personal är inte inkluderad här.

4) Dessa nationella statistikinstitut har personal anställd som arbetar med folkräkning. Dessa är inte inkluderade här.

5) Då USA inte har en enskild nationell statistikbyrå redovisas antalet anställda hos de tio dominerande producenter av federal statistik.

6) Proportionen mellan anslag och anställda för de tio myndigheter där antal anställda är känt har använts för att skatta antalet anställda även hos de andra myndigheterna. Endast federala myndigheter med anslag större än \$500 000 är inkluderade.

7) I siffrorna för Kanada väger antalet intervjuare och tillfälligt anställda särskilt högt.

USA är det land som satsar mest resurser totalt sett på nationell statistik. USA har ett decentraliserat statistiksystem med ett stort antal federala statistikmyndigheter, som är ansvariga för olika delar av den officiella statistiken. Totalt uppgick statistikanslagen år 2001 till 3 792 miljoner dollar, vilket motsvarar 0,38 procent av BNP och i svensk valuta 39 miljarder kronor. Uppskattningsvis sysselsätter hela statistiksystemet i USA omkring 38 000 anställda, vilket motsvarar 0,13 anställda per tusen invånare.

USA har således ungefär 60 respektive 35 gånger större resurser än Sverige för nationell statistik beroende på om man ser till budgeten eller antalet anställda (en ovanligt hög dollarkurs 2001 drar upp budgetsiffran för USA i kronor). Eller omvänt: Med 2–3 procent av resurserna i USA skall Sverige ta fram statistik som i stort sett behöver täcka samma områden.

I Frankrike, Storbritannien och Tyskland sysselsätts mellan 6 000 och 10 000 personer med officiell statistikproduktion. I nästa grupp varierar resurserna för statistikproduktion kraftigt från 2 600 i Nederländerna och 3 100 i Australien till 8 500 i Kanada inräknat drygt 2 000 intervjuare. I de mindre länderna (Danmark, Finland, Norge och Nya Zeeland) är mellan 600 och 1 100 personer sysselsatta med produktion av officiell statistik. I denna jämförelse hamnar Sverige lågt när det gäller resurser för officiell statistikproduktion. I antal anställda ligger Sverige på samma nivå som Norge och Finland, vilka är betydligt mindre länder. Bara Danmark har betydligt mindre resurser.

Den låga resursåtgången i Sverige kan möjligen ses som ett resultat av en allmänt effektiv förvaltningstradition i Sverige relativt många andra länder. Samtidigt omfattas jämförelsen av bl.a. övriga nordiska länder med en likartad tradition. Tillgången till administrativa data har stor betydelse för resursåtgången i statistikproduktionen. Sverige har god tillgång till registerdata vilket sparar resurser. Registerdata har emellertid störst betydelse i befolkningsstatistiken och mindre betydelse för den ekonomiska statistiken. I resursjämförelserna har befolkningsräkningar exkluderats.

Det finns skalfördelar i statistikproduktion. Särskilt gäller det urvalsundersökningar; det behövs inte ett så mycket större urval i ett större land än i ett mindre för att uppnå samma precision i skattningen. Det gör att resurserna för statistikproduktion som andel av landets totala resurser borde minska med landets storlek. Totalundersökningar är däremot resurskrävande i proportion till landets storlek. I realiteten är statistiksystemen uppbyggda av en

kombination av urvals- och totalundersökningar, vilket innebär att vissa skalfördelar finns. Ett visst samband av detta slag finns också när det gäller de studerade länderna, se diagram 4.1 och 4.2.

Diagram 4.1. Antal anställda per tusen invånare

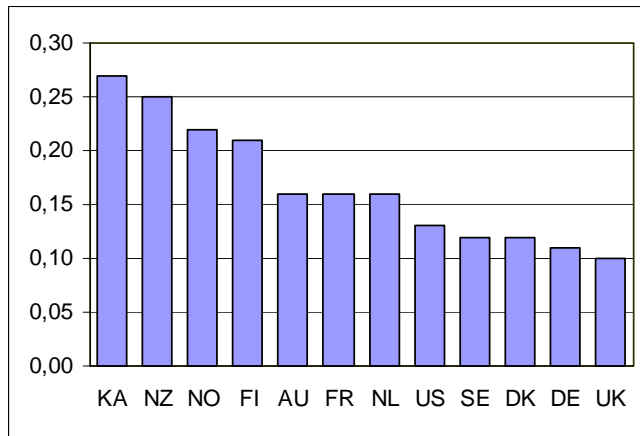
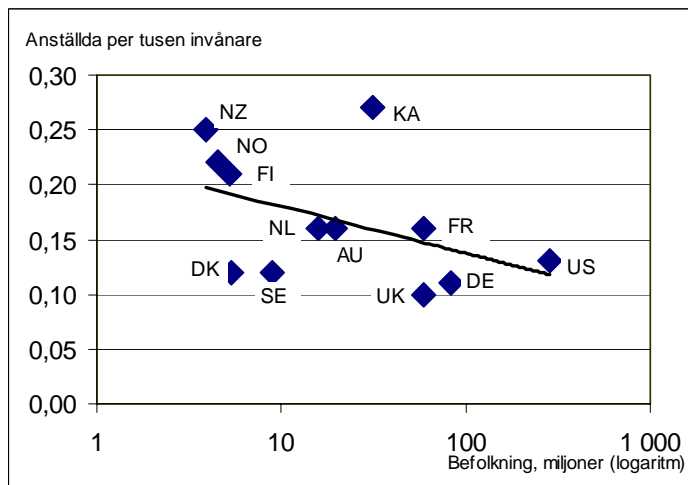

Diagram 4.2. Befolkning och antal anställda per tusen invånare

Landets prioriteringar av den officiella statistiken ger dessutom genomslag i hur mycket som satsas på detta område i förhållande till landets totala resurser. I förhållande till landets storlek tyder denna jämförelse på att Danmark, Sverige och Storbritannien samt i viss mån även Tyskland satsar särskilt lite på officiell statistik, medan Nya Zeeland, Norge och i synnerhet Kanada satsar särskilt mycket. Kanada ligger högst av alla länder med 0,27 anställda per tusen invånare. En jämförelse av kostnaderna för statistiksystemen i de studerade länderna ger en liknande bild. En sådan redovisning återfinns i SCB:s rapport *Fördjupad prövning av den officiella statistiken*, 2003-01-31.

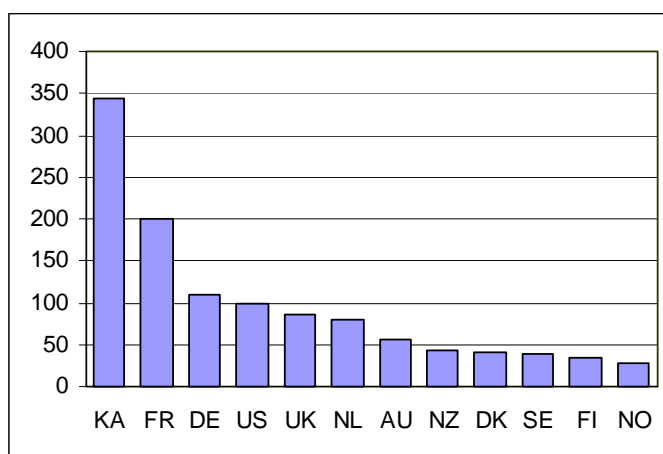
För statsmakterna kan det naturligtvis inte vara ett mål att den officiella statistikproduktionen skall kosta så mycket som möjligt. Det är i stället vad man får ut av de resurser som satsas på officiell statistik som är det viktiga. Samtidigt finns det ett samband mellan hur mycket man satsar och vad man får ut. Det illustreras väl av att Kanada, som satsar mest i förhållande till landets storlek och i absoluta tal i stort sett lika mycket som de betydligt större länderna Frankrike och Tyskland och mer än Storbritannien, också är det land som framstår som det bästa landet när det gäller officiell statistik.

För att komma upp i nivå med Kanada i relativa termer skulle resurserna för officiell statistikproduktion i Sverige behöva 2-3-dubblas och för att komma upp i nivå i absoluta termer skulle de behöva 8-dubblas.

Resurser för nationalräkenskaper

Även resurserna för nationalräkenskaper varierar påtagligt. De fyra stora länderna (USA, Frankrike, Storbritannien och Tyskland) har mellan 85 och 200 anställda vid nationalräkenskaperna. Kanada sticker ut som speciellt land även i detta avseende med 345 anställda. De andra två länderna i denna storleksgrupp (Australien och Nederländerna) har 55 respektive 80 anställda vid nationalräkenskaperna. I de små länderna (Danmark, Finland, Norge och Nya Zeeland) varierar resurserna från 27 personer i Norge till mellan 34 och 42 personer i de övriga tre länderna, se diagram 4.3.

Diagram 4.3. Antal anställda vid nationalräkenskaperna

Storleksfördelarna är än mer påtagliga när det gäller nationalräkenskaper än när det gäller statistik generellt. Alla länder behöver göra i stort sett samma typ av grundläggande beräkningar. Därmed behöver en mindre andel av landets resurser användas för att ta fram dessa grundläggande beräkningar ju större landet är. Därutöver kan man göra kompletterande beräkningar och rapporter på olika områden. Det kan gälla satelliträkenskaper, kapitalstocksberäkningar och produktivetsanalyser. Vidare kan man vara mer eller mindre ambitiös när det gäller kvaliteten i beräkningarna, analysen av dem och utvecklingsarbetet. Medan resurserna för officiell statistik varierar från 1 till 60 så varierar resurserna för nationalräkenskaper från 1 till 13 eller bortsett från Kanada från 1 till 7.

Även i detta fall är resurserna i Sverige, med knappt 40 anställda vid nationalräkenskaperna, närmast jämförbara med dem i gruppen små länder.

Vad som kan vara en rimlig nivå är förstas svårt att uttala sig om. Några länder som framstår som föredömen i olika avseenden är naturligtvis Kanada (bäst i utredningens revideringsstudie, bra rapporter om kapitalstockar, produktivetsutveckling m.m.), USA (snabbast, systematiska och regelbundet publicerade revideringsstudier, bästa teoretiska nivå och samarbete med forskningen) och Storbritannien (snabbast i Europa). Samtliga har betydligt större resurser än Sverige.

Organisation

De nationella statistiksystemen är olika i de länder utredningen har besökt. De skiljer sig med avseende på grad av centralisering, förekomsten av en regional organisation m.m.

Några länder har i huvudsak *centraliserade* nationella statistiksystem. Det gäller de mindre länderna Danmark, Norge och Nya Zeeland och de medelstora länderna Australien, Kanada och Nederländerna. Andra länder har ett mellanting mellan ett centraliserat och ett decentraliserat system med en central nationell statistikmyndighet, som svarar för en stor del av den officiella statistiken, och ett antal andra myndigheter, som producerar delar av den officiella statistiken. Det gäller Finland och Sverige samt Frankrike och Storbritannien. USA har ett decentraliserat statistiksystem med ett stort antal myndigheter, som är ansvariga för olika delar av den officiella statistiken. Det finns ingen dominerande myndighet men väl en centralt placerad samordningsfunktion.

Tyskland har ett ämnesmässigt centraliserat nationellt statistiksystem, men en omfattande regional organisation. Det finns en federal myndighet, som producerar statistik för Tyskland som helhet baserad på statistik från 16 delstatsmyndigheter och ca 100 självständiga myndigheter på kommunal nivå. Även andra länder har regionala organisationer. Det gäller Australien, Frankrike, USA och Kanada. Flera länder har ingen regional organisation, men väl kontor dels i huvudstaden, dels på en eller ett par andra orter. Det gäller Nederländerna, Norge, Nya Zeeland, Storbritannien och Sverige. Bara Danmark och Finland har fördelen av att ha all personal samlad på en ort.

Det anses allmänt i internationella statistikkretsar vara en fördel med ett centraliserat statistiksystem med en nationell statistikmyndighet som ansvarig för den officiella statistiken. Det ger en bättre jämförbarhet mellan olika statistikområden, bättre möjligheter att samutnyttja insamlade data och ett starkare oberoende för och därmed tilltro till statistiken. Australien och Kanada är exempel på länder med centraliserade statistiksystem och stark ställning inom landet för det nationella statistikinstitutet. Å andra sidan visar genomgången ovan att länderna har valt olika organisationer för sina nationella statistiksystem. Som nationellt statistikinstitut får man anpassa sig till de givna förutsättningarna och göra det bästa av situationen.

Länderna skiljer sig också med avseende på huruvida datainsamlingen är förknippad med *uppgiftsplikt*. I Sverige råder uppgiftsplikt för företag och organisationer på de områden som ingår i den officiella statistiken, däremot inte på områden som inte ingår i den officiella statistiken och inte för individer. Det är bara i samband med folk- och bostadsräkningar som uppgiftsplikt för individer har förekommit, men det är nu länge sedan en sådan gjordes. Det är naturligtvis lättare att nå en hög svarsandel i undersökningar med uppgiftsplikt, vilket illustreras av att det i Sverige finns en markant skillnad i svarsbenägenhet mellan undersökningar med och utan uppgiftsplikt.

De flesta länder har uppgiftsplikt för företag och organisationer när det gäller att lämna uppgifter till den officiella statistiken. Ett undantag är USA där uppgiftsplikt råder för den årliga statistiken men inte för den kortperiodiska ekonomiska statistiken. Det har medfört att statistikmyndigheterna lägger ner mycket arbete på kontakter med företagen för att få en bra kvalitet på indata och en hög svarsandel. De lyckas också därigenom uppnå en relativt hög svarsandel, typiskt ca 80 procent.

Det skiljer också mycket mellan länder huruvida de utnyttjar de möjligheter som finns att använda medel som vitesföreläggande m.m. för att få in uppgifter från företag och organisationer. I Sverige är det relativt ovanligt att SCB tillämpar vitesföreläggande. Man använder i stället mjukare metoder som påminnelser och övertalning för att få in uppgifterna. Ett exempel på motsatsen är Danmark där Danmarks statistik systematiskt tillämpar sin rätt att bötfälla de företag som inte lämnar uppgifter i tid. Svarsprocenten är också mycket hög, 95–100 procent.

I vissa länder råder det uppgiftsplikt även för individundersökningar. Det gäller exempelvis i Nya Zeeland där alla undersökningar, som *Statistics New Zealand* (SNZ) genomför, är förknippade med uppgiftsplikt. Det gäller även sådana som SNZ utför på uppdrag. Å andra sidan är det relativt ovanligt att SNZ åtar sig att genomföra undersökningar på uppdrag. Ett annat exempel är Norge där uppgiftsplikt råder för arbetskraftsundersökningarna men inte för andra urvalsundersökningar på individområdet. Folk- och bostadsräkningar är i alla länder förknippade med uppgiftsplikt.

Den *interna organisationen* vid de nationella statistikinstitutionen varierar mycket mellan länderna, så mycket att det inte är lätt att finna några gemensamma drag. Ofta finns det emellertid en avdelning för ekonomisk statistik och en för social statistik. Sverige skiljer sig från de flesta andra länder genom att det vid SCB finns

en avdelning för arbetsmarknads- och utbildningsstatistik. Det torde avspegla den starka ställning arbetsmarknadsfrågorna av tradition har haft i det svenska samhället och den väl utvecklade statistiken på detta område.

En annan skillnad av mer principiellt slag är huruvida de nationella statistikinstituterna är organiserade efter ämnesområde eller efter delprocesser i statistikproduktionen. I Sverige är SCB i huvudsak organiserat efter ämnesområde. Varje statistikprogram (enhet) är i princip ansvarigt för produktionen av en viss statistikprodukt från datainsamling till publicering. En sådan organisation kallas *stove pipe*-organisation.

Vissa delar av verksamheten vid SCB är emellertid organiserade efter delprocesser. Det gäller exempelvis intervjuarbetet, som sköts av en särskild intervjuenhet, och en del av insamlingen av enkätdata på individområdet, som på uppdragsbasis sköts av en särskild enkät-enhet. Det gäller också publiceringsverksamheten inklusive webbplatsen, som sköts av en särskild informations- och publicerings-enhet. Motsvarande processorganisation finns inte när det gäller företagsstatistiken.

Flera länder har en processorganisation eller går för närvarande över till en sådan. Det gäller exempelvis Kanada, Nya Zeeland och Storbritannien, som länge har haft en sådan organisation, där särskilda avdelningar eller enheter svarar för insamlingen av data för hela statistikmyndighetens behov och andra svarar för bearbetning och publicering. Det gäller också Australien och Nederländerna, som nyligen har övergått till en processorganisation. Även Norge har en processorganisation. I länder med en processorganisation finns ofta särskilda enheter för kontakter med och kunskaper om stora företag och samlade resurser för att utveckla metoder för elektronisk insamling m.m.

En annan sak som skiljer sig mellan de nationella statistikinstituterna är i vilken utsträckning de ägnar sig åt *analys* av den statistik de producerar. I detta avseende är Sverige speciellt. Analysverksamheten är svagt utvecklad vid SCB. På några områden, t.ex. demografi och levnadsförhållanden, finns en viss analyskapacitet. På den ekonomiska statistikens område har det förekommit väldigt lite analys. Analys och prognoser av den svenska och internationella utvecklingen sker istället vid Konjunkturinstitutet. Under utredningens arbete har emellertid en analysfunktion inrättats vid Avdelningen för ekonomisk statistik för att stärka denna typ av verksamhet.

De flesta länder ägnar betydligt mer resurser vid de nationella statistikinstitutionen åt analys än vad Sverige gör. Australien, Frankrike, USA, Kanada, Nederländerna, Nya Zeeland och Storbritannien har särskilda enheter för analys. Vid dessa görs rapporter om t.ex. den ekonomiska utvecklingen och produktivitetens utvecklingen. I USA förekommer ett omfattande samarbete och utbyte med forskningen. I Frankrike ingår till och med en organisation för utbildning i statistik och ekonomi som en del av det nationella statistikinstitutet. Däremot är Tyskland mer inriktat på att enbart producera statistik.

Bland de nordiska grannländerna är det främst Norge, där *Statistisk sentralbyrå* har en särskild forskningsavdelning, som ägnar mer betydande resurser åt analysverksamhet och bland annat utarbetar prognoser avseende den ekonomiska utvecklingen. Vid Danmarks statistik finns en god nationalekonomisk kompetens och en viss modell- och prognosverksamhet.

Särskilda områden

Priser i tjänstesektorn är ett av de områden som utredningen särskilt har intresserat sig för. Innan utredningen påbörjades ägnades knappt några resurser vid SCB åt att utveckla producentprisindex för tjänster. Under utredningens gång har emellertid resurserna på detta område kunnat ökas väsentligt. Vidare har initiativ tagits till en kartläggning av arbetet i de nordiska länderna och till en gemensam arbetsgrupp för EU och OECD för att driva på det internationella samarbetet.

Alla länder har problem med att få fram bra prisindex för tjänster och de flesta länder arbetar för att hantera problemet. Det är viktigt att utvecklingen på området samordnas internationellt. Annars uppstår än större problem än för närvarande med jämförbarheten mellan länder som tillämpar nya typer av index och länder som använder traditionella metoder för deflatering av tjänstproduktion.

Sådana problem finns redan i dag, särskilt när det gäller IT-relaterade tjänster. I ett underlag, som har tagits fram vid *Australian Bureau of Statistics* (ABS) visas exempelvis att de prisindex som används för investeringar i IT-mjukvara skiljer sig kraftigt mellan länderna. Australien och Sverige utgör extremerna; Australien redovisar en prisminskning med drygt 25 procent och Sverige en prisökning med knappt 30 procent för perioden 1995–2000.

Utvecklingen på detta område har kommit längst i USA. Där finns ett omfattande samarbete med forskningen för att utveckla prisindex för tjänstesektorer. Det är kopplat till möjligheterna att bättre mäta produktivitetens utvecklingen i tjänstesektorn och därmed i hela ekonomin samt till diskussionen om den nya ekonomin. Andra länder som har kommit långt i detta avseende är Australien och Storbritannien. Några länder har inte påbörjat något särskilt arbete på området och har för närvarande inga planer på att göra det. Det gäller exempelvis Danmark.

Ett annat område som utredningen har ägnat särskilt intresse är *IT-statistik*. I Sverige kom utvecklingen på detta område av sig i mitten av 1990-talet i samband med den statistikreform som då genomfördes. Resurser för att ta fram IT-statistik togs bort från SCB:s anslag och ingen myndighet gavs statistikansvar för området. Sedan dess har Statens institut för kommunikationsanalys (SIKA) på regeringens uppdrag utrett den framtida IT-statistiken och lämnat en rapport till regeringen. Frågan om ansvar och resurser för IT-statistik bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Många länder har prioriterat utvecklingen av IT-statistik och tar fram särskilda publikationer om IT-produktion, IT-användning, e-handel m.m. Det gäller exempelvis Danmark. Däremot är det mer ovanligt att IT-statistiken systematiskt knyts till nationalräkenskaperna.

Ytterligare en fråga som utredningen har fokuserat på vid studiebesöken i andra länder är *input-output-statistik*. I Sverige uttrycktes mycket kritik vid utredningens intervjuer över bristen på input-output-statistik. Det berodde främst på att sådan statistik inte hade publicerats på senare år, vilket i sin tur hade att göra med att de nya datasystem som behövdes för att ta fram statistiken i den nya client-server-miljön efter millennieskiftet inte hade utvecklats. De flesta länder tar regelbundet fram input-output-statistik som också publiceras.

Även när det gäller statistiken över *kapitalstockar* framfördes stark kritik vid intervjuerna med statistikanvändarna. Även i detta fall bottnade kritiken i bristen på publicerade data, vilken i sin tur hade att göra med att datasystemen inte hade utvecklats. De flesta länder tar även fram kapitalstocksberäkningar regelbundet. *Statistics Canada* är det statistikinstitut, som gör mest på detta område. Det finns en särskild enhet för investeringar och kapitalstockar med ca 40 anställda. Den tar fram rapporter med långa tidsserier med

kapitalstockar i löpande och fasta priser baserade på fyra olika metoder för kapitalförslitning för ett stort antal kapitaltillgångar, branscher och geografiska områden.

4.2 Sverige

Sverige har ett decentraliserat statistiksystem med Statistiska centralbyrån (SCB) som samordnande myndighet. Totalt finns 24 statistikansvariga myndigheter. SCB har samordningsansvaret för den officiella statistiken och för internationell rapportering. SCB ansvarar i ekonomiska termer för 62 procent av den officiella statistiken och producerar 88 procent av den. SCB ansvarar för huvuddelen av den ekonomiska statistiken.

SCB gör befolknings- och arbetskraftsprognoser, men bedriver för övrigt inte utåtriktad analys- eller prognosverksamhet i någon högre grad. En ny funktion för analyser vid SCB startade emellertid 2001, med inriktning på att analysera och utveckla den ekonomiska statistiken.

På SCB arbetar 1 400 personer, varav 150 är intervjuare. SCB finns på två orter: Drygt 50 procent av personalen arbetar i Örebro och knappt 40 procent i Stockholm. Ca 55 procent har akademisk utbildning. Ca 1 100 personer arbetar med den officiella statistiken i de statistikansvariga myndigheterna.

Den ekonomiska statistiken

SCB består av fyra ämnesavdelningar: arbetsmarknad och utbildning, befolkning och välfärd, ekonomisk statistik samt miljö och regioner. Vid avdelningen för ekonomisk statistik arbetar ca 300 personer. Avdelningen är uppdelad i nio statistikprogram: nationalräkenskaper, industri, tjänstenärings, finansmarknad, priser, industriindikatorer, utrikeshandel, forskning och informationsteknik samt offentlig ekonomi. Dessutom finns enheter/program för statistiska metoder, företagsregister, analyser och IT samt en ledningsgrupp. Vid andra avdelningar på SCB produceras ekonomisk statistik över sysselsättning och löner, inkomster och förmögenheter för individer och hushåll samt boende och byggande.

Medlingsinstitutet ansvarar för löner och arbetskostnader, Finansinspektionen för finansmarknadsstatistik, Institutet för tillväxtpoli-

tiska studier för internationella företag, nyetableringar och konkurser, Riksgäldskontoret för den statliga upplåningen och statskulden, samt Ekonomistyrningsverket för taxering och utfallet av statsbudgeten. Konjunkturinstitutet har ansvaret för hushållens inköpsplaner och konjunkturbarometern. Riksbanken ansvarar för betalningsbalansen och delar av finansmarknadsstatistiken.

I Sverige har frågan om vilken myndighet som skall ha samordningsansvar för IT-statistiken varit oklar under flera år. SCB har ändå publicerat uppgifter om hushållens användning av IT m.m. delvis som uppdrag. Som underlag för NR är primärstatistikens uppgifter om produktion, förbrukning och förädlingsvärde vad gäller IT-området delvis tillgodosedda, men det saknas uppgifter om exempelvis produktionsfaktorer som kan relateras till IT, investeringar i IT, prisindex för IT-produkter m.m.

I dagsläget finns prisindex för knappt hälften av den privata tjänstesektorn. Löpande produceras tjänsteprisindex för sju branscher: hotell, flygresor, uthyrning av kommersiella lokaler, telekommunikationer, biluthyrning, datakonsulter och övriga databehandlingstjänster samt arkitekttjänster. Under 2002 pågår arbete för att utveckla prisindex för postbefordran, juridisk och ekonomisk konsultverksamhet samt arkitekt- och teknisk konsultverksamhet. Index för telekommunikationer ses över. Under 2003 planeras arbete inom finansiella tjänster, försäkringstjänster och reklam. Index inom uthyrnings- och fastighetsförmedlingsbranschen kommer att kompletteras. Totalt arbetar drygt tre årspersoner med tjänsteprisindex.

Vad gäller snabbhet uppfyller Sverige inte kraven enligt *EMU Action plan* på flera områden. Den benchmarkingstudie som genomförts av EU visar å andra sidan att svensk statistik hävdar sig väl i ett europeiskt perspektiv när det gäller snabbhet. Länder som Storbritannien och Tyskland har dock snabbare statistik. Den svenska statistiken ligger också långt efter den amerikanska i aktualitet.

Nationalräkenskaper

Vid nationalräkenskaperna (NR) i Sverige arbetar knappt 40 personer. Personalen är indelad i grupper efter olika ämnesområden och arbetar med både kvartals- och årsberäkningarna. Arbetet med tillgångs- och användningstabeller (T/A-tabeller) är integrerat i de löpande beräkningarna av BNP. Särskilda beräkningsområden, såsom kapitalstockar och satelliträkenskaper, ligger också integrerade

inom NR:s löpande arbete. Det finns satelliträkenskaper för turism, regionala räkenskaper m.m.

Årliga T/A-tabeller tas fram för ca 135 branscher i näringslivet och ca 400 produktgrupper. Tabellerna enligt ESA95 täcker perioden 1993–2000. Användningssidan är uppdelad på över 400 användningsområden. Under 2003 skall en ny input-output-matris för år 1995 tas fram och levereras till Eurostat. I/O-tabellerna görs till baspris och i löpande priser för 60 produktgrupper och 60 branscher. Motsvarande I/O-tabeller avseende år 2000 skall levereras till Eurostat i slutet av 2003.

De senaste årens kapitalstocksberäkningar har främst använts för interna behov och har inte publicerats. Fullständiga beräkningar uppdelade på branscher samt institutionella sektorer har skjutits på framtiden. Under 2003 skall emellertid nya kapitalstocksberäkningar publiceras för ett 80-tal branscher, avseende perioden 1993–2001. Äldre tidsserier avser dels 1950–1984, dels 1980–1995. Under 2003 påbörjas ett flerårigt arbete med att förbättra dataunderlaget avseende nivåer och omklassificeringar för olika branscher och sektorer. Nya beräkningar av nationalförmögenheten kommer också att göras.

De svenska nationalräkenskaperna beräknar BNP i ett system av T/A-tabeller i både löpande och fasta priser. De kvartalsvisa BNP-beräkningarna stäms av på en mer aggregerad nivå än årsräkenskaperna. Huvudansatsen i BNP-beräkningarna ligger på användningssidan, eftersom det där finns relativt väl utbyggd och detaljerad statistik. Med andra ord styr användningssidan normalt i högre grad än produktionssidan, när avstämningen görs och BNP beräknas.

Definitioner och begrepp i de svenska nationalräkenskaperna är i stort sett i enlighet med det nya nationalräkenskapssystemet SNA93/ESA95. Det finns tidsserier från och med år 1993 på detaljerad nivå, och på mer aggregerade nivåer från och med år 1980.

Årsräkenskaperna bygger ofta på annan, mer komplett och definitiv statistik och är mer detaljerade än kvartalsräkenskaperna. Då nya årsräkenskaper har tagits fram anpassas kvartalsräkenskaperna till de nya beräkningarna bakåt i tiden.

Publiceringen av kvartal 1, 3 och 4 görs normalt 66–67 dagar efter kvartalsskiftet. För andra kvartalet publiceras en snabbversion efter 39 dagar medan den ”vanliga” versionen kommer efter 88 dagar. Årsräkenskaperna publiceras i slutet av november.

Revideringar i nationalräkenskaperna för längre tidsperioder bakåt i tiden sker med ojämna mellanrum. Det nya systemet, dvs.

ENS 95, infördes i Sverige 1999. Stora revideringar brukar man informera om, men normalt ges ingen löpande information om hur revideringarna sett ut bakåt i tiden.

Ännu finns ingen snabbindikator för BNP-tillväxten. Däremot produceras vid SCB ett *aktivitetsindex*, som har som syfte att vara en månadsindikator för BNP-förändringen i fasta priser.

Övriga frågor

Totalt arbetar närmare 40 personer med prisindex, merparten med KPI. Sju årspersoner arbetar med PPI. Månadsvis samlas in knappt 4 000 prisuppgifter från ungefär 1 100 företag, med uppdelning på hemmamarknadspriser, exportpriser och importpriser. Uppgifterna publiceras omkring 25 dagar efter månadsskiftet. Hälften av uppgifterna samlas in via knapptelefon (TDE) och flertalet av de övriga med hjälp av skyttelblanketter. Hedoniska index används för kläder i KPI och för persondatorer i importprisindex.

SCB övergick 1999 till att använda säsongrensningmetoden TRAMO/SEATS för NR. Den skall successivt införas även i andra statistikprodukter. En till två personer arbetar med säsongrensning och utveckling på området. Förutom säsongrensade serier tar man även fram trendskattningar för ett antal tidsserier, som finns tillgängliga på SCB:s webbplats under ingången Sveriges ekonomi.

Statistik över produktivitetens utvecklingen publiceras inte av SCB. Användarna kan dock få hjälp med detta av nationalräkenskaperna eller själva göra egna produktivitetsberäkningar utifrån nationalräkenskapernas uppgifter om produktion och arbetade timmar. I brist på information om produktionsvolymen för offentliga tjänster på detaljerad nivå i offentlig sektor har hittills antagits att förändringen i förädlingsvärdet är lika med förändringen av sysselsättningen i timmar.

All officiell statistik finns tillgänglig utan kostnad på SCB:s webbplats och i SCB:s databaser. Alla publikationer läggs ut i PDF-format på webbplatsen. Antalet s.k. hits på webbplatsen uppgick till 72 miljoner och antalet unika besök till 2,1 miljoner år 2002.

Statistiksystemet i Sverige

Grundläggande data 2001: Befolkning: 8,9 miljoner, BNP: USD 209,8 miljoner.

Chef för Statistiska centralbyrån: Generaldirektör Svante Öberg.

Historia: Första folkräkningen ägde rum 1749 och 1858 blev SCB en egen myndighet.

Karaktäristika: Statistikansvaret är uppdelat på 24 myndigheter. SCB är samordningsmyndighet och har ansvar för 62 procent och producerar 88 procent av den officiella statistiken.

Ansvarsfördelning: SCB är en myndighet som sorterar under Finansdepartementet. Svenska myndigheter är självständiga gentemot departementen.

Ledning: SCB leds av en generaldirektör och en överdirektör. En gång i månaden sammanträder verksledningen som också inkluderar avdelningscheferna och cheferna för de centrala enheterna.

Organisation: SCB består av fyra ämnesavdelningar: ekonomisk statistik, arbetsmarknad och utbildning, befolkning och välfärd samt miljö och regioner. Under avdelningarna finns ca 40 statistikprogram. Dessutom finns enheter för metod och IT, ekonomi, personal, information och publicering, intervjuer, ledning och en enhet för internationell konsultverksamhet.

Finansiering: De totala intäkterna för SCB är ca SEK 800 miljoner, varav ca hälften är uppdrag. Av uppdragsintäkterna kommer drygt 40 procent från andra statistikansvariga myndigheter. Kostnaderna för den officiella statistiken uppgår till ca SEK 620 miljoner.

Prispolicy: All officiell statistik finns tillgänglig utan kostnad på SCB:s webbplats och i databaser.

Personal: Antalet anställda på SCB är ca 1 400, varav ca 150 är fältintervjuare. Ca 700 arbetar i Örebro och ca 550 i Stockholm. Andelen akademiker är ca 55 procent. Ca 1 100 personer arbetar med den officiella statistiken i de statistikansvariga myndigheterna.

4.3 Danmark

Danmark har ett centraliserat statistiksystem där *Danmarks Statistik* ansvarar för produktionen av nästan all offentlig statistik, vilken finansieras med statliga medel. Därutöver finns en uppdragsbaserad verksamhet som utgör knappt 1/3 av statistikbyråns totala verksamhet. *Danmarks Statistik* samordnar övrig statistikproduktion i Danmark.

Danmarks Statistik har ingen egen prognosverksamhet inom avdelningen för ekonomisk statistik. Däremot har avdelningen byggt upp makromodellen ADAM, som används av flera viktiga användare, som exempelvis Økonomiministeriet, Finansdepartementet och *Dansk Industri*. Det finns ett begränsat utrymme för analyser vid *Danmarks Statistik* utifrån den ekonomiska statistiken.

Danmarks Statistik har 625 anställda. I förhållande till befolkningen ligger antalet anställda betydligt under genomsnittet för de studerade länderna. Antalet anställda har ökat under senare år, bl.a. för att klara EU-anpassningen av statistiken, men ifjol har beslut fattats om en neddragning med ca 15 procent under fyra år fram till 2006 av de årsarbeten som finansierats via anslag från statsbudgeten.

Den ekonomiska statistiken

Vid avdelningen för ekonomisk statistik arbetar knappt 150 personer. Statistiken omfattar nationalräkenskaper, offentliga finanser och kreditmarknad, prisstatistik, utrikeshandel, miljö och energi samt ekonomiska modeller.

De danska nationalräkenskaperna använder löneindex i viss utsträckning för deflatering av tjänstebranscher. Metoden har kritiserats även i Danmark, särskilt beträffande användningen på IT-området. *Danmarks Statistik* använder i stället USA:s prisindex för deflatering av de hårdvaror som produceras i eller importeras till landet. Det motiveras med att Danmark så gott som uteslutande importerar dessa varor. För mjukvaror används en sammanvägning av prisindex för hårdvaror och löneindex.

Tidigast under 2003–2004 kan *Danmarks Statistik* få resurser för att ta fram och utveckla tjänsteprisindex. Dessförinnan vill statistikbyrån lägga mer resurser på att förbättra producentprisindex.

Det är stor efterfrågan på IT-statistik i Danmark och det saknas sådan statistik som efterfrågas. *Danmarks Statistik* har ansvar för att ta fram IT-statistiken och har påbörjat ett projekt för att bestämma vilken IT-statistik som bör tas fram. Finansieringen för detta kommer från olika departement. Enheten ("kontoret") för *Tjänsteförhållanden och IT-statistik* vid *Danmarks Statistik* ansvarar för undersökningar och publikationer med IT-statistik. Enheten samarbetar med nationalräkenskaperna och använder input-output-tabeller för olika beräkningar avseende IT-produkter och IT-tjänster.

Danmarks Statistik genomförde under 2001 en uppsnabbning av de kvartalsvisa nationalräkenskaperna, från 85–90 dagar mellan kvartalets slut och publiceringen ned till 60 dagar. Den snabbare versionen redovisar nationalräkenskaperna på mer aggregerad nivå. En mer detaljerad redovisning publiceras numera 95 dagar efter det aktuella kvartalet.

Statistiken över utrikeshandeln snabbades upp en månad, och publiceras 40 dagar efter referensperioden. Statistiken över utrikeshandeln med tjänster är primärt baserad på statistiken över utlandsbetalningar från *Danmarks Nationalbank*, och är tillgänglig efter ca 30 dagar. En ändring av finanslagen medförde vidare att momsinsatserna för stora företag skall göras per månad. Därmed kan nationalräkenskaperna använda momsavgifter även för det första preliminära kvartalsutfallet.

Nationalräkenskaper

Nationalräkenskaperna berör tre enheter vid den ekonomiska avdelningen - Nationalräkenskaperna, BNI samt Finanser och Priser. Denna organisation har funnits sedan 1995. Det finns ingen särskild analysfunktion, men däremot en modellgrupp, som arbetar med prognosmodellen ADAM, som *Danmarks Statistik* också säljer till externa användare. Den delfinansieras av de största användarna bland statliga myndigheter, dvs. Finansministeriet och Økonomiministeriet. I denna grupp och inom nationalräkenskaperna finns experter på input-output-systemet.

Miljöräkenskaperna utgör sedan 1996 en sektion på tre personer inom nationalräkenskaperna. Arbetet med att ta fram miljöräkenskaperna sköts löpande i direkt anslutning till arbetet med input-output-tabellerna. Miljöräkenskaperna deltar i nationalräkenskaper-

nas avstämning inom input-output-systemet. Miljöräkenskaperna har en eftersläpning på ca 16 månader.

Vid enheten för nationalräkenskaper arbetar relativt många ekonomer. Av de drygt 30 anställda finns 17 ekonomer samt 2 programmerare och 4 studenter. Flera av cheferna för andra statistikområden är rekryterade från nationalräkenskaperna.

Danmarks Statistik har den mest detaljerade varugrupsindelningen vad gäller input-output-tabeller bland samtliga EU-länder. Danmarks I/O-tabeller täcker ca 2 300 varor och drygt 400 tjänster. Samma produktomenklatur används för produktionen som för utrikeshandeln. Nya I/O-tabeller tas fram tre veckor efter de definitiva årsräkenskaperna, som i sig tas fram med knappt tre års eftersläpning. Årsvisa och över tiden jämförbara I/O-tabeller i löpande och fasta priser finns från och med 1966 och framåt.

Det finns en stark koppling mellan I/O-systemet och de löpande beräkningarna av nationalräkenskaperna. Sedan år 2000 undersöks industrins insatsstruktur årligen. Uppgifterna om produktion och förbrukning uppdateras då på detaljerad nivå. För övrigt görs särskilda undersökningar för hushåll (hushållsbudgetundersökningar). Importandelarna på användningssidan bygger på olika antaganden, som i sin tur utgår från importandelar på produktionssidan i I/O-systemet. *Danmarks Statistik* anser att arbetet med att ta fram I/O-tabellerna underlättas av att informationen är så detaljerad på produktnivå.

BNI-enheten vid *Danmarks Statistik* beräknar kapitalstockar och, med början år 2001, årliga finansiella konton på institutionell nivå och finansiella ställningskonton. Tidigare låg enheten integrerad i nationalräkenskaperna, men är sedan våren 2000 en fristående enhet. BNI-enheten beräknar kapitalstockar för 53 branscher och ett större antal produkter i löpande och fasta priser (1995 års priser). Kapitalstocksberäkningarna är konsistenta med investeringsserierna. Det finns tidsserier från och med 1966, tillgängliga på webbplatsen. Nya kapitalstockar publiceras med lite över ett års eftersläpning.

BNI-enheten använder olika avskrivningstider för olika branscher. Avskrivningstiderna har stämts av mot empiriskt material samt de avskrivningstider som används i andra länder. Avskrivningstiderna uppdateras löpande, med fokusering på de viktigaste områdena, såsom byggnader, bostäder, datorer och mjukvaror. För egenproducerade mjukvaror används en avskrivningstid på 6 år, för köpta mjukvaror 4 år och för datorer 5 år. Andra länder använder i det här avseendet något längre avskrivningstider än Danmark. Finansiella

transaktions- och ställningskonton täcker åren tillbaka till 1995. De offentliggörs med en eftersläpning på ca 13 månader.

Både kvartals- och årsräkenskaperna bygger på detaljerade "varubalanser" över produktion och användning. Arbetet baseras dels på automatiserade kontrollsystem samt en manuell process, varav en rimlighetsbedömning spelar en väsentlig roll, dels på avstämning mot information från olika källor, t.ex. momsstatistiken respektive detaljhandelsstatistiken. Då det uppstår en residual mellan produktions- och användningssidan delas i kvartalsräkenskaperna normalt differensen upp med hälften på respektive del. I de årliga räkenskaperna görs normalt en mer ingående undersökning av orsakerna till differenserna.

Nationalräkenskaperna kan ibland få värdefull feedback från användarna av ADAM. Inkonsistenser i primärstatistiken har ibland upptäckts med hjälp av modellen.

Nationalräkenskaperna kan göra undantag från sin revideringspolicy om det har kommit in nya uppgifter som kraftigt påverkar BNP. En målsättning är att revideringarna i genomsnitt skall understiga 0,6 procentenheter av BNP-tillväxten. Nationalräkenskaperna följer sina egna revideringar löpande. De planerar att publicera information om revideringar, t.ex. i pressmeddelanden. Dessutom kommer de sannolikt att informera om osäkerheten i statistiken, bl.a. hur stor andel av en uppgift som bygger på "estimering" utifrån preliminära uppgifter.

För att öka tillförlitligheten i nationalräkenskaperna planerar *Danmarks Statistik* att bygga upp tidsserier över preliminära utfall och definitiva utfall i primärstatistiken. Därmed skall de kunna följa revideringarna löpande och identifiera var svagheter normalt ligger. Revideringarna i primärstatistiken kan då jämföras med motsvarande i nationalräkenskaperna. Därmed erhålls ett mått på hur stor del av revideringarna i nationalräkenskaperna, som kan hänföras till revideringar i primärstatistiken. Informationen kan även komma att utgöra ett viktigt underlag för beslut om var det finns störst behov av utvecklingsinsatser inom primärstatistiken.

Enligt *Danmarks Statistik* är det viktigt att kunna frikoppla personal från det löpande arbetet för exempelvis tillbakaskrivningar. 1993 startade *Danmarks Statistik* ett revideringsprojekt, som pågick i ca fem år, för att räkna fram långa tidsserier från 1966. Samtidigt inarbetades en ny branschmenklatur samt gjordes basårsbyte. I samband med övergången till de nya nationalräkenskaperna (ENS 95) år 1997 gjordes tillbakaskrivningar i en första omgång för peri-

oden 1988–1992. Under 1998–1999 genomfördes ett nytt projektarbete med att räkna om tidsserier för perioden 1966–1987. Arbetet omfattade 130 branscher, enligt indelningen i input-output-tabellerna, och tog två år att slutföra för en från det löpande arbetet med nationalräkenskaperna fristående grupp.

Övriga frågor

Detaljerad statistik tas fram för den offentliga sektorns verksamhet, vilket underlättas av de detaljerade input-output-tabellerna. Ett omfattande utvecklingsarbete bedrivs för att ta fram kvartalsräkenskaper för den offentliga sektorn.

Nationalräkenskaperna har under senare år visat en produktivitetstillväxt för offentlig sektor på ca en procent per år. Produktivitetssökningen förklaras av förändringar i sammansättningen av personal t.ex. av att fler akademiker med högre lön anställts, vilket antas motsvara en ökning av produktiviteten. Vid nationalräkenskaperna anser man att det inte finns någon bra lösning på att mäta produktiviteten inom offentlig sektor. De alternativa metoder som hittills har testats är alldeles för skakiga och skulle kunna ge konstiga resultat i nationalräkenskaperna.

Under 2003 planerar BNI-enheten att beräkna och publicera arbetsproduktivitet branschvis med tidsserier från och med 1966. Med början 2003 kommer även årlig statistik över total faktorproduktivitet att tas fram och publiceras.

Svarsprocenten från företag är hög, 95–100 procent. Statistikbyrån har inte märkt någon försämring under senare år. Företagen får vanligen någon form av återkoppling till resultaten av enkätundersökningarna. *Danmarks Statistik* planerar att satsa mer resurser på detta. Man tillämpar systematiskt sin rätt att bötfälla de företag som inte lämnar uppgifter i tid. För hushåll, vars deltagande i undersökningarna alltid är frivilligt är svarsprocenten för hushållsbudgetundersökningen ca 60 procent och för arbetskraftsundersökningen ca 70 procent.

Statistiksystemet i Danmark

Grundläggande data 2001: Befolkning: 5,4 miljoner, BNP: USD 161,5 miljarder.

Chef för Danmarks Statistik: Riksstatistiker Jan Plovsing.

Historia: Den första folkbokföringen ägde rum 1769. Den första statistikbyrån grundades 1850. De första nationalräkenskaperna publicerades 1945. 1966 antog Folketinget en ny lag, som gav statistikbyrån självständighet.

Karaktäristika: Danmark har ett centraliserat statistiksystem. Lagen ger DS rättighet att få tillgång till alla typer av dataregister, även individdata. Enligt lagen måste företag och institutioner svara på enkäter från DS. Däremot är individundersökningarna frivilliga.

Ansvarsfördelning: DS har huvudansvaret för den offentliga statistiken. Enligt lagen skall DS koordinera all statistikproduktion i Danmark. Utomstående organisationer/myndigheter m.fl. som producerar statistik måste alltid informera DS om sin statistikproduktion.

Ledning: Styrelsen för DS har sex ledamöter och leds av Riksstatistikern. Ledningen består, förutom av Riksstatistikern, av avdelningscheferna samt den administrativa chefen. Styrelsen beslutar bland annat om den årliga verksamhetsplanen samt lägger fram förslag på budget till finansministern.

Organisation: Organisationen består av 22 s.k. kontor, dvs. enheter, fördelade på de fyra avdelningarna befolkningsstatistik, näringsstatistik, ekonomisk statistik samt användarservice. Det finns en styrgrupp för ekonomiska modeller. Dessutom finns sex rådgivande nämnder.

Finansiering: 2/3 av verksamheten finansieras med anslag, resten med uppdragsverksamhet. De totala intäkterna för år 2001 beräknades till DKK 313 miljoner.

Prispolicy: Faktiska kostnader för uppdrag, marginalkostnad för spridning av officiell statistik. Gratis uttag via webbplatsen ur databaserna fr.o.m. januari 2001.

Personal: 625 anställda. Andelen akademiker är nära 40 procent.

4.4 Finland

Finlands statistiksystem är ett mellanting av ett centraliserat och ett decentraliserat system. *Statistikcentralen* är den centrala statistikmyndigheten och står för tre fjärdedelar av den officiella statistiken. Ytterligare tre statistikmyndigheter samt ett stort antal andra myndigheter producerar officiell statistik. *Statistikcentralen* lyder under Finansdepartementet, men ansvarar självständigt för sin statistik. Statistikverksamheten styrs av statistiklagen. Enligt denna skall man i första hand använda underlag som samlats in i något annat sammanhang.

Statistikcentralen gör inga prognoser och har mycket begränsade analys- och forskningsresurser. Man har ingen analys- eller forskningsenhet för den ekonomiska statistiken.

Statistikcentralen har fått ökade resurser under senare år, främst för att finansiera EU-anpassningen av statistiken. Statistikcentralen har ca 1 100 anställda varav, 230 intervjuare. Anslag över statsbudgeten finansierar ca 75 procent av verksamheten.

Den ekonomiska statistiken

Den ekonomiska statistiken tas huvudsakligen fram på avdelningarna för priser och löner, företagsstrukturer, företagskonjunkturer och ekonomisk statistik. National- och finansräkenskaperna sammanställs på avdelningen för ekonomisk statistik som har ca 70 personer anställda.

Statistik över informationssamhället samordnas av avdelningen för företagsstrukturer. Sedan 1996 görs en undersökning vart tredje år till hushållen om IT-användning. Hushållen tillfrågas också fyra gånger om året om PC-innehav, internetuppkoppling m.m. En pilotundersökning till företagen om IT genomfördes 1999 som en del i ett nordiskt samarbetsprojekt. Undersökningen genomförs därefter årligen. Det är mycket svårt att få fram uppgifter om företagens IT-investeringar. Nationalräkenskaperna beräknar i stället investeringarna i mjukvara utifrån produktionsdata för datakonsulter (samma gäller i Sverige). Ett nytt nordiskt projekt avseende IT-användningen i offentlig sektor startades i november 2001. *Statistikcentralen* ser stora problem i uppgiftsinsamlingen. Det saknas t.ex. information om datoranvändningen i kommunernas redovisning.

Priser och löner bildar en egen avdelning. Ca 30 personer arbetar med prisstatistik varav 9 personer med KPI och 7 personer med PPI. Inom PPI-systemet insamlas 1 500 noteringar som man avser att fördubbla. Urvalet av varor ses över vart femte år och skall täcka 80 procent av alla producerade varor. Prisnoteringen skall avse den 15 i månaden men avser i många fall annat datum eller snitt/listpriser. Insatserna för utveckling av tjänsteprisindex har ökat, från 0 till 3 personer på tre år. Under 2001 påbörjades prisinsamling för hotell, telekom, redovisning och revision samt kemtvätt. Under 2002 planeras prisinsamling på ett stort antal nya områden.

Statistikcentralen genomför en uppsnabbning av den ekonomiska statistiken, i första hand för att möta EU-kraven enligt EMU *Action Plan*. Kvartalsberäkningarna av nationalräkenskaperna har publicerats efter närmare 3 månader och månadsstatistiken för BNP efter ca 2 månader. Under 2002 kom man ner till 70 dagar för kvartalsräkenskaperna och uppfyller därmed nuvarande EU-krav. Uppsnabbningen av nationalräkenskaperna har krävt snabbare månadsstatistik. Nationalräkenskaperna behöver underlag senast 50–55 dagar efter kvartalsslut. Denna uppsnabbning har skett bl.a. med hjälp av snabbare korttidsstatistik men också genom större inslag av estimering. En uppsnabbning sker också på andra områden som offentliga finanser, främst kommunernas finanser, och regionala räkenskaper.

Nationalräkenskaperna

Totalt arbetar ca 35 personer med nationalräkenskapssystemet inom avdelningen för ekonomisk statistik. Inom avdelningen finns en enhet för nationalräkenskaper. Där tas de årliga beräkningarna fram. Dessutom görs beräkningarna av kapitalstockar samt produktivetsberäkningar på enheten. Kvartalsstatistiken och beräkningarna av en månadsindikator för BNP görs på en annan enhet, ekonomiska indikatorer, och input-output-statistiken samt regionala räkenskaper tas fram på enheten för ekonomiska strukturer.

Framtagningen av officiella nationalräkenskaper startade 1948. Tidsserier konsistenta med ESA95 finns tillgängliga från 1975. Historiska serier på aggregerad nivå finns från 1860. Årsberäkningarna bygger i huvudsak på information från produktionssidan. Det huvudsakliga underlaget per bransch är produktion, förädlings-

värde, sysselsättning och arbetade timmar, fasta bruttoinvesteringar samt information om industrins lagerförändring.

Informationen om användningssidan är mindre detaljerad än den om produktionssidan. Ett 20-tal sektorspecialister arbetar med årsräkenskaperna och har kontakt med primärstatistiken. Avstämningsarbetet görs i huvudsak mellan produktion och sysselsättning samt mot föregående års uppgifter. Avstämningen görs i mindre grad mellan tillgång och användning. Avstämning sker också i viss utsträckning mot finansräkenskaperna men försvaras av att finansräkenskaperna färdigställs senare än den reala sidan av nationalräkenskaperna. Man har ännu inte integrerat tillgångs- och användningstabeller i årsräkenskaperna men input-outputtabeller tas fram i efterhand utifrån de slutliga nivåerna i årsräkenskaperna.

Kvartalsräkenskaperna tas fram i ett system som är separerat från årsräkenskaperna. Sammanställningen görs av 2,5 årsarbetare. Information om insatsfaktorer saknas. Förädlingsvärden skattas i stället utifrån volymindikatorer för olika branscher. *Statistikcentralen* tar även fram en månadsindikator, Totalproduktionen, för BNP. Beräkningarna görs för sex näringsgrenar och BNP (Totalproduktionen). Statistiken tas fram i form av ett index för de sex näringsgrenarna samt på totalnivå. Dessutom redovisas en säsongskorrigerad trendserie. Med hjälp av tillgänglig snabb statistik för de ingående näringsgrenarna beräknas en indikator för respektive näringsgren. Dessa viktas efter föregående års BNP-andelar till en total. Serier finns från 1985.

Månadsindikatorn publiceras efter 60 dagar och revideras alltförny och bättre grundstatistik blir tillgänglig. Kvartalsräkenskaperna publiceras från 2002 efter 70 dagar. Det fjärde kvartalet tas dock fram snabbare och publiceras vid utgången av februari. Kvartalssiffrorna revideras löpande i samband med publiceringen av efterföljande kvartal. Kvartalsutfallen anpassas så att konsistens uppnås med årsstatistiken. En första årsberäkning görs i februari (samtidigt med fjärde kvartalet). En mer komplett årsberäkning kommer i juli. Ytterligare tre versioner publiceras med sex månaders intervall.

Den senaste stora undersökningen som underlag för input-output tabellerna gjordes 1970. Därefter har mindre undersökningar gjorts. Den senaste I/O-tabellen avser 1995 och är kopplad till de motsvarande regionala beräkningarna. Detaljerade beräkningar gjordes för 1 300 produktgrupper samt 190 branscher. Publicering görs på nivån 68 produktgrupper och branscher. Nya tabeller enligt

EU-krav avseende 1995 och 2000 skall tas fram på nivån 60 branscher och produktgrupper på publiceringsnivån. Därefter avser man att löpande ta fram årliga tabeller med två års eftersläpning.

Kapitalstocksberäkningarna görs inom ramen för de årliga beräkningarna av nationalräkenskaperna. Det finns konsistenta serier enligt SNA93/ESA95 över branschvisa kapitalstockar från 1975. Man använder den s.k. PIM-metoden med linjär avskrivning. Den senaste undersökningen av livslängder inom industrin gjordes 1990. I övrigt används administrativt material som underlag. För mjukvaror används en avskrivningstid på fem år.

En studie har gjorts av revideringarna av kvartalsstatistiken under perioden 1993–2000. Under denna period av ekonomiskt uppsving underskattades BNP-tillväxten systematiskt. Den genomsnittliga upprevideringen uppgick till 0,7 procentenheter. De löpande revideringarna redovisas inte systematiskt.

Säsongsrensningen av kvartalsräkenskaperna görs med X11 ARIMA-metoden. Varje delserie säsongrensas och vägs samman till en total (indirekt metod). Metoden för säsongrensning skall ses över. *Statistikcentralen* överväger att i högre grad redovisa säsongrensade serier och utvecklingstal för den senaste perioden jämfört med närmast föregående period (utöver jämförelser med motsvarande period föregående år).

De viktigaste användarna ingår i en expertgrupp för nationalräkenskaperna och träffas 3–4 gånger per år

Övriga frågor

Nationalräkenskaperna använder den s.k. input-metoden vid beräkning av produktionsvolym för offentlig sektor, dvs. volymen beräknas som summan av produktionskostnaderna i fasta priser. Därmed redovisas ingen produktivitetsförändring för icke-marknadsproducenter. Däremot beräknas och publiceras produktivitetsförändringen för marknadsproducenter. Publicering sker också för den totala ekonomin.

1995 pågår ett projekt för att beräkna produktiviteten och ta fram volymindikatorer för statlig verksamhet. De indikatorer som tagits fram visar kraftig volatilitet mellan myndigheter och över tiden och är därmed ännu alltför osäkra för att användas i nationalräkenskaperna. Projektet har utökats till att även omfatta kommunal verksamhet samt sjuk- och hälsovård. Målsättningen är att national-

räkenskaperna i framtiden skall kunna använda de volymindikatorer som nu utvecklas och utvärderas.

Inkomststatistiken baseras på både en urvalsundersökning och registerstatistik. Man använder kosthushåll och följer Canberra-gruppens rekommendationer. Jämförelser med nationalräkenskapernas disponibelinkomst visar på stora skillnader för kapital- och företagarinkomster. Den svarta ekonomin ses inte som något stort statistiskt problem.

Statistikcentralen använder i första hand administrativa källor för datainsamlingen. Mätt i megabytes hämtas 95 procent av informationen från register. Direkt datainsamling sker i huvudsak bara från stora företag och hushåll. För att få fram kostnadseffektiv företagsstatistik arbetar *Statistikcentralen* utifrån tre principer: direktinsamling enbart från stora företag, kombination av urvals- och administrativa data samt acceptans för imputering.

Statistikcentralen ger ut ca 300 pressmeddelanden per år. Ekonomisk korttidsstatistik släpps kl. 8 och övrig statistik kl. 13. Pressmeddelanden skall vara på högst två sidor och skrivs lokalt enligt mall. Antalet presskonferenser per år är ca 10, varav hälften avser den ekonomiska statistiken. Den viktigaste äger rum den sista februari när nationalräkenskaperna presenteras för föregående år. Det finns tre onlinedatabaser: *StatFin* som är gratis samt *FinSeries* och *FinRegion*. Dessutom har det tillkommit en ny databas, *International Business Statistics*, som innehåller internationell statistisk information. Man producerar också en avgiftsfinansierad statistik-bulletin. Sex gånger om året kommer en papperspublikation, *Economic Trends*. Ett fåtal stora kunder erhåller mot avgift automatisk överföring av data samtidigt med publiceringen.

Statistiksystemet i Finland

Grundläggande data 2001: Befolkning: 5,2 miljoner, BNP: USD 120,9 miljarder.

Chef för Statistikcentralen: Generaldirektör Heli Jeskanen-Sundström.

Historia: Finlands statistikbyrå grundades 1865. Framtagningen av officiella nationalräkenskaper startade 1948.

Karaktäristika: Statistiksystemet är ett mellanting av ett centralt och ett decentraliserat system med *Statistikcentralen* som den centrala myndigheten med ett samordningsansvar för den officiella statistiken. Omkring 95 procent av datainsamlingen sker från register.

Ansvarsfördelning: Administrativt lyder *Statistikcentralen* under Finansministeriet, men ansvarar självständigt för sin statistik. Statistikcentralen är den centrala statistikmyndigheten och producerar tre fjärdedelar av den officiella statistiken. Det finns ytterligare tre statistikmyndigheter samt ett 15-tal andra myndigheter som producerar officiell statistik. Insamling och sammanställning av statistik regleras i statistiklagen.

Ledning: Under direktionen leds verksamheten av en generaldirektör. Avdelningarna ligger direkt under generaldirektören.

Organisation: Verksamheten är indelad i nio avdelningar varav sex ämnesavdelningar: individstatistik, välfärdstatistik, priser och löner, företagsstrukturer, företagskonjunkturer samt ekonomisk statistik. Därutöver finns ett antal stabsenheter samt ett vetenskapligt råd.

Finansiering: *Statistikcentralens* verksamhet finansieras med statliga budgetmedel och avgiftsbelagd verksamhet. År 2001 uppgick den totala finansieringen till EUR 49,2 miljoner. Nära 20 procent av kostnaderna täcktes av den avgiftsbelagda verksamheten. Kostnaderna för den officiella statistiken uppgår till ca EUR 64.

Prispolicy: Fri tillgång till databasen StatFin via Internet med statistik-källor, internationell statistik samt drygt 220 tabeller med statistik på olika områden. Övriga databaser är avgiftsbelagda.

Personal: *Statistikcentralen* har ca 1 100 anställda, varav 230 intervjuare. Drygt hälften av personalen har högskoleexamen.

4.5 Norge

Norge har ett mycket centraliserat statistiksystem, där *Statistisk sentralbyrå* (SSB) svarar för den helt övervägande delen av den officiella statistiken. SSB gör även beräkningarna av de offentliga finanserna och står för omräkningen från de institutionella räkenskaperna till realräkenskaperna. SSB har också ansvaret för statistiken över utrikeshandeln, inklusive tjänster. Man arbetar en hel del med analyser och prognoser. Varje kvartal presenteras t.ex. en prognos över den ekonomiska utvecklingen.

SSB har 1 040 anställda (inklusive 170 intervjuare). Den officiella statistiken sysselsätter totalt 990 personer i Norge.

Den ekonomiska statistiken

Det finns fyra ämnesavdelningar på SSB. Avdelningen för ekonomisk statistik omfattar NR, miljöstatistik, energi- och industristatistik, ekonomiska indikatorer, offentliga finanser och kreditmarknadsstatistik, arbetsmarknadsstatistik samt utrikeshandel.

Framväxten av IT-statistik har en liknande utveckling i de nordiska länderna, vilket syns i att man tagit fram gemensamma publikationer. Man har liknande problem som i Sverige när det gäller för grova näringsgrensdefinitioner och telekomindustrin (interna leveranser och avsaknaden av prisindex). SSB publicerar IT-statistik på årsbasis och har planer på att börja publicera kvartalsvis.

Tjänsteprisindex finns för arkitekter och byggteknisk konsultverksamhet där man parallellt tagit fram ett outputprisindex och ett inputprisindex. Outputprisindex har högre förklaringsgrad, men är instabilt och ger en prisutveckling som branschen inte känner igen. Med hänsyn till uppgiftslämnarbördan valde man inputprisindex. Efter att uppgiftslämnarplikt infördes ökade svarsfrekvensen betydligt. Utvecklingsarbetet för tekniska konsulter, databehandling och reklambranschen har inte kommit så långt.

Snabbheten i statistiken upplever inte SSB som något problem. Merparten av den ekonomiska korttidsstatistiken publiceras efter 5–6 veckor, t.ex. industriproduktionen. KPI och PPI kommer ännu snabbare, ca 2–3 veckor efter månadens slut. Priserna mäts i mitten av referensmånaden. Situationen är sämre när det gäller tjänstnäringarna. Korttidsstatistik saknas i stor utsträckning, t.ex. för telebranschen, och existerande statistik har längre eftersläpning.

Detaljhandelsstatistiken utnyttjar momsstatistiken, men för vissa tjänster finns inte momsplikt. Momsinbetalningarna sker varannan månad och efter sex månader får NR tillgång till statistiken. Detaljhandelsindex kommer efter drygt tre veckor och justeras senare med hjälp av momsstatistiken. Det beräknas också ett månatligt index över hushållens totala konsumtion.

Kvartalsvisa nationalräkenskaper publiceras 7–8 veckor efter kvartalets slut. Det finns inga starka krav på uppsnabbning av statistiken. Ökad osäkerhet, ökat resursbehov och en ökad uppgiftslämnarbräda bidrar också till att man inte prioriterar en uppsnabbning av kvartals-NR.

Vid forskningsavdelningen arbetar 75 personer, varav 5 med makroprognoser. Varje kvartal presenteras en prognos över den ekonomiska utvecklingen i Norge. Forskningsavdelningen har allt mer arbetat med prognosberäkningar och allt mindre med analyser av NR och dess primärstatistik. Forskningsavdelningen gör säsongrensningen, men den skall läggas över på NR i framtiden.

Nationalräkenskaperna

Nätverket kring det nationalekonomiska systemet är noga planlagt. Inför varje kvartalspublicering hålls schemalagda möten med de sektioner som lämnar primärstatistik. Man träffar också forskningsavdelningen. En vecka före publicering träffas NR, alla berörda sektioner samt SSB:s verksledning för att gå igenom utfallet i NR jämfört med primärstatistiken. NR har också seminarier för t.ex. avstämningsproblem.

Års- och kvartalsberäkningarna görs i separata system och med en särskild ansvarig för kvartals-NR. Kvartalsberäkningarna är automatiserade och nya körningar tar bara några minuter. Färdiga modeller kan uppskatta kvartal på basis av preliminära uppgifter. Kvartals-NR kommer 7–8 veckor efter referensperioden. Dokumentation över beräkningsrutinerna publicerades i slutet av 90-talet.

Årsvisa NR kommer i fyra versioner varav den sista är mest detaljerad. Den utgår från strukturstatistiken där man deflaterar värden i löpande priser. Den preliminära statistiken utgår i högre grad från volymindikatorer. Under 2002 genomfördes en omfattande revidering av NR tillbaka till 1990. BNP justerades uppåt med ca 0,6 procentenheter i genomsnitt per år 1995–1999, huvudsakligen beroende på tjänstenäringarna.

SSB förlitar sig mest på produktionssidan vid avstämningen. För nivå-tal är osäkerheten störst vad gäller hushållens konsumtion och lager. Hushållsbudgetundersökningarna har för litet urval och är inte tillräckligt detaljerad. Lagerstatistik saknas, vilket har bidragit till att restposten har blivit så stor som 2 procentenheter av BNP.

Man tar inte fram någon BNP-indikator. Det finns tekniska möjligheter, men man tror inte på resultaten. Norge är en liten ekonomi och mycket beroende av oljan som är väderberoende. Det finns dock bra månadsstatistik som underlag för bedömningar.

Sektorsräkenskaper görs årligen och skall från 2002/2003 även göras för kvartal. Ny datainsamling skall även ge underlag för sektorsräkenskaper för företag. NR har separata publikationer för sektor- och realräkenskaper. På webbplatsen ligger kvartals-NR och sektorsräkenskaper från 1978 och reala räkenskaper från 1970. NR har en egen databas som kunder får abonnera på med bl.a. tidsserier med valfritt referensår och diagram.

Tillgångs- och användningstabellerna (SUT) täcker 1 200 produkter och 180 branscher. Industrins insatsstruktur undersöks vart fjärde år. För tjänstesektorn kommer uppgifterna via skattemyndigheten samt från en särskild undersökning som SSB genomför. Handelsmarginaler för partihandeln och detaljhandeln undersöktes 1998 respektive 1996. SUT är utgångspunkt för att konstruera input-output-tabeller (I/O-tabeller). I/O-tabeller produceras årligen som en integrerad del av NR. I/O-tabellerna är kvadratiska med antagandet att det är samma marknadsandelar på tillgångssidan i varje användningskategori.

Tidsserier över kapitalstockar finns från 1970 för 180 branscher. Norge använder den s.k. PIM-metoden som flera andra länder också använder. Uppgifter om avskrivningstider hämtas delvis från t.ex. Sverige, Danmark, USA och Kanada. 1995 gick man över från linjär avskrivning till geometrisk metod för avskrivningar, enligt internationella rekommendationer.

Övriga frågor

Produktiviteten antas vara 0,5 per år inom varje enskild del av den offentliga sektorn, utom inom försvaret där den antas vara noll. Det bygger på en äldre empirisk studie. Produktionsvärdet för offentlig sektor deflateras med prisindex för insatsfaktorer. Lönekostnaderna korrigeras för antagandet om produktivitetsökningen på 0,5

procent. SSB skall nu pröva att ta fram vissa indikatorer på produktionsvolym inom hälso- och sjukvård samt eventuellt även inom utbildningsområdet.

SSB ansvarar för all sjuk- och hälsostatistik i Norge. Uppgifter samlas in från hälso- och sjukvårdens egna register enligt systemet KOSTRA (omfattar även kommunerna). Det är inte några problem att rapportera till OECD och *System of Health Accounts*.

Arbetet med att ta fram producentprisindex ligger utspritt på respektive ämnesenhet. Totalt PPI görs på NR. För industrin finns tre index: producentprisindex, prisindex för inhemsk tillgång samt varuindex för industrivaror. PPI får inte revideras och därför har man utarbetat en analysserie (varuindex för industrivaror), som finns tillbakaräknad till 1995. Referensperiod är den 15 i varje månad. Priset som samlas in är det som den senaste kunden fick. Priset rapporteras i norska kronor och med valfri valutakursomräkning. En halv till en årsperson sysslar med företagskontakter.

SSB gör kvartalsvisa arbetskraftsundersökningar (AKU) och årsvisa registerundersökningar. I registerstatistiken skall yrke och avtalad arbetstid ingå från 2001. Faktisk arbetstid som efterfrågas av NR saknas dock. Lönestatistiken är årlig. Dessutom finns kvartalsvis löneindex, arbetskraftskostnader vart fjärde år och lönesummor från arbetsgivaren. Uppgifter om optioner hämtas inte in, men begränsad information (antal tilldelade per år) kommer från Skattemyndigheten. Prestationsknuten bonus ingår sedan länge på kvartal och år.

Näringsgrenskodningen av nya företag görs av SSB. En vanlig felorsak är att verksamheten ändras när arbetet kommit igång på allvar. E-handelsföretagen finns med i registren, dessvärre ofta i fel bransch. Förändrad branschklassificering fångas upp med en årlig blankett till alla företag med fler än ett arbetsställe och till alla företag med fler än fem anställda.

SSB har normalt reella nedskärningar om 2–2,5 procent per år. Genom att hänvisa till rationaliseringar (7 procent 2000) kan SSB starta undersökningar utan att ha fått direkt finansiering för dem. I alla uppdragsöverenskommelser står att SSB har rätt att publicera resultaten som officiell statistik.

SSB lägger ut allt som publiceras på webbplatsen. Det innebär att det finns mer på webbplatsen än som papperspublikationer. Webbplatsen har mellan 2 och 3 miljoner hits per månad. Utbyggnaden av databaser har nyligen påbörjats. Totalt kommer drygt 800 pressmeddelanden om året. Kunderna kan abonnera på nyheter per e-

post. Presskonferenser har man egentligen bara för kvartalsräkenskaper och konjunkturtendenserna som presenteras av forskningsavdelningen och generaldirektören varje kvartal.

Statistiksystemet i Norge

Grundläggande data 2001: Befolkning: 4,5 miljoner, BNP: USD 163,7 miljoner.

Chef för Statistisk Sentralbyrå (SSB): *Administrerende direktør* Svein Longva.

Historia: Första folkräkningen ägde rum 1769 och 1876 blev SSB en egen institution.

Karaktäristika: Norge har ett centraliserat statistiksystem som till stor del baseras på administrativa register. Det finns en forskningsavdelning och nära samarbete mellan NR och prognoser.

Ansvarsfördelning: SSB är en oberoende myndighet under Finansdepartementet. Budget och allmänna ramar bestäms av Stortinget. Statistiklagen från 1989 specificerar SSB:s rättigheter och ansvar

Ledning: En styrelse med sju medlemmar (och fem ersättare) och den *Administrerende direktøren* träffas sex gånger om året för att diskutera och besluta om strategier, budget, årliga arbetsplaner och rapporter. Styrelsen har också en allmän tillsynsroll. Utifrån styrelsens beslut har *Administrerende direktør* har ansvaret för driften och hur arbetet skall utföras. Ledningsgruppens sex medlemmar träffas varje vecka.

Organisation: Det finns fyra avdelningar: ekonomi, näringar, sociala förhållanden och en forskningsavdelning som är indelade i sektioner. Det finns fem centrala staber: spridning, IT, statistiska metoder, internationell konsultverksamhet och administration.

Finansiering: Intäkterna för SSB uppgår till ca NOK 425 miljoner varav 25 procent uppdrag. Kostnaderna för den officiella statistiken uppgår till NOK 400 miljoner.

Prispolicy: Faktiska kostnader för skräddarsydda produkter, marginalkostnad för spridning av officiell statistik, gratis via Internet.

Personal: SSB har ca 1 040 anställda i Oslo och Kongsvinger varav 170 intervjuare. Mer än 55 procent har högre utbildning. Den officiella statistiken omfattar ca 990 anställda.

4.6 Frankrike

Den officiella statistiken i Frankrike produceras av en lång rad olika organisationer: departement, myndigheter och även privata organisationer. Den dominerande producenten är den franska statistikbyrån l'Institut National de la Statistique et des Études Économiques (INSEE), som står för ca 70 % av statistiken (mätt i antalet anställda). INSEE är en del av det franska Ekonomi- och Finansdepartementet. Statistiksystemet hålls ihop av en stark institutionell och teknisk samordning som utövas av INSEE och ett nationellt statistikråd, CNIS (Conseil National de l'Information Statistique). INSEE's verksamhet finansieras i huvudsak via statsbudgeten. Mindre än 10 % finansieras via uppdrag.

Inom avdelningen för Ekonomiska studier, prognoser och nationalräkenskaper finns en enhet som arbetar med analyser och prognoser. Prognoserna sträcker sig 6 månader framåt i tiden och görs fyra gånger om året. Man tar fram data för Euroområdet totalt samt f.n. separat för Frankrike, Tyskland, Italien och snart Spanien. INSEE har också en särskild avdelning som omfattar forskning samt utbildning på akademisk nivå vid två skolor.

Det franska statistiksystemet har totalt ca 9 200 anställda. INSEE har 6 400 anställda varav merparten finns i de 24 regionala kontoren.

Den ekonomiska statistiken

Inom INSEE tas den ekonomiska statistiken fram i huvudsak inom tre avdelningar. Avdelningen för företagsstatistik producerar struktur- och konjunkturstatistik, PPI för industrin samt tjänsteprisindex. Vid avdelningen för social och demografisk statistik produceras också KPI och arbetsmarknadsstatistik. Avdelningen för ekonomiska studier, prognoser och nationalräkenskaper ansvarar för nationalräkenskaper, analys och prognoser.

Viktigt underlag produceras emellertid utanför INSEE. Tullen ansvarar för utrikeshandeln med varor, centralbanken producerar betalningsbalans och finansräkenskaper, olika departement tar fram statistik för bl.a. offentliga finanser, industriproduktion och arbetsmarknad. Dessutom hämtas statistik från branschorganisationer och andra privata producenter. INSEE är således beroende av många externa producenter.

Underlag för IT-statistik insamlas dels löpande, bl.a. i den årliga företagsstatistiken, dels via ad hoc-undersökningar. I företagsstatistiken ingår sedan 2002 bl.a. frågor om företagets försäljning via Internet. Man planerar att lägga in frågor om mjukvaruinvesteringar. Särskilda undersökningar om IT-användning i företagen m.m. görs bl.a. i samarbete med Eurostat och OECD.

Utvecklingen av tjänsteprisindex pågår sedan början av 1990-talet. Hittills har man tagit fram index för sex områden som täcker 25 % av tjänstesektorn. Med ett undantag tar man fram indexerna kvartalsvis. Utvecklingsarbetet görs av 9 personer och man avser att öka resurserna. Man räknar med att det tar ca 2,5 år innan ett nytt index kan publiceras. Utvecklingstiden är ca 1 år och därefter vill man ha 6 kvartal beräknade innan publiceringen kan starta.

Uppsnabbning av statistiken är inte en stor fråga i Frankrike. Man avser dock att arbeta med denna fråga i ett EMU-perspektiv. Den splittrade bilden när det gäller ansvaret för statistikinsamlingen försvårar en uppsnabbning. Ett särskilt problem är att grunddata ibland inhämtas från privata arbetsgivare- och branschorganisationer och en uppsnabbning kan kräva att statistiken i stället samlas in direkt från företagen av INSEE.

Nationalräkenskaperna

Nationalräkenskaperna produceras inom ramen för ett decentraliserat system. INSEE samordnar, svarar för definitioner, metoder m.m. och tar fram räkenskaper för företagssektor/näringslivet. En annan avdelning inom Finansdepartementet tar fram räkenskaper för den offentliga sektorn. Centralbanken tar fram finansiella räkenskaper och betalningsbalansen. Hushållssektorn är en residual. Sammanlagt arbetar ca 200 personer med nationalräkenskaperna varav ca 115 i INSEE. Enheten för nationalräkenskaper sysselsätter 70 personer. Resterande arbetar i företagsstatistiken med tillgångs- och användningstabeller, avstämningar m.m.

Vid enheten för nationalräkenskaper sammanställs års- och kvartalsräkenskaper i två skilda system där kvartalsberäkningarna i hög grad är modellbaserade.

Årsräkenskaperna kommer i tre versioner. Den första preliminära versionen publiceras i slutet av april efterföljande år, de två följande versionerna publiceras ett resp. två år senare. Det första utfallet baseras på korttidsindikatorer, kvartalsvisa momsdata och

andra administrativa källor m.m. Inför den definitiva redovisningen finns fullständig information från skattemyndigheterna tillgänglig. Årsräkenskaperna bygger på tre skilda beräkningar av BNP, dvs. från produktions-, användnings- och inkomstsidan. De tre beräkningarna görs samtidigt och balanseras i en typ av input-output-matris. Man använder kedjeindex.

Kvartalsräkenskaperna publiceras i en första version efter 55 dagar, försörjningsbalansen i fasta och löpande priser. En detaljerad version med institutionella konton kommer efter 90 dagar. Kvartalsräkenskaperna beräknas i ett eget modellbaserat system som är skilt från årsräkenskaperna. Man använder tillgängliga korttidsindikatorer samt annan statistik och information. För saknade indikatorer används ARIMA-prognoser. Lagerstatistik saknas och lagerposten utgör en residual som används för att balansera tillgång och användning. Kvartalsstatistiken anpassas löpande till årsstatistiken med hjälp av ekonometriska modeller för att nå konsistens. Det historiska sambandet mellan kvartals- och årsutvecklingen för en variabel antas gälla även för beräkningsperioden. Ett problem med detta förfaringsätt är att kvartalsberäkningarna kan missa vändpunkterna i konjunkturen. Denna fråga analyseras.

Statistiken publiceras på nivån 40 produktgrupper årligen med tre års eftersläpning. Användare kan beställa mer detaljerad information. Det finns tidsserier från 1978. I det franska systemet saknas information om arbetsställen och deras insatsförbrukning. Det saknas också heltäckande information om insatsförbrukningen per produkt. I stället används information om hela företagets verksamhet samt om försäljningen m.m. för att få fram en traditionell input-output-tabell.

Svårigheten med beräkningarna anses vara att bedöma livslängder för olika kapitalobjekt. Livslängdsantagandena skiljer sig mellan länder och det är svårt att avgöra om man kan anta samma livslängder som i vissa andra länder. I Frankrike samlas information vart femte år om värdet på bostäder, men för övrigt saknas direkt information om avskrivningstakter för kapitalobjekt.

Revideringarna i statistiken har varit relativt begränsade jämfört med andra länder. En förklaring kan vara den anpassning som löpande görs av kvartalsstatistiken till årsberäkningarna för föregående år.

Kvartalsräkenskaperna publiceras dagkorrigerade och säsongrensade. Beräkningarna utgår från ett basår, f.n. 1995, till skillnad från årsräkenskaperna som använder kedjeindex. Detta ger mindre skill-

nader i tillväxttakten. Tidsserier finns från 1978. 15 personer arbetar med kvartalsräkenskaperna.

Övriga frågor

INSEE räknar fram förändringstal för den s.k. arbetsproduktiviteten, dvs. förädlingsvärdet per arbetad timme eller per sysselsatt. Resultaten anses emellertid osäkra, eftersom det är svårt att mäta antalet arbetade timmar och även antalet sysselsatta. Därför läggs inte fokus på dessa tal i någon publikation. Användare kan ändå få tillgång till tidsserier över produktivitetens utvecklingen. För övrigt har vissa produktivitetsstudier genomförts vid avdelningen för ekonomiska studier.

När det gäller att beräkna svart ekonomi använder INSEE fasta vikter för skilda sektorer för att korrigera för undertäckningen av de svarta inkomsterna i nationalräkenskaperna. De utgår från ett s.k. benchmarkår, där vikterna bygger på "expertbedömningar", eller särskilda studier. Exempelvis har vissa företag undersökts om deras egna uppskattningar av undertäckningen. INSEE räknar med att ca fyra procent av BNP utgör svart produktion.

Det finns ett begränsat intresse för regionala räkenskaper, främst för att Frankrike är utpräglat centralstyrt. Viss statistik bryts emellertid ned på 20 regioner, exempelvis för privat konsumtion samt förädlingsvärden.

Vid INSEE arbetar man med tre huvudundersökningar som gäller hushållens inkomster. Den viktigaste är en urvalsundersökning av deklarerade inkomster som ger underlag för fattigdomsstudier och jämförelser med disponibel inkomst i nationalräkenskaperna. Det hushållsbegrepp som används är ett slags kosthushåll. Som konsumtionsenhetsskala används OECD-skalan men man ser behovet av en nationell skala som bättre speglar utgiftsmönstret i Frankrike.

Statistiksystemet i Frankrike

Grundläggande data 2001: Befolkning: 59,2 miljoner, BNP: USD 1 309,8 miljarder.

Chef för l'Institute National de la Statistique et des Études Économiques (INSEE): Generaldirektör Paul Champsaur.

Historia: Den första befolkningsräkningen gjordes 1772, INSEE grundades 1946.

Karaktäristika: Det franska statistiksystemet består av ett stort antal producenter. Även privata organisationer producerar underlag för den officiella statistiken. En stark institutionell och teknisk samordning utövas av INSEE och CNIS (*Conseil National de l'Information Statistique*).

Ansvarsfördelning: INSEE är en självständig del av Ekonomi- och Finansdepartementet. Generaldirektören utnämns av regeringen och kan inte avskedas. De sju avdelningscheferna utses av departementschefen. Verksamheten regleras i statistiklagen från 1951.

Ledning: Det finns ingen styrelse eftersom INSEE är en del av departementet. Generaldirektören leder verksamheten och bildar tillsammans med de sju avdelningscheferna en ledningsgrupp.

Organisation: Under Generaldirektören sorterar sju avdelningar: Generalsekretariatet med budget; Personal och IT; Samordning och internationella relationer; Företagsstatistik; Social och demografisk statistik inkl. KPI och arbetsmarknad; Ekonomiska studier; prognoser och nationalräkenskaper; Publicering och regional statistik; samt Forskning och egna skolor. INSEE har 24 regionala kontor.

Finansiering: Budgeten för INSEE är EUR 348 miljoner. Uppdragsverksamheten utgör mindre än 10 %. Kostnaderna för hela statistiksystemet uppgår till ca EUR 497 miljoner.

Personal: Det franska statistiksystemet har totalt ca 9 200 anställda, varav 6 400 i INSEE och 2 800 i andra departement. INSEE har 2 000 anställda vid huvudkontoret i Paris och 4 400 i den regionala organisationen.

4.7 Storbritannien

Statistikproduktionen i Storbritannien samordnas av *The Office for National Statistics* (ONS) som också producerar en väsentlig andel av *National Statistics*(NS). Statistik som produceras utanför ONS, är exempelvis utbildnings-, jordbruks- och utrikeshandelsstatistik.

Inom avdelning för ekonomisk statistik bildades 1995 *The Economic Analysis & Satellite Accounts Division*. Den har ett övergripande ansvar för tolkning och analys av statistiken. Vid divisionen arbetar ett tjugotal ekonomer med hög akademisk kompetens. Genom att bevaka förändrade behov av ekonomisk statistik initierar ekonomerna nya projekt, som syftar till att möta behoven och därmed förbättra statistiken. Divisionen verkar också för att förbättra den externa informationen om produktionsmetoder, osäkerhetsintervall, revideringar m.m.

ONS har totalt ca 4 000 anställda som arbetar med statistikproduktion. Därutöver arbetar ca 600 med folkbokföring. Hela statistiksystemet har ca 6 100 anställda. Det är i förhållande till folkmängden lägst bland de studerade länderna.

Den ekonomiska statistiken

Under avdelningen för ekonomisk statistik ligger tre undergrupper: *Prices & Business Group*, *National Accounts Group* samt *Economic Analysis & Satellite Accounts*. Totalt arbetar omkring 1 200 personer vid avdelningen.

Inom prisstatistiken arbetar 15 personer med att utveckla tjänsteprisindex (TPI). Parallellt arbetar 17 personer med att vidareutveckla den relativt nya månadsindikatorn för tjänstesektorn. Målsättningen är att täcka in både privat och offentlig tjänstesektor med tjänsteprisindex i slutet av 2005, för att därigenom kunna förbättra kvaliteten på volymberäkningarna för tjänsteproduktionen. Hittills finns prisindex för ca hälften av den privata tjänstesektorn. Nu använder nationalräkenskaperna åtta av de indexar som tagits fram inom projektet. Normalt tar det två till tre år för att få fram ett nytt prisindex som kan publiceras. Både det nya tjänsteproduktionsindexet samt nya tjänsteprisindex publicerades för första gången 2000.

En stor del av IT-statistiken tas fram inom enheten för ekonomisk analys. Den har startat flera projekt på området med inrikt-

ning på att mäta den s.k. nya ekonomin. Hit hör att mäta och analysera effekterna av IT-användning på ekonomin, såsom effekter på priser, real BNP-tillväxt, investeringar och kapitalstockar, företag och hushåll. Enheten har bl.a. tagit initiativ till ny datainsamling om elektronisk handel för att mäta effekterna av e-handeln på företagens utveckling. De senaste två åren har ONS även undersökt företagens kvartalsvisa utgifter för mjukvaror och övriga IT-produkter. En uppdelning av maskininvesteringarna på datorer och övrigt ingår. ONS använder också en stor del redan befintlig statistik för att mäta påverkan på ekonomin av IT-användningen.

Vad gäller uppsnabbning har Storbritannien redan relativt snabb ekonomisk statistik. Exempelvis publiceras ett första utfall för de kvartalsvisa BNP med endast ca en månads eftersläpning. Beräkningarna bygger på relativt snabba korttidsindikatorer, både för industrin och för tjänstesektorn. Månadsindikatorn för produktionsvolymen i privat tjänstesektor, som tagits fram sedan år 2000, är delvis ett led i uppsnabbningen av nationalräkenskaperna. Den är också ett led i arbetet med att täcka in tjänstesektorn bättre i den ekonomiska statistiken.

Nationalräkenskaper

Vid nationalräkenskaperna arbetar omkring 200 personer totalt, varav 85 personer med beräkningarna av nationalräkenskaper och övriga med betalningsbalansstatistik, finansräkenskaper, korttidsindikatorer samt systemutveckling. 35 personer arbetar med input-output-tabeller och sammanvägningar av BNP från produktionsrespektive utgifts- och inkomstsidan, 50 med beräkningar av BNP från utgifts- och inkomstsidan, 40 med betalningsbalansen, 40 med korttidsindikatorer samt 30 med programmering, databashantering etc.

Man skiljer mellan "*datasuppliers*" och "*compilers*" å ena sidan och "*co-ordinators*" å den andra. De senare har kunskap om de olika underlagen (*expenditure/income/output*) och hur de bäst stäms av mot varandra. Det hålls särskilda s.k. *balancing meetings* med dem som ställer samman statistiken och även med ekonomerna från analysdivisionen inom den ekonomiska avdelningen.

Kvartalsserier för huvudaggregat för BNP finns från 1970, med 1995 som basår. En övergång till kedjeindex i nationalräkenskaperna görs under 2002. Det kommer att kräva nya insatser för att få

fram långa tidsserier. Årserier finns nu från och med 1948, vilka togs fram under 2001.

Input-output-tabeller tas fram vid *The National Accounts Co-ordination Division*, som består av 35 personer. Tabellerna tas endast fram i löpande priser och för 123 produktgrupper. Input-output-tabellerna, eller rättare de s.k. tillgångs- och användningstabellerna som bygger på input-output-matriser, används alltså ännu inte i de löpande kvartalsberäkningarna av BNP. Ett forskningsprojekt för att beräkna input-output-tabeller i fasta priser har pågått under de senaste sex åren. Målsättningen är att i framtiden integrera tillgångs- och användningstabeller i det löpande arbetet med att beräkna BNP realt.

Vid enheten för ekonomisk analys arbetar två till fyra personer med att utveckla kapitalstocksberäkningarna. ONS använder *Perpetual Inventory Method* (PIM) och linjärt avskrivningsmönster. De studerar även möjligheten till samt effekter av att använda ett geometriskt avskrivningsförlopp. ONS har utvecklat en egen modell för att korrigera för att stora delar av kapitalstocken skrotas under djupa lågkonjunkturer. Ekonomerna vid ONS anser att det dessutom med PIM är svårt att fånga upp snabb teknisk utveckling och ersättning av kapital, vilket ställer ökade krav på snabbare uppdateringar av avskrivningstakter. Som underlag för kapitalstocksberäkningarna har ONS genomfört en pilotundersökning om existerande kapitalstockar samt byggt upp ett dataregister över företags kapitaltillgångar.

Information om revideringspolicyn finns i månadsrapporten *Economic Trends*. Tre olika uppskattningar av BNP görs för varje kvartal. Den första kommer redan fyra veckor efter det senaste kvartalet och baseras huvudsakligen på korttidsindikatorerna för produktionen inom industrin och tjänstesektorn. Den andra kommer efter 57 dagar och baseras på information för två månader om utgifter och inkomster. En avvägning mot produktionssidan görs då också. Den tredje uppskattningen, som baseras på mer fullständig statistik, bl.a. sektorräkenskaperna, kommer efter 90 dagar. Dessutom görs revideringar av år t-1 samt t-2. Vidare kommer den årliga uppdateringen av tillgångs- och användningstabellerna, inklusive input-output-tabeller, i juni för år t-2.

Det finns även en policy för hur stora revideringarna får vara. Den introducerades på 1990-talet. En regel är att estimeringarna för det innevarande året inte får variera för kraftigt. Det finns "revision size targets" för olika delar av BNP. Ett exempel är att revideringar-

na för BNP-tillväxten för ett år bör understiga sex tiondelar under en treårsperiod efter det år som avses. En gång om året publiceras en artikel i *Economic Trends* om revideringarna, i vilken det ingår en uppskattning av om det funnits en bias i de första preliminära utfallen.

Övriga frågor

ONS beräknar arbetsproduktiviteten både per timme och per sysselsatt. Produktivitetstal per månad publiceras för den privata sektorn och kvartalsvis för hela ekonomin. Produktivitetstalen publiceras separat, men i nära anslutning till publiceringen av nationalräkenskaperna. Det finns en "*productivity section*" på hemsidan för den officiella statistiken.

Sedan 1995 har ONS arbetat med att få fram volymmått för produktion inom offentlig sektor. Det finns en styrgrupp med representanter från Finansdepartementet, nationalräkenskaperna samt ekonomer från analysdivisionen för att diskutera utvecklingsarbetet. I takt med att indikatorer av tillfredsställande kvalitet tas fram tas de in i nationalräkenskaperna. Det gjordes för första gången 1998. Nu baseras ca 60 procent av den offentliga sektorn (statliga och kommunala myndigheter exklusive statliga företag) i nationalräkenskaperna på nya volymläsningsberäkningar. Nya indikatorer för ytterligare tio procent av offentlig sektor är nu under utveckling. Nu tar ONS även fram ett index för statlig produktivitet utveckling. Det kommer att publiceras för första gången i maj 2002, som "*experimental serie*" och skall därefter publiceras en gång per år.

ONS driver vidare ett projekt för att bygga upp hälsoräkenskaper enligt OECD:s riktlinjer. Arbetet övervakas av en styrgrupp med representanter för ONS, departement, hälsovårdsmyndigheter och forskningsvärlden. Inom ONS bedrivs arbetet som ett tvärprojekt och involverar personal från både den ekonomiska och den sociala statistiken.

Statistikinsamlingen på det ekonomiska området är koncentrerad till kontoret i Newport. Där sker statistikinsamlingen både för den kortperiodiska statistiken och den årliga strukturstatistiken i en rationell miljö. Även om svarsprocenten för företagsstatistiken är hög, 80–90 procent, finns vissa problem med att få in uppgifter särskilt från stora företag. ONS har därför skapat en särskild grupp på sex till åtta personer, ett s.k. *business profile team*, som skall ha

närmare kontakter direkt med företagen och lösa problem tillsammans med uppgiftslämnarna.

ONS ökar nu personalstyrkan inom metodavdelningen till följd av ambitionen att genomföra helhetslösningar för ONS vad gäller informations- och databassystem, klassificeringar, analysredskap, metoder m.m. En övergripande målsättning är att öka konsistens och jämförbarhet mellan olika statistikprodukter. Det gäller även säsongrensningmetod och behandlingen av tidsserier över huvud taget. Det skall finnas metoder som skall vara standard inom samtliga statistikområden.

Under de senaste åren har ONS satsat särskilt mycket på att i huvudsak sprida statistik och publikationer gratis via Internet. Månadspublicationen *Economic Trends* sprids exempelvis huvudsakligen från webbplatsen. Den omfattande spridningen via Internet har lett till att det externa intresset för presskonferenser i samband med publiceringar minskat. Antalet tryckta publikationer har också minskat.

Statistiksystemet i Storbritannien

Grundläggande data 2001: Befolkning: 59,8 miljoner, BNP: USD 1 424,1 miljarder.

Chef för Office for National Statistics (ONS): *National Statistician* Len Cook.

Historia: ONS bildades 1996 genom en sammanslagning av *Central Statistics Office (CSO)*, som i huvudsak ansvarade för den ekonomiska statistiken, och *Office of Population, Censuses and Surveys (OPCS)*, som ansvarade för den sociala statistiken.

Karaktäristika: I juni 2000 etablerades begreppet National Statistics (NS), som är ett samlingsnamn för den officiella statistiken. ONS är den viktigaste producenten av den nationella statistiken och har samordningsansvaret för NS. Viss statistik produceras utanför ONS, exempelvis utbildnings-, jordbruks- och utrikeshandelsstatistik. Inom ONS finns även *the General Register Office for England and Wales*, som har hand folkbokföringen.

Ansvarsfördelning: Ansvaret för NS vad gäller kvalitet och standard ligger hos *the National Statistician*. Ansvaret för produktionen av den nationella statistiken ligger hos *Government Statistical Service*. I juni 2000 bildades även en statistikkommision, som är ett oberoende och rådgivande organ till regeringen i frågor om den nationella statistiken.

Ledning: ONS leds av *National Statistician*.

Organisation: Statistikproduktionen är uppdelad på dels den ekonomiska, dels den sociala statistiken. Datainsamling, sammanställning och analys ligger integrerat inom varje ämnesområde. Den ekonomiska respektive sociala statistiken rapporterar vardera till varsin chef.

Finansiering: Kostnaderna för ONS:s statistikproduktion uppgick till GBP 87 miljoner 2000/01. Hela statistiksystemet kostar ca GBP 180 miljoner.

Prispolicy: Gratis spridning av publikationer via Internet. Databaserna är tillgängliga gratis från webbplatsen.

Personal: ONS har totalt ca 4 000 anställda för statistikproduktion. Hela statistiksystemet sysselsätter ca 6 100 personer.

4.8 Tyskland

Tyskland har ett decentraliserat statistiksystem med en samordnande myndighet, som producerar statistik för nationen Tyskland. Det tyska statistiska systemet består av den federala statistikmyndigheten *Statistisches Bundesamt* (Destatis), 16 delstatsmyndigheter samt ca 100 självständiga myndigheter på kommunnivå.

Den officiella statistiken utgörs i huvudsak av federal statistik. Det finns en allmän statistiklag samt särskilda lagar för varje enskild undersökning, vilka omfattar detaljerade bestämmelser om urvalsstorlek, periodicitet etc. Det finns mer än 100 sådana lagar. Varje förslag till ny undersökning måste godkännas av förbundsdagen.

Statistisches Bundesamt (SBA) ansvarar för metoder och tekniska lösningar för att få jämförbar statistik i Tyskland, sammanställer och publicerar federal statistik och ansvarar för det internationella samarbetet. Verksamheten är inriktad på att producera statistik. Man arbetar normalt inte med analyser och tar fram prognoser endast för befolkningsutvecklingen. Av den totala budgeten för Destatis utgörs ca 5 procent av uppdragsintäkter. All statistikinsamling (med några få undantag) sker på delstatsnivå.

Hela statistiksystemet har 9 000 anställda. Destatis har 2 700 anställda, 2 000 i Wiesbaden och 700 i Bonn. De 16 statistikmyndigheterna på delstatsnivå har sammanlagt 6 300 anställda.

Den ekonomiska statistiken

Destatis består av tio avdelningar. Den ekonomiska statistiken finns spridd på fem av dessa: nationalräkenskaper och sysselsättning; näringsstatistik, företagsregister och miljöräkenskaper; handel och transport; priser, löner, offentliga finanser och skatter; hälsa, miljö och tjänster.

När det gäller IT-statistik följer Tyskland det internationella utvecklingsarbetet. Man deltar t.ex. i Eurostats pilotstudier för insamling av IT-statistik bland hushåll och företag och avser att införa ny statistik på EU-nivå.

Tjänsteprisindex är ett tämligen outvecklat område i Tyskland. De som finns är de som passar väl ihop med KPI, som restaurang och hotell, samt för ITK-tjänster. För att bygga upp nya undersökningar krävs ny lagstiftning.

Den tyska korttidsstatistiken är genomgående snabb. Tyskland uppfyller helt kraven i *EMU Action Plan*. Nationalräkenskaperna presenteras ca 55 dagar efter kvartalsskifte och man avser att anpassa sig till de nya EU-kraven på en (begränsad) version efter 45 dagar. Bland övrig korttidsstatistik publiceras industriproduktionsindex 40 dagar och detaljhandeln 32 dagar efter månadens utgång.

Nationalräkenskaper

Nationalräkenskaperna tar fram års- och kvartalsräkenskaper, input-output-tabeller, kapitalstockar och produktivetsberäkningar.

Beräkningar för BNP görs utifrån användning och produktion. Vid avstämningen mellan användnings- och produktionssidan i de definitiva beräkningarna väljer NR normalt den som ger den högsta nivån, vilket normalt är användningssidan.

Regionala räkenskaper görs av statistikkontoren i delstaterna. Det görs huvudsakligen på årsbasis, även om några försöker med kvartalsräkenskaper. Eftersläpningen är ca 6 veckor. Miljöräkenskaper görs på en avdelning utanför NR.

Vid NR arbetar totalt ca 110 personer fördelade på fyra divisioner. Ca 50 stycken arbetar med löpande produktion av kvartals- och årsräkenskaper. Ca 30 stycken arbetar med inkomstfördelning, statens finanser och utrikeshandel. 25 stycken arbetar med input-output-tabeller och förmögenhetsräkenskaper samt 40 med sysselsättning. Ledningsgruppen består av fem personer. Ett fåtal arbetar med utveckling av ett socioekonomiskt system.

Tysklands kvartalsräkenskaper är relativt snabba och publiceras 55 dagar efter kvartalsskiftet. Målsättningen är att snabba upp till 45 dagar genom snabbare insamling och estimeringar av den tredje månaden med hjälp av ekonometriska modeller. Estimeringarna skall göras utifrån indikatorer från både produktions- och efterfrågesidan för att försöka hålla fast vid principen för hur beräkningarna brukar gå till.

Den första årsberäkningen publiceras omkring 15 dagar efter årsskiftet. Uppgifter om det fjärde kvartalet kommer i slutet av februari. Beräkningen görs på basis av god information för de tre första kvartalen samt preliminär och ofullständig snabbstatistik för fjärde kvartalet.

Revideringspolicyn är att revidera kvartal för innevarande år i samband med att ett nytt kvartal tas fram. Däremot hålls normalt

föregående kalenderår oförändrat. När sedan nya årsräkenskaper publiceras i augusti revideras också kvartalsräkenskaperna för alla år som är berörda. Revideringarna av årsutfallet är normalt små, 0,1–0,2 procentenheter på BNP.

Det finns tidsserier enligt ESA95 från 1970 på kvartal och år. Det gäller även sysselsättning. Tillbakaskrivningarna har delvis finansierats av Eurostat, särskilt från 1990 och bakåt. Samtliga inom års- och kvartalsräkenskaperna arbetar med revideringar bakåt. Det ger överblick, bl.a. över konsistensen mellan kvartals- och årsstatistiken.

Tillbakaskrivningar är tidskrävande och tar längre tid på vissa områden. Ibland krävs estimeringar och "kreativitet". Särskilt när det gäller att skriva tillbaka serier för relativt nya branscher och produkter. Ett exempel är produktion av mjukvaror som används i den egna produktionen.

Input-output-tabeller tas fram separat från års- och kvartalsberäkningarna med en viss eftersläpning. Resultaten från input-output-beräkningarna kan därför endast användas i BNP-beräkningarna vid revideringarna av nationalräkenskaperna vilket sker ungefär vart femte år. De symmetriska I/O-tabellerna publiceras nedbrutna på 70 produktgrupper. Tillgångs- och användningstabeller täcker 59 branscher och produktgrupper. I/O-tabeller enligt ESA95 har tagits fram för 1995 och 1997. Dessutom finns beräkningar för åren 1991–2000 i löpande och fasta priser (med 1995 som basår). Tilläggstabeller över privat konsumtion per produktgrupp samt export och import per produkt beräknas årligen. Information om handelsmarginaler beräknas från den årliga handelsstatistiken och företagsstatistiken. Drygt 20 personer arbetar med input-output-statistiken och deflaterer för nationalräkenskaperna.

Kapitalstocksberäkningar baseras på PIM med linjär avskrivning. De försöker ta hänsyn till särskilda händelser som påverkar den ekonomiska utvecklingen. Det saknas direkta undersökningar om kapitalstockar. Den huvudsakliga källan för beräkning av livslängder för olika kapitalobjekt är information från Finansdepartementet om skattemässiga regler. Livslängderna antas dock vara längre än vad som föreskrivs av skattemyndigheterna. Sju personer arbetar med kapitalstocksberäkningar.

Övriga frågor

Totalt arbetar 100 personer med prisindex, merparten med KPI. PPI-statistiken samlas huvudsakligen in av delstatskontoren. Destatis sköter beräkningar och publicering. Resultaten publiceras några dagar efter månadsskiftet. En KPI-skattning publiceras 6–7 dagar före månadens utgång baserad på resultatet för de sex största delstaterna. Hedoniska index används i KPI för datorer och planeras för bilar från 2003. En för KPI och PPI gemensam hedonisk modell för datorinstallation planeras.

Säsongrensning görs decentraliserat på Destatis med hjälp av X12 Arima. Man har ett gemensamt system med centralbanken, men själva utförandet görs på ämnesenheterna. NR gör även säsongrensning med hjälp av X12 Arima och en särskild metod som utvecklats av Destatis (BV4-metoden).

NR publicerar tidsserier över produktivetsutvecklingen, räknad som förädlingsvärdet per timme respektive per kapitalinsats, branschuppdelat. Man gör emellertid inte beräkningar av total faktorproduktivitet. Produktivitetstillväxten för den offentliga sektorn antas uppgå till 0,5 procent per år. Utöver den antagna produktivitetstillväxten kan det tillkomma effekter på produktiviteten av att personalstrukturen förändras. Det finns detaljerad statistik om yrkeskategorier kopplad till löneutvecklingen. Man är skeptisk till outputmetoder för att beräkna volymer och menar att det kommer att försvåra jämförbarheten mellan ländernas tillväxt.

Basinformation är gratis men standardprodukter (tryck och via Internet) är avgiftsbelagda. Man publicerar årligen 450-500 pressmeddelanden, 850 tryckta titlar och 6 000 CD-Rom. Pressmeddelanden skrivs av ämnessidan, men presstjänsten och generaldirektören är ansvariga för den slutliga utformningen. Nyhetsbyråerna (12–15 företag) får vissa pressmeddelanden (finansiella och ekonomiska indikatorer) en halvtimme före publicering. Mellan 10 och 20 presskonferenser hålls om året och de leds av generaldirektören. Efter publiceringen av de första årsberäkningarna hålls ett mer analyserande seminarium. En månadspublication (*Wirtschaft und Statistik*) innehåller bl.a. artiklar om revideringar, omläggningar, metoder, avstämningsproblem i NR och effekter av detta på samhället.

Statistiksystemet i Tyskland

Grundläggande data 2001: Befolkning: 82,3 miljoner, BNP: USD 1 846,1 miljarder.

Chef för Statistisches Bundesamt (Destatis): *Präsident* Johann Hahlen.

Historia: Tyska rikets statistikmyndighet etablerades 1872. Efter andra världskriget skapades federala statistikmyndigheter och regionala myndigheter i Öst- och Västtyskland. Efter återföreningen 1990 utvidgades det västtyska statistiska systemet till att omfatta hela Tyskland.

Karaktäristiska: Det tyska statistiksystemet präglas av samarbete och förhandlingar mellan regional och federal nivå. Korttidsstatistiken är relativt snabb. Det är svårt och tar lång tid att starta ny statistik, beroende på det legala systemet, som styr även hur enskilda undersökningar skall läggas upp.

Ansvarsfördelning: Den federala myndigheten, Destatis, svarar för metoder för att uppnå jämförbar statistik för hela Tyskland, publicering av federal statistik samt internationella kontakter. De regionala statistikkontoren svarar för insamling av statistiken och för implementering av den federala lagstiftningen. Förbundsdagen fattar beslut om nya undersökningar.

Ledning: Destatis leds av en *Präsident* och därunder finns en vize-präsident.

Organisation: Destatis är indelat i tio avdelningar, varav åtta är ämnesavdelningar. Under avdelningarna finns ett 40-tal enheter. Den ekonomiska statistiken är spridd över fem avdelningar.

Finansiering: Destatis har en budget på EUR 133 miljoner (2002), varav uppdragsintäkter utgör 5 procent. Hela statistiksystemet kostar ca EUR 500 miljoner.

Prispolicy: Basinformation är gratis Standardiserade produkter säljs till marknadspris.

Personal: Hela statistiksystemet omfattar ca 9 000 anställda, varav 2 700 på den federala nivån.

4.9 Nederländerna

Nederländerna har ett centraliserat statistiksystem där *Central Bureau of Statistics* (CBS) ansvarar till 95 procent för all officiell statistik. Endast fem procent av verksamheten utgör uppdrag. Den nederländska centralbanken har ansvaret för betalningsbalansstatistik och viss finansmarknadsstatistik.

CBS bedriver ingen egen prognosverksamhet. CBS har emellertid ett nära samarbete med det statliga konjunkturinstitutet CPB. Det görs en rad analyser vid statistikbyrån på olika områden, som också publiceras i en serie s.k. *Occasional papers*. Dessutom ger CBS ut en årlig rapport, som beskriver det föregående årets ekonomiska utveckling i Nederländerna.

CBS har ca 2 600 anställda i Voorburg och Herleen.

Den ekonomiska statistiken

Divisionen för makroekonomisk statistik och spridning sammanställer samt analyserar den ekonomiska statistiken. Nationalräkenskaper, ekonomisk korttidsstatistik, prisstatistik samt statistik för finansiella institutioner och statsfinanser ingår här. Totalt arbetar 400 personer vid divisionen.

Samtliga divisioner vid CBS har egna utvecklingsavdelningar. Divisionen för Makroekonomisk statistik och spridning har också en särskild avdelning för metod- och utvecklingsfrågor. Den ansvarar bl.a. för anpassningen till *EMU Action Plan*, utveckling av satelliträkenskaper samt utveckling av deflateringsmetoder.

Tjänsteprisindex (TPI) utvecklas inom prisstatistiken. Hittills finns TPI för biluthyrning samt transporter. TPI för arkitekt- samt juridiska tjänster är under utveckling. Målsättningen är att inom fem år ha TPI för ca 80 procent av den privata tjänstesektorn.

IT-statistiken har på senare tid fått en större tyngd inom CBS och har lyfts fram i "strategiprogrammet" för CBS. Statistikbyrån tog fram en ny publikation 2001, *The Digital Economy*, som beskriver företagens och hushållens IT-användning samt IT-sektorns betydelse för hela ekonomin. Innehållet baseras i huvudsak på nationalräkenskaperna.

CBS håller på att utveckla indikatorer utifrån nationalräkenskaperna samt satelliträkenskaperna för att kunna analysera "the know-

ledge intensity of industries" och effekter av "*knowledge investments*" på den ekonomiska tillväxten.

Vad gäller uppgifter om företagens investeringar i mjuk- respektive hårdvara hämtas de från en separat enkät, som vänder sig till IT-chefer. Det finns tidsserier från 1980-talet. CBS har alltså lång erfarenhet av att redovisa företagens IT-investeringar och de anser att svaren är tillförlitliga. En huvudförklaring är att enkäten vänder sig till IT-chefer och inte redovisningspersonal, menar CBS. En nackdel är att resultaten kommer relativt sent, dvs. de redovisas som årsdata och utfall för föregående år.

Vad gäller uppsnabbning har CBS som målsättning att kunna använda estimeringar, eller s.k. *now-casting*, i högre grad i framtiden. CBS har redan provat *now-casting* för att beräkna företagens investeringar i forskning och utveckling, men utan större framgång. De har dragit slutsatsen att *now-casts* ger för grova uppskattningar på just detta område.

I arbetet med uppsnabbningen ingår att identifiera vilka statistikområden som bör snabbas upp. Producentprisindex är ett sådant område, där CBS planerar att testa effekterna av att göra mätningar för en vecka i stället för ett månadsgenomsnitt. Andra sådana områden är kvartalsräkenskaper, *Labour Accounts* samt utrikeshandelsstatistiken.

Nationalräkenskaper

CBS har byggt upp ett integrerat system med konsistens mellan nationalräkenskaper (tillgångs- och användningstabeller samt sektorräkenskaper), *Social Accounts*, finansräkenskaper, miljöräkenskaper samt *Labour Accounts*. De senare integrerades 1995. Systemet är unikt i en internationell jämförelse. Då nationalräkenskaperna stäms av mellan tillgångs- och användningssidan används således även de övriga integrerade räkenskaperna i avstämningsprocessen. Det ses som en fördel i arbetet med konsistensprövningen eftersom de får fler möjligheter att testa konsistensen mot fler relevanta variabler. Det har resulterat, enligt CBS, i en ökad tillförlitlighet i nationalräkenskaperna och en mindre grad av revideringar. Att även inkludera sysselsättningsdata har resulterat i tillförlitligare mått på produktivitetens utvecklingen i ekonomin, enligt CBS.

Då det uppstått restposter mellan produktions- och användningssidan i beräkningarna av BNP är det vanligast att korrigeringar görs

på användningssidan. Efter att *Intrastat* infördes har uppgifterna om utrikeshandeln blivit mer osäkra, vilket medfört större korrigeringar av importen än tidigare. Utrikeshandeln med tjänster utgör också en stor osäkerhetsvariabel. Det görs i stället olika antaganden för användningssidan. Det saknas också prisindex för importen av tjänster. I stället används hemmamarknadspriser för motsvarande tjänster, vilket ger osäkra volymtal för tjänsteimporten.

CBS har arbetat systematiskt med input-output-statistik sedan 1950-talet. Nya input-output-tabeller tas fram årligen i löpande och fasta priser för år t-3. Preliminära tabeller tas fram för t-2 och t-1. Det finns tidsserier från och med 1969. Underlaget för input-output-tabellerna bygger på årliga enkätundersökningar för större delen av näringslivet. Vissa branscher undersöks emellertid vartannat år. 1995 gjordes en omfattande revision av nationalräkenskaperna, då viss ny statistik för tjänstesektorn infördes, vilket lyfte nivån på förädlingsvärdet.

Tillgångs- och användningstabellerna omfattar 800 produktgrupper varav ca 200 tjänster och 600 för industri, byggverksamhet samt jordbruk. Tabellernas kolumner omfattar ca 250 branscher varav ca 60 tjänstebranscher. Användarna kan beställa mer detaljerade tabeller än de som publiceras.

Omkring 35 "industrispecialister" och "sektorspecialister" samt specialister på slutanvändningen arbetar med input-output-statistiken (både kvartals- och årsstatistiken). Detta inkluderar de specialister, som arbetar med kvartalsräkenskaperna. Ytterligare fem personer arbetar med avstämningen mellan produktions- och användningssidan för BNP. I denna process arbetar de nämnda experterna tillsammans för att bestämma vilka korrigeringar som skall göras.

För beräkningen av kapitalstockar används *Perpetual Inventory Method* (PIM), vilken rekommenderas i ESA95. Med hjälp av PIM beräknas kapitalstocken som summan av de fasta bruttoinvesteringarna under tidigare år. Avskrivningstakter kan sedan estimeras utifrån den beräknade kapitalstocken.

Eftersom PIM bygger på estimeringar utifrån historiska data använder CBS även kompletterande information för att estimeras kapitalstockar. CBS har sedan början av 1980-talet haft ambitionen att använda direkt mätbara uppgifter över kapitalstockar. För tillverkningsindustrin används tre statistikällor för beräkningarna, som också har samma klassificering för fasta tillgångar respektive för branscher. CBS har använt s.k. *benchmarks* för kapitalstockarna för olika branscher inom tillverkningsindustrin, som uppdaterats

vart femte år utifrån direkta uppgifter från företag. Dessutom har CBS, med början 1992, använt en enkätundersökning med uppgifter om kapitalförslitning ("discard survey"). I kombination med uppgifter om investeringar ger enkätundersökningen information om i vilken grad gamla reala tillgångar ersätts och i vilken grad kapitalstockens nivå växer. Beräkningarna utifrån de direkta undersökningarna används som underlag för att beräkna avskrivningstakter för fasta tillgångar samt nettokapitalstocken i nationalräkenskaperna.

Nationalräkenskaperna följer sedan flera år tillbaka löpande revideringar genom att jämföra det första preliminära utfallet med de mer definitiva. Även osäkerhetsmått för de preliminära nationalräkenskaperna beräknas. Den senaste studien av revideringarna, utförd av CBS, visar att BNP-tillväxten för perioden 1990–1999 i genomsnitt reviderats upp med 0,35 procentenheter per år.

De kvartalsvisa nationalräkenskaperna publiceras efter 45 respektive 90 dagar. Årsberäkningarna publiceras i tre versioner, från första preliminära utfall till senare mer definitiva, efter 6 månader, 1,5 år respektive 2,5 år.

Nationalräkenskaperna ger sedan några år tillbaka ut en rapport med analyser av det senaste årets utveckling i Nederländernas ekonomi, *The Dutch Economy*. Personalen vid nationalräkenskaperna skriver rapporten. Den publiceras åtta månader efter årsskiftet och presenteras vid en välbesökt presskonferens. Inför presskonferensen läggs det ned noggranna förberedelser för att kunna bemöta frågor som sannolikt kommer att ställas av massmedia.

Övriga frågor

I samband med en omfattande revidering av nationalräkenskaperna i början av 1990-talet introducerades en ny metod för att estimerar volymutvecklingen för statlig produktion. En uppdelning på administration, försvar, utbildning samt övriga statliga tjänster görs numera för beräkningen. Övergången till deflateringsmetoden innebar en betydlig uppskrivning av volymutvecklingen för sektorn i nationalräkenskaperna.

Inom divisionen för makroekonomisk statistik och spridning har olika analyser av produktivitetens utveckling blivit alltmer angelägna under senare år. Bland annat har CBS arbetat med att komma fram till bättre produktionsmått för offentliga tjänster. Man kom-

mer att använda "hälsoräkenskaper" för att försöka studera effekter på produktiviteten av de senaste årens stora offentliga investeringar inom hälso- och sjukvården. Man kommer bland annat att studera effekterna av kortare och billigare behandlingar av sjukdomar inom hälso- och sjukvården. Studien kommer att göras i två separata delar, dels vad gäller sjukvården och dels vad gäller tidsanvändningen. Man kommer också att försöka följa utvecklingen av kunskapsinnehållet i de kapitalvaror som används och effekter på produktions- och produktivitetens utvecklingen.

Kraven på omfattande budgetnedskärningar ledde till att CBS i september 2000 inledde arbetet med att gå över till ett nytt system för insamling, bearbetning och redovisning av statistiken. Från att tidigare haft ett ämnesorienterat system valde statistikbyrån ett s.k. processororienterat system. För att kunna garantera jämförbarhet mellan olika statistikprodukter baseras all statistik på samma statistiska enheter, klassificeringar samt definitioner av variabler.

Datainsamlingen är under utveckling, bl.a. genom ansträngningar att förbättra kontakterna med uppgiftslämnarna, finna effektivare sätt att få kontakt med "rätt" kontaktperson vid företagen, samt genom att i högre grad använda administrativa register framför enkäter m.m.

Den makroekonomiska divisionen svarar för all publicering och spridning av statistik, även på det icke-ekonomiska området. Publiceringen på papper har dragits ned markant. Kriteriet för att publicera på papper är att statistiken måste kompletteras med en analys samt att publikationen skall gå att sälja i minst 300 exemplar.

Statistiksystemet i Nederländerna

Grundläggande data 2001: Befolkning: 16,0 miljoner, BNP: USD 380,1.

Chef för Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS): Generaldirektör Ruud van Noort.

Historia: CBS etablerades 1899. Verksamheten regleras i en ny lag från 2001 vilken förstärker CBS självständiga roll.

Karaktäristika: 95 procent av den officiella statistiken är centraliserad till CBS.

Ansvarsfördelning: CBS är en oberoende myndighet under *Ministry of Economic Affairs*. Generaldirektören beslutar om metoderna för hur statistiken skall produceras samt publiceras. CBS:s ansvarsområde bestäms av en oberoende kommission, *Central Commission for Statistics (CCS)* som beslutar årligen om ett program för vilken statistik som skall produceras.

Ledning: Verksledningen (*Board of Directors*) består av generaldirektören och dennes ställföreträdare

Organisation: Verksamheten är indelad i fyra statistikområden: näringsstatistik; social och arealstatistik, makroekonomisk statistik och publicering samt teknik och service. Under de s.k. divisionerna sorterar totalt 20 avdelningar.

Finansiering: CBS:s budget uppgick till EUR 169 miljoner 2001. Uppdrag utgör endast 5 procent av de totala intäkterna. CBS har fattat beslut om att i princip minimera uppdragsverksamheten.

Prispolicy: Faktiska kostnader för skräddarsydda produkter, marginalkostnad för spridning av officiell statistik. Användare har gratis tillgång till CBS:s databas *StatLine* via CBS:s webbsida.

Personal: Ca 2 600 personer (inklusive 190 intervjuare) arbetar vid huvudkontoret i Voorburg utanför Den Haag och i Herleen. Andelen akademiker är ca 30 procent.

4.10 USA

USA har ett statistiksystem som är geografiskt centraliserat på federal nivå. Statistikproduktionen utförs av federala myndigheter utifrån federala program. Produktionen är samtidigt decentraliserad till ett stort antal federala myndigheter. Bland de största är *Census Bureau* (CB), *Bureau of Labour Statistics* (BLS) och *Bureau of Economic Analysis* (BEA), som svarar för större delen av den ekonomiska statistiken. Den amerikanska centralbanken *Federal Reserve Board* (FED) är inte en federal statistikbyrå, men producerar bl.a. finansräkenskaper samt ett industriproduktionsindex. Statistiksystemet är löst sammanhållet av the Chief Statistician och en liten grupp tjänstemän i *Office of Management and Budget* (OMB).

Inslaget av analys är betydande i det amerikanska statistiksystemet. Tillgången till kvalificerad kompetens på ekonomområdet är relativt stort i de amerikanska myndigheterna. Ekonomer deltar i alla delar av produktionsprocessen. I USA är också samarbetet med forskningsvärlden starkt liksom kontakterna med användarna. Analyser är tillgänglig för användarna i olika former, bl.a. från statistikbyråernas webbplatser.

Uppskattningsvis sysselsätter det nationella statistiksystemet i USA ca 38 000 anställda. CB, den största statistikbyrån, har ca 8 000 anställda, vilket inkluderar en stor andel fältpersonal. Vid folkräkningarna, som görs vart tionde år, tillkommer ytterligare personal. BLS har ca 2 800 anställda. BLS har en regional struktur med sex regionkontor. BEA har omkring 450 anställda varav drygt 100 arbetar med nationalräkenskaperna.

De totala anslagen för statistikproduktion uppgick till USD 3,8 miljarder år 2001, (exklusive kostnader för *Decennial Census*).

Den ekonomiska statistiken

CB ansvarar för stora delar av primärstatistiken, bl.a. för företag, parti- och detaljhandel, byggsektorn m.m. samt dess företagsregister. CB har också ansvar för större delen av snabbstatistiken. BLS ansvarar i första hand för sysselsättnings-, löne- och produktivitetsstatistik samt KPI, PPI m.fl. prisindexar. BEA ansvarar främst för nationalräkenskaper och betalningsbalansstatistik.

Det finns relativt andra länder stora resurser för prisstatistik. Ungefär 260 personer vid BLS arbetar med producentprisindex

(PPI). Prisundersökningarna delas upp i varaktiga varor, icke-varaktiga varor samt tjänster. Det finns 65 s.k. branschanalytiker, som täcker 580 branscher, förutom de som arbetar med datainsamlingen. Ungefär 9 500 prisindex tas fram av BLS för PPI.

Tjänsteprisindex tas fram enligt samma principer som för varor. I det inledande skedet besöker man handelsorganisationer, branschföretag och experter inom den akademiska världen. Hedoniska index finns för datorer, hårddiskar, några begränsade index för telekommunikationsutrustning samt detaljhandel för alkoholhaltiga drycker. BLS planerar att utveckla prisindex för partihandel, banktjänster, vissa företagstjänster, utbildningsindex och producenter av Internet-tjänster.

CB fortsätter att ha ett nära samarbete med BEA för att förbättra statistiken bl.a. för att täcka in IT- och tjänstesektorn bättre. I budgetförslaget för 2003 finns bl.a. förslag på att starta insamling av detaljerade uppgifter om näringslivets infrastruktur. På tjänstområdet föreslås en kvartalsindikator för aktiviteten i tjänstebranscherna, framtagning av betydligt mer detaljerad statistik över tjänstproduktionen samt årlig information om insatsstrukturen i tjänstebranscherna.

Den amerikanska kortperiodiska statistiken är i högsta grad inriktad på snabbhet. Beslut om en snabbare publicering av viktiga indikatorer togs av statsmakterna redan i slutet av 1960-talet. Nuvarande riktlinjer innebär att 36 s.k. *Principal Federal Economic Indicators* (PEEI) publiceras senast 22 arbetsdagar efter referensperioden. Exempel på sådana indikatorer är omsättningen i detalj- och partihandeln, ordergång och leveranser för tillverkningsindustrin och byggproduktion.

Snabb månadsstatistik uppnås också genom att i många fall basera statistiken på en kortare mätperiod, t.ex. en dag eller en vecka i mitten eller början av månaden. Inrapporteringen kan då ske innan månadens utgång och processen kan påbörjas några veckor tidigare än om hela månaden används som mätperiod.

BEA planerar att snabba upp de branschvisa årsräkenskaperna med ungefär ett halvår, för publicering i april efter referensåret. Det kommer emellertid att innebära en grövre detaljeringsgrad. Vidare vill BEA och CB snabba upp utrikeshandelsstatistiken till en månad efter referensmånaden. BEA vill även snabba upp de kvartalsvisa nationalräkenskaperna till två veckor efter referensperioden. BEA har begärt ökade medel för att kunna genomföra uppsnabbningen.

Vidare har publiceringen av input-output-tabellerna snabbats upp till ca tre år efter referensåret. (Under 2002 kommer tabeller avseende 1999). Målet är att snabba upp dem till ett år efter referensåret.

Nationalräkenskaper

Kvartalsräkenskaperna tas fram från inkomst- och utgiftssidan. BEA lutar sig mest mot utgiftssidan, dvs. beräkningarna av privat respektive offentlig konsumtion, brutto- respektive lagerinvesteringar samt nettoexporten. Det statistiska underlaget för inkomstsidan är osäkrare, bl.a. eftersom det saknas kvartalsvisa inkomstuppgifter från skattemyndigheterna. BNP från utgiftssidan är således det officiella måttet på BNP. Eftersom BEA inte kan korrigera i utfallen för primärstatistiken från andra statistikmyndigheter i syfte att uppnå bättre balans mellan inkomst- och utgiftssidan har BEA valt att i de mer definitiva beräkningarna också redovisa diskrepanserna mellan de två beräkningarna av BNP, för att låta användarna se dessa, och själva analysera skillnader och förklaringar i primärstatistiken.

Den första beräkningen av ett kvartal (*advanced*) publiceras ca 30 dagar efter referensperioden och bygger på ofullständiga uppgifter för kvartalet, dvs. till stor del på uppgifter för endast de två första månaderna i kvartalet. Det finns då luckor i uppgifterna främst avseende lager, byggande och utrikeshandel. Estimeringar görs för den tredje månaden. BEA publicerar en *technical note*, som förklarar vilka antaganden som gjorts, vilka aktuella trender beräkningarna bygger på etc. Informationen om beräkningsmetoderna är mycket öppen. Den andra beräkningen av kvartalet (*preliminary*) bygger på uppgifter för hela kvartalet samt reviderade data för de två första månaderna. Den slutliga versionen (*final*) publiceras ungefär 90 dagar efter referensperioden och baseras på reviderade data för samtliga tre månader. Kvartalsberäkningarna revideras i juli varje år, samtidigt med årsräkenskaperna för de senaste tre åren. Då publiceras även nya kapitalstockar, beräkningar för offentlig sektor m.m. Vart femte år tas nya *benchmarks* fram för årsräkenskaperna, som bygger på nya, omfattande undersökningar, som genomförs av CB.

BEA sammanställer input-output-tabeller vart femte år, som utgör s.k. *benchmark* för den årliga statistiken. Årliga input-output-

beräkningar upphörde vid BEA i slutet av 1980-talet, men återupptogs 1999. BEA tar fram nya tillgångs- och användningstabeller utifrån existerande årsstatistik samt estimeringar. BEA förväntar sig en förbättring av konsistensprövningen i nationalräkenskaperna med hjälp av input-output-statistiken. De stämmer av BNP från produktions- och användningssidan i den I/O-tabell som görs vart femte år. För övriga år extrapoleras eller interpoleras BNP utifrån efterfråge- och inkomstsidan. Målet är dock att på sikt få beräkningarna att "balansera", vilket kommer att kräva mer detaljerad statistik. Ett problem med input-output-statistiken är att den bygger på föråldrade s.k. benchmarkundersökningar. Normalt görs en ny *benchmark* vart femte år. Sammanställningen av en benchmark för BNP för 1997 startade 1998 och input-output-tabellen kommer att bli klar 2002. Nya benchmarks för *Expenditure and Income Accounts* kommer att tas fram under 2003. Ett nytt budgetförslag från BEA är att i första hand uppdatera informationen om IT-sektorn oftare än vart femte år.

BEA tar fram input-output-tabeller för 500 branscher, men avgränsar publiceringen till 100 branscher. Tabeller på 66-branschnivå (tvåställig SIC) kommer att läggas ut från webbplatsen.

En s.k. branschgrupp (fem personer) vid BEA gör kapitalstocksberäkningarna. BEA följer OECD:s rekommendationer och använder PIM (*Perpetual Inventory Method*), liksom många andra länder gör, bl.a. Sverige. Estimeringarna för investeringar är balanserade mellan nationalräkenskapernas beräkningar, (som går efter typ av kapitaltillgång), och investeringsenkäten som går efter bransch. BEA menar att regelbundna undersökningar bland företag om deras kapitaltillgångar, avskrivningar och nyinvesteringar vore en hjälp i uppskattningarna av kapitalstockar. En nyhet är att BEA lägger ut Excelfiler på webbplatsen med tidsserier över investeringar, kapitalstockar m.m. fördelade på nästan 65 branscher samt ca 80 typer av kapitaltillgångar.

BEA publicerar regelbundet artiklar om revideringar i nationalräkenskaperna. En grundlig genomgång görs dessutom vart tredje år avseende de tre senaste åren. Den senaste stora rapporten om revideringar gavs ut i januari 2002. En genomgång och analys görs av vad revideringarna kan förklaras av i primärstatistiken. Genomgången är en hjälp i BEA:s arbete med att försöka komma till rätta med eventuell bias, dvs. en systematisk under- eller överskattning i de preliminära utfallen.

Övriga frågor

Det finns två grupper inom BLS, som har ansvar för produktion och publicering av produktivitetstal. Den ena gruppen, på ca 15 personer, producerar och publicerar arbetsproduktivitet för kvartalsvisa aggregat samt produktivitetstal för tillverkningsindustrin totalt. De tar också fram årsstatistik över multifaktorproduktivitet, inklusive tidsserier över (livslängder). Den andra gruppen, på ca 30 anställda, producerar och publicerar årliga beräkningar för arbetsproduktivitet för över 600 branscher samt multifaktorproduktivitet för över 140 branscher.

Kvartalsvisa produktivitetstal för näringslivet exklusive jordbruket har producerats sedan 1959. För flera branscher startar serierna från år 1948, men de flesta startar från 1972 eller 1987. Dessa serier publiceras ca fem arbetsdagar efter publiceringen av BNP. BLS startade 1983 med publicering av tidsserier för industrins multifaktorproduktivitet. Dessa årsserier startar också med år 1948, men för flertalet branscher startar serierna med år 1987.

Statistiksystemet i USA

Grundläggande data 2001: Befolkning: 285,0 miljoner. BNP: USD 10 143,2 miljarder.

Chief Statistician: Katherine K. Wallman

Historia: Den första folkräkningen i USA gjordes 1790. Beslut om en uppsnabbning av viktiga korttidsindikatorer togs av statsmakterna i slutet av 1960-talet.

Karaktäristika: Statistiksystemet är geografiskt centraliserat på federal nivå. Produktionen av statistiken är samtidigt decentraliserad till ett stort antal federala myndigheter. Statistikproduktionen finansieras av federala program och regionalt nedbrutna ekonomiska indikatorer tas normalt inte fram.

Ansvarsfördelning: Statistiksystemet är löst sammanhållet av *Chief Statistician* och en liten grupp tjänstemän i *Office of Management and Budget* (OMB). OMB ansvarar bl.a. för statistiska standarder och klassificeringssystem samt andra generella regler, principer och riktlinjer för statsförvaltningen på statistikområdet. OMB beslutar om nya undersökningar och omprövar gamla vart tredje år. Chefsstatistikern leder också *Interagency Council on Statistical Policy*, som är ett samarbetsorgan för statistikproducenterna. Statistiken produceras av ett 70-tal federala myndigheter. Tre specialiserade myndigheter – *Bureau of the Census* (CB), *Bureau of Economic Analysis* (BEA) och *Bureau of Labor Statistics* (BLS) samt *Federal Reserve Board* (FED) är de viktigaste producenterna av ekonomisk statistik.

Finansiering: De totala anslagen för statistikproduktionen uppgick till USD 3,8 miljarder för 2001. Anslagen avseende den ekonomiska statistiken vid CB, BLS och BEA motsvarar ca USD 1,1 miljarder.

Prispolicy: Den ekonomiska statistiken finns tillgänglig utan kostnad via den gemensamma Internetportalen *FedStats* (www.fedstats.gov).

Personal: Hela statistiksystemet sysselsätter uppskattningsvis omkring 38 000 anställda. CB har ca 8 000 anställda, BLS 2 800 anställda och BEA 450 anställda.

4.11 Kanada

Kanada har ett centraliserat statistiksystem. Statistikförsörjningen är ett federalt ansvarsområde. *Statistics Canada* är den centrala statistikmyndigheten och har ansvaret för statistikförsörjningen för både nationen och provinserna. Statistikverksamheten finansieras till största delen med anslag från statsbudgeten. En mindre del av budgeten, ca 18 procent, kommer från uppdrag m.m. Resurserna har ökat kraftigt, med ca 20 procent, under senare år, vilket har motiverats av behovet av utbyggd och förbättrad ekonomisk och social statistik på främst provinsnivå.

Verksamheten innehåller starka inslag av forskning och analys. En särskild analysavdelning kompletterar de analysenheter som också finns inom de olika statistikområdena. Denna verksamhet resulterar i en omfattande publicering av kvalificerade rapporter.

Statistics Canada är en stor organisation med ca 5 200 fast anställda. Därtill kommer ca 900 tillfälligt anställda och 2 400 intervjuare. Med sammanlagt 8 500 anställda är statistiksystemet i Kanada störst bland de studerade länderna i relation till befolkningen. Vid huvudkontoret i Ottawa arbetar närmare 5 700 personer och vid 5 regionala kontor ca 400 personer.

Den ekonomiska statistiken

Den ekonomiska statistiken är uppdelad på två avdelningar: företagsstatistiken (*Business and Trade*) och nationalräkenskaperna (*National Accounts and Analytical Studies*). Företagsstatistiken omfattar primärstatistiken och även priser och kapitalstockar. Nationalräkenskaperna inkluderar betalningsbalansstatistik, miljöräkenskaper och analys/forskningsverksamhet.

Intresset för IKT-statistik har ökat kraftigt även i Kanada. Industridepartementet har varit pådrivande och knytningen dit är stark. Det finns även en stor extern krets av uppdragsgivare och samarbetspartners. Delar av verksamheten är externt finansierad. Våren 2001 publicerades *Networked Canada*, som var resultatet av ett projekt för att beskriva IKT-utvecklingen i form av infrastruktur, produktion och användning. Man gör ett stort antal undersökningar för att undersöka hur företagen påverkas av IT-användning, näthandel, internetanvändning etc.

Inom prisenheten på 110 personer arbetar ca 7 personer med tjänsteprisindex. Arbetet med tjänsteprisindex påbörjades 1992 och har först på senare tid tagit fart. I dag finns index för konsulter inom IT, teknik och redovisning, hotell, samt telekom. Tillsammans med nationalräkenskaperna skall man arbeta fram en plan för att få mer resurser. Inom 2-3 år hoppas man ha ett dussintal index och täcka 1/3 av företagstjänsterna. Alla index tas fram årligen och man har inga planer på att öka periodiciteten. Index för offentlig sektor har låg prioritet.

När det gäller uppsnabbning av den ekonomiska statistiken har en generell regel införts som innebär att den årliga statistiken skall vara klar inom 15 månader. Det är ingen press på att snabba upp nationalräkenskaperna. Detta kan delvis bero på att man tar fram BNP på månadsbasis 60 dagar efter referensmånaden.

Nationalräkenskaperna

Nationalräkenskaperna bildar tillsammans med en enhet för analytiska studier en egen avdelning med totalt 385 anställda varav 345 arbetar med produktionen av nationalräkenskaperna. Under NR finns sex enheter: inkomst- och utgifter, branschmätt, betalningsbalans, offentliga institutioner, input-output samt miljöräkenskaper.

Statistics Canada lade tidigt om statistiken enligt SNA93. Den snabba omläggningen medförde en del mindre lyckade lösningar vilket gör att man nu skall rätta till detta. Man pekar på att SNA93 till skillnad från ESA95 inte är definitivt bindande varför man tillåter sig vissa avvikelser där det är lämpligt. Man menar att förtroendet för statistiken är av grundläggande betydelse och vinnlägger sig därför om största möjliga transparens. Detta innebär bl.a. att man utförligt dokumenterar och redovisar förändringar i statistiken vilket t.ex. gjordes vid övergången till SNA93.

Alla undersökningar kvalitetsdeklarerar. Användarna kräver också nya tidsserier när statistiken förändras. *Statistics Canada* anser att detta är viktigt och att det skall göras centralt. Efter övergången till SNA93 har nya tidsserier från 1961 presenterats tillsammans med utförlig dokumentation. Frågan är på nytt aktuell i samband med övergången till nya standarder för näringsgren och produkter.

Sedan slutet av 1960-talet beräknar *Statistics Canada* BNP även på månadsbasis med publicering efter ca 60 dagar. Beräkningarna

görs från produktionssidan. Månadsberäkningen bygger till stora delar på estimeringar av det historiska sambandet mellan månadsindikatorer från undersökningar och skattedata samt årsestimat av förädlingsvärdet på branschnivå från input-output-tabellerna. Deflateringen i årsberäkningarna används som benchmark. I avsaknad av värde- och volymuppgifter används volymindikatorer. *Statistics Canada* hävdar att beräkningarna stämmer ganska väl med efterföljande kvartalsberäkningar. Beräkningarna sker också på ett konsistent sätt med kvartalsstatistiken vad gäller beräkningarna från produktionssidan.

Arbetet med kvartalsräkenskaperna är organiserat utifrån användningssidan med sektioner för investeringar, privat konsumtion etc. Kvartalsräkenskaperna utgår från input-output-tabellerna och är fullt integrerade med betalningsbalans och finansräkenskaper. Kvartalsräkenskapernas ca 400 produktgrupper säsongrensas med X11-metoden.

Den enhet som tar fram den årliga input-output-statistiken omfattar ca 70 personer. De definitiva input-output-tabellerna kommer i oktober t+4. Med dessa som benchmark tas preliminära interna tabeller fram 10 månader efter årets slut. Input-output-tabellerna innehåller drygt 700 varu- och tjänstegrupper och ca 300 branscher, varav ca 80 tjänstebanscher. Detaljerade årstabeller finns årligen från 1961. Regionala (provinser/territorier) input-output-tabeller finns från 1996 då snabbare och mer detaljerad statistik infördes i samband med att ett skatteutjämningsystem infördes.

Statistics Canada har byggt upp en omfattande databas för kapitalstocksberäkningar med över 2 miljoner serier. Enheten för kapitalstocksberäkningar ligger åtskild från nationalräkenskaperna, men ett nära samarbete finns för att uppnå konsistens vad gäller investeringar, avskrivningar, prisindex etc. Estimering av kapitalstockar och bestämning av avskrivningstider görs till stor del utifrån en omfattande enkätundersökning inom privat näringsliv, som gått ut till ca 30 000 arbetsställen. Statistiken tas fram för drygt 200 branscher samt 150 olika kapitalobjekt varav 100 avser byggsektorn. Statistiken finns på provinsnivå. Man använder den s.k. PIM-metoden. Viktiga förutsättningar för bättre beräkningar, som nämns av *Statistics Canada*, är mer information om prisindex för kapital samt en kontinuerlig uppdatering av avskrivningstiderna.

Statistics Canada redovisar tillförlitligheten i statistiken på tre sätt: de viktigare serierna redovisas med en subjektiv kvalitetsbedömning på en skala 1 till 3, revideringarnas storlek publiceras och

information om den statistiska variansen för viktigare serier lämnas.

Vid publicering skrivs ett pressmeddelande med fokus på det intressanta. Journalister får tillgång till pressmeddelandet en timme före offentliggörandet och kan samtidigt ställa frågor till experterna. Två dagar efter publicering inbjuds användare till ett briefingmöte för mer ingående redogörelse av statistikutfallet. Det finns en särskild rådgivande kommitté för nationalräkenskaperna, *The National Accounts Advisory Committee*, med representanter för viktiga användare.

Övriga frågor

Statistics Canada ansvarar till skillnad från förhållandena i de flesta länder för betalningsbalans- och finansmarknadsstatistiken. Utrikeshandeln med varor baseras på administrativa data från tullmyndigheten. Sedan 1990 finns ett särskilt datautbyte med USA som innebär att de båda länderna endast samlar in importdata och använder motpartens data för beräkning av den egna exporten.

Vid enheten för forskning och analys som ligger i anslutning till nationalräkenskaperna bedrivs olika arbeten om den ekonomiska statistiken, t.ex. avseende bidraget från IT-användningen till produktivitetens utvecklingen, metodutveckling för beräkningar av ekonomins effektivitet och beräkningar av kapitalstockar. Forskningsrapporter presenteras och en årsrapport med fokus på produktivetsmätningar tas fram. *Statistics Canada* har genomfört produktivetsberäkningar årligen sedan 1961. Beräkningar av arbets- och multifaktorproduktivitet finns aggregerad efter ett år och på detaljerad branschnivå efter 3 år. En kvartalsberäkning av arbetsproduktiviteten i företagssektorn publiceras. Det finns ett ökat tryck i samhället för att få fram mått på produktivetsutvecklingen inom offentlig sektor, inte bara inom sjukvård och undervisning utan även inom statlig förvaltning.

Medan inkomstbegreppen är fullt konsistenta inom nationalräkenskaperna, råder dålig överensstämmelse med hushållsundersökningar och skattedata. Användarna har inte uttryckt starka krav på ökad konsistens. *Statistics Canada* har utvecklat en mikrosimuleringsmodell för beräkningar av effekterna på hushållens inkomster av olika ekonomisk-politiska beslut. Det kostar CAD 5 000 att

abonnera på denna. Det finns även longitudinella modeller för beräkning av inkomster långt fram i tiden.

Sedan 1985 sker datainsamlingen centraliserat med undantag för transporter, företagsinvesteringar samt några undersökningar avseende priser och betalningsbalans. Enheten på 400 personer sköter utskick och påminnelser, registrerar data och gör formella kontroller. Fördelen med denna typ av organisation är möjligheterna till effektivisering genom storskalighet och utjämning av arbetstoppar. Problem man pekar på är hög personrörlighet (genomgångsjobb) och för hög ambitionsnivå, 60–100 procent av uppgiftslämnarna kontaktas vid granskningen.

Man går ifrån den gemensamma insamlingen för företag i november och försöker i stället att anpassa utskicken av enkäter till företagens räkenskapsår. Man har också övergått till att splittra upp utskicken till olika mottagare i företagen. Man har försökt att införa elektronisk insamling men resultatet är hittills nedslående. Man tror att det dröjer lång tid innan uppgiftslämnarna är beredda att tillämpa ny teknik i stor skala.

Statistics Canada har en särskild grupp på i dag sju personer, som ansvarar för kontakterna med storföretagen. Målsättningen är att de 300 största företagen (som svarar för 10 % av BNP) skall ha en särskild kontaktperson. Kontaktpersonerna skall ha regelbunden kontakt med sina företag och besöka dem några gånger per år. I dag har man kontakt med ca 80 företag.

Spridning av statistiken sker via papper, webbplatsen och databaserna (CANSIM). Dagligen kommer pappers- och webbpublikationen *Daily* som innehåller information om allt som publiceras. Webbsidan är en av de mest besökta i Kanada och besöks av 15 000 personer per dag. CANSIM innehåller 800 000 tidsserier. Uppdatering sker samtidigt som publiceringen görs. Täckningen av den ekonomiska statistiken är bra. Det kostar CAD 3 att ta ut en serie. Detta ger en total intäkt på CAD 1 miljon.

Statistiksystemet i Kanada

Grundläggande data 2001: Befolkning: 31,1 miljoner, BNP: USD 694,5 miljarder.

Chef för Statistics Canada: *Chief Statistician* Ivan Fellegi.

Karaktäristiska: I Kanada är statistikförsörjningen, såväl på nationell nivå som provinsnivå, en federal angelägenhet och är starkt centraliserad. Det finns starka inslag av forskning och analys i verksamheten.

Ansvarsfördelning: *Statistics Canada* lyder under regeringen och är den centrala myndigheten för statistikförsörjningen. Verksamheten regleras i *Statistics Act*. *Statistics Canada* skall också stå för samordning och ledning av landets statistiska system.

Ledning: *Statistics Canada* leds av en *Chief Statistician* som utses av regeringen. Han har en rådgivande kommitté, *the National Statistics Council*, som utses av regeringen. Under sig har han sju *Assistant Chief Statisticians* med verksamhetsansvar.

Organisation: *Statistics Canada* är indelad i sju huvudområden som vardera leds av en *Assistant Chief Statistician*. Under dessa finns 18 avdelningar/program. Dessa är i sin tur indelade i enheter, totalt 69 stycken.

Finansiering: *Statistics Canada* har en finansiering för 2001 på ca CAD 481 miljoner. 18 procent finansieras via uppdrag.

Prispolicy: Uttag ur databaserna kostar CAD 3 per serie. Viss statistik är gratis via hemsidan.

Personal: *Statistics Canada* har totalt ca 8 500 anställda. 5 200 är fast anställda, 900 tillfälligt anställda och 2400 är intervjuare. Omkring 5 700 personer arbetar i Ottawa och 400 vid fem provinskontor som arbetar med datainsamling, spridning, information och marknadsföring.

4.12 Australien

Australien har ett centraliserat statistiksystem. *Australian Bureau of Statistics* (ABS) ansvarar för ca 90 procent av den officiella statistiken. Anslagen har länge varit i stort sett oförändrade och ABS har stor frihet att bestämma vad som skall göras inom ramen för anslaget. ABS är en självständig myndighet. Parlamentet skall informeras om nya undersökningar, men ABS bestämmer självständigt om ny datainsamling etc. Till hjälp finns ett nationellt statistikråd. Rådet har en extern ordförande och fungerar som rådgivande både till generaldirektören och till finansministern. Ca 10 procent av de totala intäkterna kommer från uppdrag, huvudsakligen avseende spridning av officiell statistik.

ABS har ca 3 100 anställda, hälften finns i Canberra och hälften vid de åtta delstatskontoren.

Den ekonomiska statistiken

ABS består av två ämnesmässiga avdelningar: ekonomisk statistik och individstatistik. Ett antal enheter sköter utvärdering, IT, säkerhet, personal. Ca 1 050 personer (inklusive 60 personer inom arbetsmarknad) arbetar med ekonomisk statistik, varav 450 på huvudkontoret i Canberra. Antalet anställda kommer troligen att minska med 10–15 procent de närmaste åren. Den ekonomiska statistiken vid ABS är indelad i fyra huvudområden: ekonomiska räkenskaper, näringsstatistik, datainsamling samt integration och ny ekonomi. De ekonomiska räkenskaperna består av nationalräkenskaper, internationella och finansiella räkenskaper, prisstatistik och korttidsindikatorer.

ABS producerar statistik inom IT, *biotech*, *innovation*, *R&D* samt *human resources*. Man har en egen definition av IT-sektorn, där man även inkluderar företag som säljer IT-tjänster. Satelliträkenskaper för IT är under utveckling.

Tjänsteprisindex har tagits fram sedan 1994 och i dag finns ca 40 index, vilket innebär att man täcker hälften av de privata tjänsterna. Under några års tid arbetade tio personer heltid, då det krävs omfattande personliga kontakter med företagen. Innan index börjar publiceras produceras det i två år.

ABS har få månadsundersökningar. De flesta korttidsindikatorer tas fram på kvartalsbasis. Månadsstatistik finns avseende utrikes-

handelsstatistik (tulldata), detaljhandel, arbetskraftsundersökningen, byggnadstillstånd och bilförsäljning. Användarna prioriterar tillförlitlighet snarare än periodicitet.

Policyn är att månadsstatistik skall komma ut inom en månad, kvartalsstatistik inom ett kvartal och årsstatistik inom tolv månader, räknat från referensperiodens slut. Det fungerar med ett par undantag.

Nationalräkenskaperna

Nationalräkenskaperna (NR) producerar års- och kvartalsberäkningar, input-output-tabeller, kapitalstockar och produktivitet. Kvartals-BNP är en avvägning mellan de tre beräkningarna från efterfråge-, inkomst- respektive produktionsidan. Differenserna publiceras. De tre beräkningarna balanseras årligen med hjälp av tillgångs- och användningstabeller. För att göra volymkattningar använder ABS kedjeindex (Laspeyres) i NR och byter referensår varje år till det senaste räkenskapsåret, så att komponenterna för det senaste kvartalet summerar till totalen.

Två sektioner med vardera 15 personer arbetar med kvartalsräkenskaperna. Man har regelbundna möten med producenterna av primärstatistiken när denna levereras.

Den huvudsakliga källan för årsberäkningarna från produktions- respektive inkomstsidan är den årliga aktivitetsundersökningen, som täcker 14 000 företag och kompletteras med skatteuppgifter för 80 000 företag. Årsräkenskaper samt tillgångs- och användningstabeller tas fram i tre versioner. Statistiken publiceras i november varje år (4 månader efter räkenskapsåret). I december publiceras första kvartalet i räkenskapsåret och då är de konsistenta med de nya årsräkenskaperna. Kvartals-NR publiceras nio veckor efter referenskvartalet. Det finns tidsserier från 1959 och för delstaterna från 1970-talet. Konsistenta årsvisa tillgångs- och användningstabeller finns från 1994/1995.

Dagen före publicering av kvartals-NR får finansministern tillgång till materialet och normalt håller han en egen presskonferens. Efter publicering görs flera föredragningar för användare i olika delar av landet. Förutom en beskrivning av det aktuella läget i ekonomin ges förklaringar till de faktorer som har påverkat konjunkturbilden.

ABS tar fram kapitalstocksberäkningar enligt OECD:s manual. Man använder PIM och har valt en hyperbolisk funktion för livslängder. Det finns tidsserier från slutet av 1960-talet. Kapitalstockar publiceras på branschnivå samt för institutionella sektorer.

Input-output-sektionen (I/O) består av 15 personer och tar fram årliga tillgångs- och användningstabeller samt I/O-tabeller vartannat år, vilka erhålls mot beställning. Eftersläpningen är normalt 3,5 år, men är för närvarande större. Den senaste I/O-tabellen avser 1996/97. Tabellerna omfattar 106 branscher och 1 000 produktgrupper.

I/O baseras i huvudsak på en årlig industrienkät samt en census, som görs vart femte år. Insatsstrukturen i olika branscher hämtas bl.a. från s.k. *case studies*. Enheten för stora företag samlar också in data. Intermittenta undersökningar, som normalt görs rullande vart femte år, används också. För byggsektorn får man information från företag som arbetar med att beräkna materialåtgång och materialkostnad. Det finns ingen direkt information om importandelar. Uppgifter om handelsmarginaler hämtas från den årliga undersökningen om ekonomisk aktivitet, men bara för huvudaggregat. En direkt undersökning om handelsmarginaler görs vart sjätte år.

NR ger ut en omfattande dokumentation om definitioner, källor och metoder. Den senaste avser 2000 och skall uppdateras 2003. För både kvartals- och årsräkenskaperna finns över 100 tabeller tillgängliga på webbplatsen. En årlig publikation innehåller BNP för delstaterna i löpande priser och volymer. Revideringar jämfört med föregående publicering beskrivs. Det skrivs forskningsrapporter och aktuella frågor och förändringar kommenteras och förklaras i artikelform.

Övriga frågor

PPI innehåller kvartalsvisa index avseende producent-, export- och importpriser samt index för olika förädlingsled. De 3 500 företagen lämnar 65 000 prisnoteringar för 16 000 produkter. Drygt tio fältarbetare besöker företagen, diskuterar produkturvalet och samlar in transaktionsuppgifter. Alla företag besöks vartannat år. Prisinsamlingen avser en dag mitt i månaden. För hårdvara använder man ett index från *Bureau of Economic Analysis* i USA. För mjukvaror använder man s.k. *matched model*. Ca 50 personer arbetar med PPI.

Arbetsmarknadsstatistiken omfattar arbetskraftsundersökning (månad), löner och vakanser (kvartal), arbetskraftsstruktur (vartannat år), strejk och lockout (månad) samt arbetskraftskostnader (vart sjätte år). Företagsundersökningar av löner ingår numera i en samordnad kvartalsundersökning av den ekonomiska aktiviteten.

Finansräkenskaperna produceras kvartalsvis med tre månaders eftersläpning. Inför publicering för man diskussioner med NR och andra enheter för att få konsistens med NR, betalningsbalansen och offentliga finanser. Differenser mellan NR och finansräkenskaper publiceras.

NR publicerar kvartalsvis arbetsproduktivitet för hela ekonomin samt det privata näringslivet totalt och index för trendutvecklingen. Produktionen i fasta priser beräknas enligt input-metoden, dvs. kostnaderna för produktionen deflateras med priserna för insatsfaktorerna. För hälso- och sjukvård samt utbildning använder man olika metoder. För att beräkna förädlingsvärde används, bl.a. dubbel deflatering, extrapolering av benchmark med hjälp av outputindikatorer eller deflaterade inputkostnader. Årlig dubbel deflatering är den vanligaste metoden. *Diagnosis Related Groups* används för hälso- och sjukvård, medan undervisningstimmar och kostnader per elev används för undervisning. Experimentella, kvalitetsjusterade beräkningar av multifaktorproduktivitet har publicerats.

ABS har 11 personer som arbetar med att bygga modeller för säsongrensning av 1 600 serier. Man använder X-11. I tidsserier publiceras huvudsakligen trendskattningar i form av glidande medelvärden av de säsongrensade serierna.

Datainsamlingen är centraliserad till en enhet vardera för individ- respektive den ekonomiska statistiken. Både person- och företagsundersökningar omfattas av uppgiftslämnarskyldighet. På enheten för insamling av ekonomisk statistik skall, när den är helt utbyggd, 250 personer arbeta med datainsamling, påminnelser och viss granskning. Makrogranskning görs på olika ämnesenheter, vilka också svarar för tabeller, analys och reguljär output samt har kontakt med både uppgiftslämnare och användare. Den översta delen i statistikproduktionskedjan svarar för konceptuell utveckling, internationella riktlinjer och rekommendationer, kontakter med användare på hög nivå och ämnesövergripande publicering.

Sedan 15 år finns en enhet för datainsamling från de stora företagen. Ca 30 s.k. profilerare besöker och har kontakt med de 5 500 största företagen. De 250 största företagen besöks årligen, medan de nästföljande 450 företagen besöks vartannat år. Profilerarna

skriver också rapporter om företagens struktur som sprids till berörda som arbetar med datainsamling. ABS har generellt höga svarsfrekvenser i sina företagsundersökningar. Kvartalsundersökningen om ekonomisk aktivitet har minst 80 procent oviktad svarsfrekvens och över 90 procent viktad.

På webben finns gratis sammanfattning av all publicerad statistik, årsboken, de viktigaste indikatorerna på nationell nivå, dokumentation samt befolkningsdata på kommunnivå. Antalet träffar läg 2001 på 27 miljoner. I övrigt är data på webbplatsen avgiftsbelagt.

Statistiksystemet i Australien

Grundläggande data 2001: Befolkning: 19,6 miljoner, BNP: USD 366,2 miljarder.

Chef för Australian Bureau of Statistics (ABS): *Chief Statistician* Dennis Trewin.

Historia: ABS låg före 1975 under Finansdepartementet men är nu en självständig myndighet.

Karaktäristika: I Australien är statistiken centraliserad. Månadsstatistik är ovanligt. Det finns starka inslag av forskning och analys i verksamheten.

Ansvarsfördelning: ABS lyder under regeringen och är den centrala myndigheten för statistikförsörjningen. Verksamheten regleras i en statistiklag som bl.a. innebär uppgiftslämnarskyldighet för individer och företag.

Ledning: ABS leds av *Australian Statistician* som utses av regeringen. Under denne finns två *deputy Australian Statistician*: en för individstatistik och en för ekonomisk statistik. Det finns en rådgivande kommitté, *the Australian Statistics Advisory Council*.

Organisation: ABS är indelat i sex huvudområden som vardera leds av en *Assistant Chief Statistician*. Under dessa finns 22 enheter. Dessutom finns åtta regionala kontor som arbetar med statistikproduktion.

Finansiering: ABS har en budget på ca AUD 233 miljoner. 10 procent finansieras via uppdrag. Resurserna har varit tämligen konstanta under lång tid.

Prispolicy: På webbplatsen finns en del övergripande statistik gratis, annars betalar användarna för att beställa eller ladda ner publikationer.

Personal: Totalt finns ca 3 100 anställda inklusive 200 fältintervjuare.

4.13 Nya Zeeland

Merparten av den officiella statistiken, inklusive den ekonomiska statistiken, i Nya Zeeland produceras av den centrala statistikmyndigheten *Statistics New Zealand* (SNZ). På vissa områden, t.ex. hälsovård, utbildning och rättsväsende, ligger dock ansvaret på andra myndigheter och departement. Verksamheten finansieras till 85 procent via anslag över statsbudgeten.

SNZ har små resurser för analys och forskning. I ett nystartat program inom avdelningen för ekonomisk statistik arbetar fyra personer med att utveckla underlag för analyser av den nya ekonomin, produktivitetsberäkningar och liknande ämnen.

Statistikbyrån har ca 965 anställda varav ca 210 intervjuare på deltid. I Wellington finns 370 anställda, i Christchurch 280 och i Auckland 110.

Den ekonomiska statistiken

Den ekonomiska statistiken är samlad i en avdelning med ca 185 anställda. Avdelningen är organiserad i sex olika program: nationalräkenskaper, betalningsbalans inklusive utrikeshandel, priser samt tre program för företagsstatistik m.m. Det praktiska arbetet med datainsamling är centraliserat till en gemensam datainsamlingsorganisation för hela statistikbyrån.

Nya undersökningar avseende IT håller på att utvecklas. SNZ har samlat in statistik från IT-industrin sedan 1992 i en särskild undersökning. Den täcker försäljning av IT-produkter till handeln och slutanvändare samt export. Man har också gjort en engångsundersökning om användningen av IT i företagen.

Det finns prisindex för hela tjänstesektorn, även för vissa import- och exporttjänster. Det har inte skett något utvecklingsarbete sedan 1997/98 och många index är i behov av översyn. För datorer används amerikanska index.

Kortperiodisk statistik tas i allmänhet fram på kvartal. Månadsstatistik förekommer endast på några få områden (bygglov, detaljhandel och utrikeshandel). Statistiken över den ekonomiska utvecklingen kommer ut förhållandevis sent i Nya Zeeland. Nationalräkenskaperna (kvartal) publiceras först efter 12–13 veckor, betalningsbalansen (kvartal) också efter 12–13 veckor, utrikeshandeln (månad) efter 8–9 veckor, industriproduktionen (kvartal) efter 10–

11 veckor, partihandeln (kvartal) efter 8 veckor och detaljhandeln (månad) efter 5–6 veckor.

Förbättring av andra kvalitetskomponenter än aktualitet har prioriterats. En uppsnabbning av nationalräkenskaperna faller på avsaknaden av snabb månadsstatistik. Man vill inte tillämpa modeller eftersom det betraktas som en uppgift för analytiker. Förbättringar kan i första hand ske i den interna processen. SNZ menar att användare inte har efterfrågat snabbare statistik. I stället vill de att SNZ förbättrar tillförlitligheten och utvecklar ny statistik.

Ett forum, *Advisory Committee on Economic Statistics*, med de viktigaste användarna involverade upprättades i början av 1990-talet. Kommittén diskuterar och ger råd om utvecklingen av den ekonomiska statistiken. Mötesprotokoll och utlåtanden är offentliga.

Nationalräkenskaperna

Programmet för nationalräkenskaper är organiserat i fyra enheter: kvartalsräkenskaper, årsräkenskaper, statlig sektor samt utveckling och stöd. Totalt arbetar 42 personer på programmet.

Kvartalsräkenskaperna beräknas och publiceras från produktionsidan i fasta priser och från utgiftssidan i löpande och fasta priser. Det saknas såväl kvartalsvisa sektorräkenskaper som beräkningar av BNP från inkomstsidan (finns endast som årsstatistik) eftersom det saknas en kvartalsundersökning om vinstutvecklingen i företagssektorn. Kvartalsräkenskaperna stäms av mot de årliga input-outputtabellerna men detta sker först efter 2–3 år. Det finns inte tillgångs- och användningstabeller på kvartal.

Man sätter fokus på produktionsberäkningarna och menar att beräkningarna från utgiftssidan är mer volatila. Lagerstatistiken är en stor felkälla. Beräkningarna publiceras utan att balanseras och utan att skillnaden i BNP-utvecklingen redovisas, vilken kan uppgå till 3–6 tiondelar av en procentenhet.

Årsstatistiken omfattar också inkomstsidan. Årsstatistiken avser inte kalenderår utan perioden april–mars. Preliminära beräkningar från inkomst- och utgiftssidan publiceras efter åtta månader, i november. Definitiva årsräkenskaper publiceras efter tre år och innehåller en nedbrytning på 52 branscher. Produktionstiden avses förkortas till två år.

En benchmarkundersökning för att få fram underlag till input-output-statistiken enligt SNA 93 genomfördes 1995/96. Tillgångs-

och användningstabeller i löpande priser togs fram för 220 varugrupper och 126 branscher. SNZ har inte löpande data på produkt-nivå om insatsförbrukningen. Man behöver resurser för att göra rullande undersökningar. Direktinformation om handelsmarginaler på produkt-nivå saknas vilket gör beräkningarna osäkra.

Kapitalstockar tas fram enligt PIM-metoden. Beräkningar av avskrivningstider baseras dels på en stor undersökning som genomfördes 1992/93, dels på skatteregler. Uppgifterna stäms av mot andra länders beräkningar.

I arbetet med kvartalsräkenskaperna ingår ett nära samarbete med primärstatistiken. Kort tid före publicering hålls också ett *pre-release meeting* då man går igenom resultaten. Efter publicering hålls också gemensamma möten för att diskutera den senaste publiceringsomgången och frågor inför nästa publicering. Nationalräkenskaperna revideras kontinuerligt när ny information finns. Det finns konsistenta tidsserier enligt SNA93 fr.o.m. räkenskapsåret 1986/87.

Säsongrensningen utförs på en särskild enhet inom metodavdelningen. Ca tre personer läggs ner på säsongrensningen, som sker i nära samarbete med statistikproduktionen. Totalt rensas ca 3 500 serier med hjälp av X-12 ARIMA som man anser ger bättre resultat för den volatila ekonomin i Nya Zeeland än alternativet TRAMO/SEATS. Den volatila ekonomin gör också att man föredrar den direkta metoden, dvs. säsongrensning av aggregaten. Man publicerar inga trendskattade NR-serier. Inte heller räknar man upp kvartalsvärden till årstakt eftersom resultaten blir alltför volatila.

Inom NR-programmet finns en särskild utvecklingsenhet på 10 personer som driver olika utvecklingsprojekt, t.ex. satelliträkenskaper, kapitalstocksberäkningar och tidsserier. På den senare punkten pågår ett arbete att skriva tillbaka tidsserierna till 1971.

SNZ publicerar inte produktivetsberäkningar. Det har tidigare ansetts att sådana beräkningar, som grundas på antaganden, inte ryms inom statistikbyråns mandat. Det innebär dock att det inte finns någon gemensam syn på produktivetsutvecklingen under den ekonomiskt omvälvande perioden från 1985. Synen har ändrats och statistikbyrån arbetar med att få fram underlag för sådana beräkningar.

Övriga frågor

Det praktiska arbetet med datainsamling är centraliserat till en särskild avdelning. Den har ansvar för utskick av enkäter, mottagande av svar, påminnelser och registrering. Vissa tjänster köps från utomstående (utskick och skanning). Avdelningen ansvarar också för företagsregistret och fältundersökningar. En liten grupp på tre personer har särskilt ansvar för de största uppgiftslämnarna, f.n. ett 20-tal företag, med vilka man löpande diskuterar utformningen av och innehållet i rapporteringen, förändringar inom företaget etc.

Alla undersökningar, både avseende företag och avseende enskilda, är förenade med uppgiftslämnarplikt. Svarsfrekvensen uppgår till 80–85 procent. Man arbetar aktivt med att försöka höja svarsandelen. Uppgiftslämnarbördan är föremål för stort intresse från politiskt håll. I en rapport till regeringen har kostnaderna beräknats till ca NZD 75 miljoner (ca SEK 350 miljoner). Ökad användning av registerdata, främst skattedata, bedöms som en väg att minska kostnaderna.

Statistikspridningen sker huvudsakligen via webbplatsen, där den största delen av publicerade data är tillgängliga. Det finns också en avgiftsbelagd tidsseriedatabas, som dock har få abonnenter och ger intäkter på ca NZD 300 000. Informationstjänsten sysselsätter ca 30 personer. Forskare kan mot betalning få tillgång till mikrodata för sin forskning.

Statistiksystemet i Nya Zeeland

Grundläggande data 2001: Befolkning: 3,9 miljoner, BNP: USD 50,2 miljarder.

Chef: *Government Statistician* Brian Pink.

Historia: En första förordning om en befolkningsräkning utförd av lokala myndigheter utfärdades 1851. En särskild statistikmyndighet bildades 1936 och fick sitt nuvarande namn 1993.

Karaktäristika: *Statistics New Zealand* (SNZ) producerar merparten av den officiella statistiken, däribland nästan all ekonomisk statistik. Det finns ett stort antal andra myndigheter och departement som producerar officiell statistik, bl.a. inom hälsovård, utbildning och rättsväsende. SNZ skall genomföra en census vart femte år.

Ansvarsfördelning: SNZ är en självständig myndighet som rapporterar till ministern för statistik. Statistiklagen från 1975 reglerar verksamheten samt bestämmer rollen och ansvarsområdet för *Government Statistician* (GS). GS leder självständigt SNZ och ansvarar för samordningen av all officiell statistik. Statistiklagen stadgar uppgiftslämnarplikt för alla undersökningar.

Ledning: Verksamheten leds av GS som utnämns självständigt av *State Service Commissioner*.

Organisation: Organisationen är uppdelad på tre statistikområden: ekonomisk statistik, miljö, regional statistik och metod samt social- och befolkningsstatistik. Varje avdelning leds av en *Deputy Government Statistician*. Dessutom finns en central avdelning för datainsamling som också organiserar intervjupersonalen, företagsregistret och en mindre grupp som arbetar med de stora företagen. Därutöver finns ett antal stödfunktioner.

Finansiering: Budgeten är NZD 52 miljoner. Intäkterna för uppdragsverksamheten uppgår till ca NZD 9 miljoner.

Prispolicy: Huvuddelen av statistiken är gratis tillgänglig på webbplatsen. Det finns också en avgiftsbelagd tidsseriedatabas.

Personal: *Statistics New Zealand* har ca 965 anställda varav ca 200 intervjuare.